

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

Planinski

V E S T N I K

2
2014

PLANINSKA
ZVEŽA
SLOVENIJE

3,40
EUR

TEMA MESECA

**Planinski motivi
na znamkah**

Z NAMI NA POT

Maltatal

INTERVJU

Vojko Čeligoj

NOVO IZ PLANINSKE ZALOŽBE

V januarju 2014 je izšla knjiga **Vladimirja Habjana, Živeti z gorami**. Je knjiga doživetij, raznolikih zgodb gornika. Knjiga je na voljo po ceni 22,90 €.

V jeseni 2013 pa je izšla knjiga **Vikija Grošlja, Velikani Himalaje**. V njej je avtor predstavil vseh štirinajst svetovnih osemtisočakov in orisal zgodovino vzponov. Knjiga je na voljo po ceni 29,90 €.

AKCIJA 50 % POPUST

PLANINSKO-IZLETNIŠKI VODNIK PREDDVOR

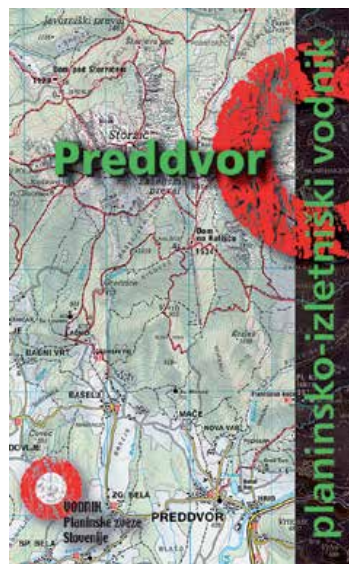
Avtorja: Tomaž Polajnar in Marjan Raztresen

Od sredine februarja do sredine marca lahko v Planinski trgovini PZS kupite planinsko-izletniški vodnik Preddvor po polovični ceni. Preddvor, ta premalo znani kraj, dobesedno pred vrati Kranja in tudi Ljubljane, je izvrstno izhodišče za dolgo vrsto planinskih izletov in tur vseh težavnostnih stopenj, tudi na dvatisočak Storžič, ki je preddvorska hišna gora. V tem vodničku so opisane nekatere najbolj znane od preštevilnih planinskih poti, ki vodijo na hribe, in planinske točke na obeh straneh reke Kokre, ki jih je mogoče videti ali vsaj slutiti iz Preddvora in njegove neposredne okolice. Cilji teh planinskih poti so v treh gorskih skupinah, ki se dvigajo nad krajem, v gorovjih Storžiča, Grintovcev in Kravca. Med njimi so taki, ki vzamejo le urico ali dve časa, pa tudi čisto prave celodnevne planinske ture na dvatisočake in na hribe tik pod to višino, ki so primerne le za dobro vsestransko usposobljene in opremljene planince.

Format: 11 x 17 cm + zavihki, obseg: 96 strani, 32 fotografij

V času od 15. 2. do 15. 3. 2014 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 8,98 €* (redna cena: 17,95 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

Vabljeni k nakupu!

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS

na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, **po pošti**: p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, **po telefonu**: 01 43 45 684 v času uradnih ur, **faksu**: 01 43 45 691, **brezplačna telefonska številka** 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu), **e-naročila**: narocilo@pzs.si ali **spletna trgovina PZS**, <http://trgovina.pzs.si>. **Uradne ure** v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11.00).

Slovenski planinski muzej

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana, **telefon**: 08 380 67 30, **fax**: 04 589 10 35, **e-naročila**: info@planinskimuzej.si.

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:
Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
113. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:
Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK:
Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:
Emil Pevec (tehnični urednik),
mag. Marjan Bradeško, Marta Krejan,
dr. Andrej Mašera, Zdenka Mihelič,
dr. Irena Mušič Habjan, dr. Mateja Pate,
Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJI SODELAVCI:
Peter Šilak

LEKTORIRANJE:
Moja Volkar Trobevšek, Mojca Stritar, Marta
Krejan, Katarina Marin Hribar, Mira Hladnik

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:
Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 6200 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva
ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave
ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega
objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu
s svojo uredniško politiko in prostorskimi
možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje
uredništva. Kopiranje revije ali posameznih
delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

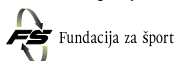
Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po
telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

Številka transakcijskega računa PZS je
05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d.,
Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino,
posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za
člane A vključuje naročnino. Reklamacije
upoštevamo dva meseca po izidu številke.
Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov.
Upoštevanje samo pisne odpovedi do 1. decembra
za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS,
Fundacija za financiranje športnih organizacij
v RS in Javna agencija za knjigo RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Luka Stražar
in Nejc Marčič sredi vzhodnega stebra Phola
Gangchen Foto: Marko Prezelj

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno
preverja vse članke in točnost v reviji
objavljenih opisov poti, ki praviloma
vključujejo opozorila na nevarnosti in možne
pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis
vedno subjektiven, poleg tega se objektivne
težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva
v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije
in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti
nobene odgovornosti za morebitne poškodbe
ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli
zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

Razdejanje v naravi

Včasih ni lahko najti prave in dovolj aktualne teme za uvodnik, drugič jih je pa toliko, da ne veš, katere bi se sploh lotil. Tokrat gre za slednje. Prioriteto moram vsekakor dati dogajanju v prvem tednu februarja. Mislim seveda na posledice žleda in snega v naravi. Ves teden sem se službeno potikal po terenu, vse od Logatca, prek Unca, okolice Predjamskega gradu do Razdrtega in Senožec. To, kar sem videl, je strašljivo. Če povem, da sem v živo videl, kako sta se podrla dva 220-kilovoltna, skoraj 50-meterska stolpa, kot bi bila iz papirja, potem si lahko mislite, da so poškodbe na drevju v gozdovih še toliko hujše. Od mnogih velikih krošenj, ki so krasile gozdove, so ostali le še skromni štrclji, ki zdaj prav čudno molijo tja v nebo. Težko bi verjel, če ne bi videl na lastne oči. Pri tem je seveda treba vedeti še to, da ne gre le za Primorsko, pač pa za pretežni del gozdnate pokrajine naše lepe deželice. Samo pobrskajte po spletu in poiščite posnetke iz zraka, pa se boste prepričali sami.

Kaj to pomeni za naravo pa tudi za planinsko organizacijo, ki skrbi za 9.000 kilometrov planinskih poti, od katerih velik del poteka po gozdovih? Ta hip je prekmalu kaj reči, škodo bomo lahko ocenili čez čas, morda šele spomladi, ko bomo videli, koliko bo sploh še zelenja v gozdovih. Ob vsem tem se mi zdi polemika gorskih kolesarjev, ki je posledica spremenjenega zakona o gorskem okolju, ki te dni kroži v medijih in po forumih, prav postranskega pomena. Kje bodo vozili kolesarji, če še pešec komaj hodi? Kvečjemu izven gozdov. To sem spoznal sam, ko sem se skozi led in požled s kompletno zimsko opremo, tudi z derezami na nogah, potikal po senožeški ravnici (ledenici) in se do osamljenih ostankov nekdanjih visokih daljnovidnih stebrov prebijal skozi gozdove. Težko vam opišem to borbo in nevarnosti, ki so pretile, vsaj dokler je bilo ogromno žleda na vejah. Ob odjugu je sicer popadal dol, a nevarnosti s tem še ni konec, saj je množica vej polomljenih in lahko padejo že ob rahlem vetru. Poleg tega je gozd izredno težko prehodan. Po tleh je toliko polomljenih dreves in vej, da je prebijanje zelo mučno, če ne nemogoče. Razdalje, ki si jih prej prehodil v eni časovni enoti, na primer eni uri, se podaljšajo za dva- ali trikrat. Si predstavljate, koliko markiranih poti je zdaj takšnih?

Zato ni čudno, da Planinska zveza Slovenije (PZS), tudi na priporočilo Uprave za zaščito in reševanje Republike Slovenije, odsvetuje, da se odpravljamo v gozdove, in je na prizadetih območjih (glej obvestilo na zadnji strani revije) do nadaljnjega zaprla vse planinske poti. Ko se bodo razmere umirile, jih bodo planinska društva in skrbniki planinskih poti z markacisti PZS pregledali in nam sporočili, ali so varno prehodne. Seznam ponovno odprtih planinskih poti na prizadetih območjih bo objavljen na spletnem mestu PZS <http://stanje-poti.pzs.si>. Bodite pozorni na objave, še bolj pa na izbiro poti, kamor koli se boste odpravljali. Zdaj niso časi za iskanje izzivov. Temo uvodnika, ki sem jo sprva nameraval posvetiti bogati dejavnosti Planinske zveze, katere le delček je razviden iz pogovora, objavljenega v tokratni številki, posvečam še kako pomembnemu delu – markacistov. O tem, kar čaka več sto prostovoljcev po vsej Sloveniji, bomo še slišali in brali, objavljam, da tudi v našem mediju. Ne vem, kako se bodo sanacije lotili, a potrudili se bomo, da bomo na tekočem, s tem pa boste tudi vi, drage bralke in bralci.

Kot vidite, je Vestnik s to številko izšel v nekoliko spremenjeni podobi. Upamo, da vam bo všeč. Pa prijetno branje in varne poti v naravi.

Vladimir Habjan

Tema meseca

Male sličice – velike zgodbe

4

Planinski motivi na slovenskih
znamkah in dopisnicah

Z nami na pot

Čarobna dolina presežnikov

28

Maltatal

Opisi tur

Faschaunereck
Reitereck
Hochalmspitze
Kölnbreinspitze

Tosc
Veliki Snežnik
Dovška Baba
Koroška Rinka/Križ

Po izpostavljenem
grebenu na vrh
Hochalmspitze
Foto: Mitja Peternel

Julius Kugy in njegovi vodniki

Ob 70. obletnici smrti poeta
Julijskih Alp (1858–1944)

14

Domačija v Trenti, v ozadju Jalovec
Foto: Dan Briški

INTERVJU

**Poskušam biti
še vsaj malo koristen** 11

Pogovor z Vojkom Čeligojem
Žarko Rovšček

RAZMIŠLJANJA

Ženski nad prepadi 18

Ženski, ki sta potegnili slovenski
alpinizem iz zakotja

France Zupan

OKROGLA MIZA

**Uspeli ohraniti
prostovoljnost delovanja** 22

Pogovor z vodstvom PZS
o preteklem mandatu
Vladimir Habjan

**Dva obraza Patagonije
Slovenca na še
nepreplezanem vrhu ...** 41

... po pobegu s Cerro Toreja
Dejan Koren - DeKo

ODPRAVA PHOLA GANCHEN 2013

Zgodba belega šerpe 44

Pripoved zdravnika o zadnji
odpravi SMAR v Tibet
Miha Gašperin

POTEPANJA PO FRANCIJI

Z gora proti jugu 48

Od Verdone do Azurne obale
Iztok Tomazin

ČAS ZA RAZMISLEK

Spominska knjiga 57

Mateja Pate

VZGOJA

**Zimska oprema
za zimski obisk gora** 58

Gibanje in varnost
v gorah pozimi
Klemen Volontar

Test opreme

Toplih nog naokrog

*O zimskih gojzarjih,
njihovih prednostih
in slabostih*

52

NARAVA OPOZARJA

Pustimo jim živeti 62

Dušan Klenovšek

ZELIŠČA NAŠIH GORA

**Nesmrtni spremljevalec
človeka** 63

Lovro Vehovar

MLADINA IN GORE

**Zmagovalci tekmovanja
ldrijčani** 64

Zdenka Mihelič

NOVICE IZ TUJINE

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE 65

LITERATURA 68

PLANINSKA ORGANIZACIJA 68

OPOZORILO 70

TNP 71

V SPOMIN 71

Mira Marko
Debelakova

18

**Vsebine vseh
Planinskih vestnikov
od leta 1895 dalje na
www.pvkazalo.si.**

Male sličice – velike zgodbe

Emil Pevec

Poznam precej planincev, ki zbirajo različne spominčke, ki jih ob vrnitvi domov spominjajo na gore. Eni zbirajo značke, drugi razglednice, tretji staro planinsko opremo ... Marsikaj je odvisno od zbirateljevih finančnih zmožnosti, razpoložljivega prostora ipd. Mnogi planinci zbirajo tudi poštne znamke. Njihovo zbiranje je menda najbolj razširjen hobi na svetu. Ker se gorski motivi na znamkah pojavljajo kar pogosto, ni čudno, da je med zbiratelji precej takih, ki zbirajo prav znamke z določeno tematiko, torej vse, ki imajo povezavo z gorami.

Toda, kje je ta meja? Za katere znamke lahko rečemo, da so "planinske"?

Odgovor ni čisto preprost. V času samostojne Slovenije je takih znamk izšlo že precej. Dokaz več, da smo Slovenci tesno povezani z gorami. So to le znamke, ki prikazujejo gore in gorska območja? Seveda, toda ... Če meje zbiranja malce "zmehčamo", lahko planinca zbiratelja kaj hitro zamikajo tudi znamke, ki samo "dišijo" po gorah.

Saj se še spomnite naših prvih znamk: slovenski grb, kjer ima osrednjo vlogo stiliziran Triglav. Ali pa znamke mineralov in fosilov. Da ne govorimo o znamkah, kjer so prikazane planinske rože (npr. v gorah rastoča zoisova zvončica ali kranjski jeglič). Kaj pa liki iz otroških slikanic – Kekec, Pehta in Kosobrin, ki so se na znamkah pojavili leta 2004? So tudi Vandotovi otroški junaki, ki živijo in svoje vragolije uganjajo v gorskem svetu, lahko "planinske znamke"?

Serija "Turizem" nam pokaže npr. cerkev Sv. Duha v Javorci (med gorami), slap Peričnik in Lovrenška jezera na Pohorju. Tudi znamko, posvečeno naši avtohtoni jezersko-solčavski ovci, imamo.

Znamk s planinsko tematiko je torej precej. Dodatna možnost zanje je tudi izdelava osebnih poštne znamk. Tako lahko naše poštne pošiljke krasijo znamke z izbranimi planinskimi motivi. Naj tudi naši prijatelji, poslovni partnerji in drugi začutijo, zakaj imamo radi gore. Poštne znamke so namreč male sličice, ki v sebi nosijo velike zgodbe. ●

Alpska možina na poštni znamki
in na travnatih poljanah Črne prsti
Foto: Peter Strgar

Jubilejna dopisnica s pošto znamko in posebnim poštним žigom, izdana ob obletnici rojstva dr. Henrika Tume

Tudi poštne znamke vabijo v gore

Peter Suhadolc¹

Planinski motivi na slovenskih znamkah in dopisnicah

Planinci radi zahajamo v hribe in gore, zato se nam zdi naravno, da lepote svojih gora posredujemo tudi drugim. To lahko storimo s predavanji, z vabilom na izlet v gorski svet in tudi (ne vem sicer, koliko nas to dela) s pisanjem pisem in razglednic, na katerih je upodobljen gorski motiv. Še bolje, če je upodobljen na znamki ali dopisnici. Od tega pa do zbiranja razglednic ali znamk z gorsko tematiko ni daleč, če je le nekaj zbirateljske strasti v nas. Posebej če smo že v mladih letih zbirali znamke. Zlagati znamke v album in jih tam pustiti, ni ravno navdušujoče. Ko se naveličamo zbirati le znamke, lahko razširimo obzorje in začnemo zbirati tudi ostale poštne izdaje, kot so dopisnice ali priložnostni poštni žigi z gorsko tematiko. Tako si počasi ustvarimo obširno zbirko, ki jo, če je v nas vsaj malo ustvarjalnosti, lahko predstavimo tudi drugim: kot zgodbo, ki jo na listih ilustriramo

z zbranim gradivom. Filatelisti temu pravimo "tematski eksponat". Tudi sam sem doživel podobno zgodbo in imam danes obširen eksponat, v katerem pripovedujem zgodovino osvajanja gora in alpinizma. Seveda sem tudi jaz začel z zlaganjem znamk v albume ... Poglejmo, koliko je sploh znamk in dopisnic z gorsko tematiko, ki so izšle v samostojni Sloveniji. Ne boste verjeli, čez trideset! Ob njihovi predstavitvi bomo morda podoživljali trenutke, ki smo jih doživeli ob vzponu na goro, se spomnili prijateljev, s katerimi smo vzpon ali turo opravili, in še marsikaj drugega.

Prve planinske znamke samostojne Slovenije

Prva slovenska znamka s planinsko tematiko je bila triindvajseta slovenska po vrsti in posvečena 80. obletnici organizirane gorske reševalne službe. Izšla je 12. junija 1992, saj je 16. junija 1912 podružnica Slovenskega planinskega društva (SPD) v Kranjski Gori sklicala sejo "zaradi ustanovitve rešilne postaje". Na znamki, ki jo je oblikoval Vlasto

Kopač, je reševalec s ponesrečencem na helikopterskem vitlu. V ozadju je Jalovec, kot ga vidimo iz Tamarja. Pošta Slovenije se je tudi leta 2012 spomnila stote obletnice GRS in izdala razglednično dopisnico.

27. februarja 1993, točno na stoto obletnico ustanovitve, je izšla znamka v počastitev visokega jubileja Slovenskega planinskega društva (SPD). Na znamki za sedem tolarjev je znana podoba mladih domoljubnih hribolazcev piparjev, v ozadju pa veriga Julijcev s Triglavom. Druga znamka, ki je izšla isti dan, je bila posvečena stoti obletnici rojstva legendarnega alpinista Jože Čopa. Na njej je upodobljena Severna triglavska stena, ki jo je Čop preplezal več kot tristokrat, z zarisano smerjo, ki je kronala njegovo alpinistično delovanje – znani Čopov steber.

Naslednje leto (1994) je Pošta Slovenije v veliko veselje planincev filatelistov začela izdajati večletno serijo "Slovenske gore", v kateri je v presledkih izšla vsakič po ena znamka, posvečena našim goram. Prva, ki je izšla 1. julija 1994, je bila posvečena Ojstrici. Na to najvišjo

¹ Prof. dr. Peter Suhadolc, predsednik Filatelistične zveze Slovenije (FZS) in podpredsednik Slovenskega planinskega društva Trst.

Preglednica slovenskih znamk s planinsko tematiko

Leto	Št.*	Motiv
1	1992	023 Jalovec (80 let GRS)
2	1993	043 piparji z Julijci
3	1993	044 Triglavska stena s Čopovim stebrom
4	1994	088 Ojstrica
5	1995	112 Mežakla (TNP, Evropsko varstvo narave)
6	1995	118 Aljažev stolp
7	1996	146 Triglav (5. obletnica osamosvojitve Slovenije)
8	1997	175 Snežnik
9	1997	186 Zlatorog
10	1998	226 Boč
11	1999	255 Golica
12	1999	259 Lepo Špičje (TNP)
13	2000	286 Razor (500 let pošte na Slovenskem)
14	2000	287 Storžič
15	2001	340 Jalovec
16	2002	386 Martuljkova skupina

* Oštevilčeno po katalogu Slovenika, izd. Velikanje, 2013.

Leto	Št.*	Motiv
17	2002	387 Špik
18	2003	429 Avenik (skalnati vrhovi)
19	2004	467 Karavanke (tisočletnica Bleda)
20	2005	508 Koča na Vršču (turizem)
21	2007	603 Mangart
22	2007	620 Športno plezanje
23	2008	641 Kugy in Trenta
24	2009	667 Knafelc in markacija
25	2009	676 Lovrenška jezera (Pohorje)
26	2009	707 Pršivec (Karingerjeva slika)
27	2011	853 Tolminski hribi (cerkev na Javorci)
28	2011	858 Film V kraljestvu Zlatoroga
29	2011	863 Stol (svetovno prvenstvo v veslanju)
30	2012	915 Mrzla gora in Matkov kot (Solčavsko)
31	2012	935 Film Triglavske strmine
32	2013	--- Pobočje Čavna in Trnovska planota (Vipavski Križ)

goro v vzhodnem delu osrednjega grebena Kamniško-Savinjskih Alp se je prvi leta 1823 povzpel poročnik in geometer Ernest pl. Joaneli, ki je po službeni dolžnosti, prav gotovo pa ob pomoči domačinov, na vrhu postavil triangulacijsko piramido. Ta in druge, ki so jih postavili na okoliške vrhove, so omogočile meritve in izdelavo prvih točnejših zemljevidov tega gorstva. Leta 1995 sta izšli dve znamki s planinsko tematiko. Konec marca je v okviru vseevropske akcije varstva narave z geslom "Misli na prihodnost, varuj naravo", ki je seveda aktualna še danes in v kateri je Slovenija prvič sodelovala kot samostojna država, izšla znamka o Triglavskem narodnem parku (TNP). Na njej je v osrednjem delu motiva v belih oblakih upodobljena Mežaklja, na levem in desnem robu pa bohinjska perunika in alpski mak.

8. junija je bil na znamki za njegovo stoletnico (nominala 100 tolarjev) v kombiniranem tisku *of-seta* in termografije (podobno kot lanske morske ribe, prekrivane s soljo) upodobljen Aljažev stolp na vrhu Triglava. Na temno modri podlagi je na zgornjem delu znamke v belem stiliziran vršni del Triglava, v sredini Aljažev stolp v črni barvi, spodaj levo pa silhueta Jakoba Aljaža. To je tudi prva znamka s planinskim motivom, ki je bila zaradi tehničnih zahtev tiskana v tujini (v Franciji). Do tega leta je namreč vse znamke tiskala tiskarna Delo v Ljubljani.

Triglav se je pojavil kot motiv tudi leta 1996. Miljenko Licul je izredno lepo oblikoval znamko za 75 tolarjev z vršnim delom Triglava v modrikasti barvi in zvezdnatim nebom nad njim, kjer je del zvezd povezan v ozvezdje raka (rojstvo Slovenije v tem znamenju).

Znamka s Snežnikom, najvišjo slovensko nealpsko goro, je izšla januarja 1997. Po fotografiji Hinka Poročnika jo je spretno oblikoval Boštjan Botas. Lepota te znamke je očarala tudi žirijo Mednarodne nagrade filatelistične umetnosti v Asiagu v Italiji, ki ji je leta 1998 dodelila prvo mesto. Zato je bila upodobljena, kot bomo še videli, tudi na poštni dopisnici. Snežnik si je nagrado res zaslužil, saj je že dr. Miha Potočnik ugotovil: "Snežnik ni le gora, Snežnik je veličastno kraljestvo!" Geološko in botanično samosvoj je navdihnil celo vrsto umetnikov.

Med planinske znamke lahko upravičeno uvrstimo tudi tisto, ki jo je prav tako oblikoval Boštjan Botas in je izšla le dva meseca kasneje. Znamka v seriji "Europa" s tematiko zgodbe in legende upodablja zlatoroga. Vsakemu Slovincu poznana legenda o zlatorogu je "odraz

tesne povezanosti med človekom in naravo in ... izraz njune usodne odvisnosti," kot je v spremljajočem Biltenu Pošte Slovenije zapisala dr. Monika Krojepe. Privesek, kot imenujemo del roba pole, na kateri je natisnjena znamka, krasijo še stilizirane kaplje krvi zlatoroga in triglavska roža, ki je po legendi zrastle iz njih.

Studio Botas oblikoval celo vrsto znamk

Leto kasneje (1998) se je serija "Slovenske gore" nadaljevala z znamko, posvečeno gori na vzhodu Slovenije: Boču. Ta markantna, daleč naokrog vidna, z mešanim gozdom poraščena gora sodi v skupino podaljška Karavank. Znamko, ki jo krasijo tudi velikonočnica, je spet oblikoval Studio Botas. Leta 1999 sta izpod oblikovalskih rok Studia Botas izšli še dve planinski znamki, obe 23. marca. Tokrat je čast

pripadla Golici, ki je daleč naokoli znana kot domovina narcis in je spomladi priljubljen izletniški cilj. Na znamki je zato v ospredju travnik, poraščen s temi prelepimi cvetovi, v okvirčku zgoraj desno pa sta še cvetova v prvem planu. Druga znamka je bila spet posvečena TNP v sklopu serije "Europa", na temo "Narodni parki". Znamka tokrat prikazuje jedro TNP, in sicer eno od dvojnih jezer z verigo Lepega Špičja v ozadju, fotografija je delo Jožeta Miheliča. Silhueta orla zgoraj desno na znamki in na levem privesku nas spominja, da so v TNP zaščitene tudi divje živali. Znamko so tiskali v štiribarvnem ofsetu v mali poli po osem znamk z dodatno vinjeto, na kateri je prikazano korito reke Soče v Trenti.

Znamka, posvečena 500-letnici pošte na Slovenskem, nima goriškega značaja, pa vendar je na njej ob poštini kočiji na zgornjem delu lepo upodobljen Razor. Leta 1500 je namreč umrl zadnji goriški grof Lenart in cesarju Maksimilijanu zapustil goriško posest. Cesar je desetletje pred tem uvedel redno poštno delo in službo poveril družini Tasso (Taxis). S prevzemom goriške posesti so Taxisi uvedli tudi izredno poštno službo do Gorice, ki je potekala od Innsbrucka preko Lienza do Gorice in na Kranjsko. Ker točen potek poti ni poznan, si je oblikovalec Klemen Rodman izbral Razor kot vezni vrh med Soško in Savsko dolino. Istega leta (2000) so natisnili naslednjo znamko iz serije gora in za motiv izbrali

Storžič v Kamniško-Savinjskih Alpah. Znamko krasijo tudi najbolj priljubljeni alpski cvet: očnica ali planika. Jalovec, ki se nahaja tudi v grbu PZS, je motiv planinske znamke iz leta 2001. Klasičen pogled na goro s Slemena v ospredju dopolnjuje mehka, žametna, rožnato rdeča triglavsko roža. To je prva planinska znamka, na kateri je vrednost (nominala) izražena v črkah: oznaka B pomeni, da je plačana poštšina za nestandardizirano pismo prvega težnostnega razreda (do 20 g) v notranjem prometu. To pomeni, da znamko lahko v ta namen uporabljamo še danes. Martuljkova skupina in Špič sta gorska motiva leta 2002. Prvi je na znamki s črkovno nominalo A (poštšina kot v

Osebnostne poštne znamke

Ko prejmemo pismo ali razglednico, najbrž pogledamo tudi poštno znamko, ki je prilepljena nad našim naslovom. Večkrat nas ta majhna slika, umetnina v malem, tako zelo pritegne, da jo začnemo opazovati in iskati njene neverjetne podrobnosti. Znamke – majhni lističi, ki v sebi nosijo velike zgodbe. Povedo veliko o državi, ki jih izdaja, o njenih pomembnih kulturnih in zgodovinskih dogodkih, pomembnih posameznikih in naravnih lepotah.

Ravno naravne lepote na znamkah so tiste, ki so med najbolj iskanimi in priljubljenimi; ne le med zbiratelji – filatelisti, temveč tudi med posamezniki, ki si radi kupijo znamko z motivom naravnih lepote države, v kateri se znajdejo. Morda z njo pošljejo pismo ali razglednico. Morda jo hranijo kot turistični spominek. Morda pa jim prav ta znamka vzbudi željo, da bi začeli odkrivati neskončno čudovit svet znamk.

Pošta Slovenije poleg izdajanja rednih in priložnostnih poštne znamk od leta 2007 ponuja tudi izdelavo **osebne poštne znamke**. Na ta način si lahko vsakdo izdelava poštno znamko z motivom po lastni želji. Že podatek, da je bilo samo v prvih dveh letih tako izdanih več kot 2.200 različnih motivov osebnih znamk, nam pove, da so osebne poštne znamke med uporabniki poštne storitve zelo dobro sprejete. Med njimi je tudi precej takšnih, ki prikazujejo slovenske gore in pomembne slovenske planince. Že več planinskih društev je izkoristilo priložnost in izdalo osebne poštne znamke po svojih željah. Če želite tudi vi oz. v vašem planinskem društvu izdati "planinsko osebno poštno znamko", lahko vse najpomembnejše informacije najdete v prospektu, ki je objavljen na www.posta.si (zavihek Znamke). Na vsa dodatna vprašanja pa vam bodo z veseljem odgovorili na telefonski številki 02 449 2244 ali na elektronskem naslovu osebne.znamke@posta.si.

Mag. Simona Koser Šavara (Pošta Slovenije)

Dolgoletni urednik Planinskega vestnika prof. Tine Orel (1913-1985) na "osebni poštini znamki". PD Onger Trzin, 2013.

Bogumil Brinšek (1884-1914), duša planinske družine Drenovci. Filatelistična sekcija Primorskega numizmatičnega društva iz Ilirske Bistrice, 2007.

Šestdeset let PD Domžale. PD Domžale, 2008.

Miroslav Friderik Martinčič (1849-1936), prvi predsednik podružnice SPD v Ilirski Bistrici. Filatelistična sekcija Primorskega numizmatičnega društva iz Ilirske Bistrice, 2009.

Gonžarjeva peč, otvoritev plezalne poti. PD Vinska gora, 2011.

65 let PD Vuzenica. Filatelistično društvo "Drava" Muta-Vuzenica, 2011.

Sto let kočje na Lubniku. PD Škofja Loka, 2007.

PD Vinska gora, 2008.

primeru oznake B, vendar za standardizirano pismo predpisane velikosti in s pravilno umeščenim naslovom), drugi pa na znamki s črkovno nominalo D (poština za nestandardizirano pismo prvega težnostnega razreda, do 20 g, v mednarodnem prometu). Ob Martuljkovi skupini krasi znamko še planinski srobot, ob Špiku pa kranjska lilija. Znamki sta posvečeni mednarodnemu letu gora, kot je razvidno iz logotipa na priveskkih. Gore Martuljkove skupine so bile za to priložnost izbrane zato, ker predstavlja skupina s krnicami, slikovitim grebenom in skromnimi bivaki prvobitno ohranjeno srce parka.

Med letoma 2002 in 2007 premor v izdajanju znamk

V naslednjih petih letih je prišlo do premora v izdajanju znamk, posebej posvečenih gorskemu svetu. Na znamkah, izdanih v obdobju od 2002 do 2007, pa niso izostali gorski motivi kot dodaten simbol in značilnost slovenske pokrajine. Tako so leta 2003 na bloku¹ za 50 let

¹ Listič, na katerem je v osrednjem delu okvirno perforirana znamka.

Avsenikove glasbe v ozadju tudi skalnati gorski vrhovi, leta 2004 pa je na znamki za tisočletnico Bleda v ozadju zasnežen greben Karavank. Leta 2005 je izšel blok, posvečen stoletnici organiziranega turizma na Slovenskem. Zgornja leva četrtina znamke in del bloka prikazujeta Erjavčevo kočo na Vršiču. Ta znamka je druga s planinskim motivom, ki je bila tiskana v tujini, in sicer v Pragi. V sklopu marčevskih izdaj je bila leta 2007 na vrsti "gorska" znamka s prikazom Mangarta, ki so jo tiskali v Bahreinu. Krasi jo tudi drobna gorska trajnica, plazeča sretena, endemit z mangartskega območja. Mangartska stara vojaška cesta, ki privablja tudi kolesarje in "motorizirane" ljubitelje gora, je med najbolj obiskanimi v Julijcih. Pošta Slovenije je v mali poli po šest znamk (na treh poljih od devetih so prikazani umetni oprimki) upodobila plezalca, ki se pri plezanju oprijemlje poštnega roga, simbola Pošte Slovenije, in črke N v napisu SLOVENIJA. Seveda na planinski znamki ne more manjkati Julius Kugy; upodobljen je na znamki iz leta 2008. Ljubitelj gora, prvopristopnik na mnoge vrhove Julijcev,

planinski pisatelj, ki je desetletja iskal svojo *scabioso trento*, pri tem pa odkrival slovenski gorski svet. Na znamki je zato prikazan s Trento v ozadju, kjer stoji tudi njegov spomenik. Leta 2009 smo doživeli izdajo treh znamk s planinsko tematiko. Prva je posvečena Alojzu Knafelcu, ki je bil vnet planinec in načelnik markacijskega odseka pri SPD. Leta 1921 je na tečaju za markiranje predlagal enotno oznako

Dopisnice

Leto	Št.*	Motiv
1	1994 010	Poštarski dom na Vršiču
2	1994 011	Poštarski dom na Pohorju
3	1995 018	triglavska roža
4	1996 022	očnica
5	1998 047	Poštarski dom na Vršiču
6	1998 049	Snežnik (upodobljena znamka)
7	1999 054	Razor in Prisojnik (smučanje v Kranjski gori)
8	1999 055	Greben Ponc (skoki v Planici)
9	2001 070	gams
10	2002 083	cerkev na Uršlji gori
11	2003 088	Stol (slpski smučar, olimpijski festival mladih)
12	2010 132	Višarje z Mangartom
13	2012 138	Stota obletnica GRS, reševanje

za markiranje planinskih poti: rdeč kolobar z belim poljem v sredini. Knafelc je na znamki prikazan na skalah, s Triglavom v ozadju in "svojo" markacijo spodaj desno.

Istega leta je bila izdana znamka z Lovrenškimi jezери na Pohorju, kjer so jezera del največjega visokega barja v Sloveniji in zato naravna in turistična znamenitost. Na znamki je eno od jezer prikazano po sončnem zatonu, na desni pa je del topografske karte s predelom jezerc.

Zadnja znamka v tem letu, ki spada tudi v planinsko tematiko, je reprodukcija znane Karingerjeve slike "Bohinjsko jezero". Na romantično idealizirani sliki se nad jezerom pne Pršivec, v ozadju pa venec bohinjsko-tolminskih gora. Starejši planinci filatelisti se bodo morda spomnili, da je bila znamka z enakim motivom izdana tudi leta 1968 v okviru serije "Umetnost v Jugoslaviji

Narcise pod Golico in na poštni znamki
Foto: Franci Horvat

skozi stoletja". Druga slovenska znamka v seriji petih, ki jo je tiskala Državna tiskarna na Dunaju, je bila Pernhartova "Klanško jezero". Našo, slovensko, pa je izdelala Poštna tiskarna v Pragi.

Tudi filma V kraljestvu Zlatoroga in Triglavske strmine na znamkah

Naslednje tri znamke, kjer se v ozadju pojavljajo slovenske gore, so izšle leta 2010 in 2011. Na prvem bloku, posvečenem skokom v Plnici, je na spodnjem delu greben Mojstrovke in Travnika nad dolino Tamar. Na znamki, ki je izšla ob svetovnem prvenstvu v veslanju na Bledu,

je v ozadju Stol, na znamki, posvečeni dolini Soče in Poti miru, pa je za cerkvico na Javorci venec Tolminskih gora. Leta 2011 in 2012 sta bili izdani dve znamki, sicer posvečeni slovenskemu filmu, vendar tesno povezani z gorskim svetom. Prvi slovenski celovečerec V kraljestvu Zlatoroga je bil plod zagnanosti Turistovskega kluba Skala. Snemali so ga med letoma 1928 in 1931 in si iz izkupička postavili nekdanjo planinsko koč na Rjavi skali (danes Hotel Vogel). Na znamki sta avtor filma in dolgoletni predsednik Skale Janko Ravnik s snemalno kamero in igralec Herbert Drogenik. Leto kasneje je bila znamka serije "Slovenski filmi" posvečena drugemu celovečercu iz obdobja nemega filma: Triglavske strmine. Janez Jalen, Ferdo Delak in Metod Badjura so film posneli v pičlih petnajstih snemalnih dneh. Na znamki je prikazan prizor iz filma, plezanje v Triglavski severni steni. Obe znamki so natisnili v Estoniji.

Leta 2012 je bilo v seriji "Turizem", v kateri izdaja

Pošta Slovenije znamke z motivi zmagovalnih krajev in območij v projektu in tekmovanju Evropske komisije EDEN "Evropska destinacija odličnosti", predstavljeno Solčavsko. Od treh dolin, Robanovega kota, Logarske doline in Matkovega kota, t. i. "harmonije treh dolin", je na znamki oblikovalec Edi Berk prikazal območje Matkovega kota z Mrzlo goru. Fotografija je delo Toma Jeseničnika.

Lani je bila v seriji "Slovenski samostani" izdana znamka s kapucinskim samostanom v Vipavskem Križu. Ta nekdanj močno utrjena postojanka – obzidje so

zgradili goriški grofje kot obrambo proti Turkom leta 1482 – leži na vzpetini v Vipavski dolini. Na znamki je samostan prikazan v ospredju, za njim pa se dvigata mogočno južno ostenje Čavna in planota Trnovskega gozda.

Gore tudi na dopisnicah

Pošta Slovenije ne izdaja le znamk, pač pa tudi druge poštno vrednotnice. Zato je prav, da v ta pregled vključimo tudi dopisnice, saj se na njih občasno pojavi gorska tematika. Na dopisnicah iz leta 1994 sta bila upodobljena poštarstva domova na Vršiču in na Pohorju. Prvi se je spet pojavil leta 1998 ob svoji 45-letnici. Kot smo že omenili, je istega leta izšla tudi dopisnica z reprodukcijo znamke, posvečene Snežniku, ki je bila za svojo lepoto nagrajena na tekmovanju v Italiji. V ozadju dopisnice z alpskim smučarjem, ki je izšla leta 1999 kot propaganda za kandidaturu Kranjske Gore, Trbiža in Celovca za zimske olimpijske igre 2006, sta Razor in Prisojnik. V isti seriji je dopisnica s smučarskim ska-

kalcem, ki ima v ozadju planiško skakalnico in greben Ponc. Stol je prikazan v ozadju blejskega otoka in gradu na dopisnici, posvečeni 6. evropskemu mladinskemu olimpijskemu festivalu na Bledu leta 2003. Leta 2010 je bila izdana dopisnica za 650 let romarske poti na sv. Višarje. Na njej je svetišče na Višarjah, v ozadju pa Mangart.

Naj se spomnimo tudi gorskih motivov na dopisnicah, ki ne prikazujejo le vrhov. Leta 1995 in 1996 sta bili upodobljeni najprej triglavska roža, nato pa očnica. Leta 2001 je bil v seriji dopisnic z živalmi upodobljen tudi gams, leto kasneje pa stilizirana cerkev na Uršlji gori. Naj zaključim ta pregled z uvodnim motivom. Pred dvema letoma je ob stoletnici gorske reševalne službe izšla dopisnica, na kateri je na desni strani prikazano moderno reševanje s helikopterjem v ospredju, na levi pa nekdanje reševanje, ko je moral reševalec ponesrečenca v dolino nositi na hrbtu. S tem pa še ni konec planinskih motivov na slovenskih poštnih izdajah. V prihodnje se nam morda obeta serija z motivi planinskih koč in domov. Tudi teh ne manjka v naših gorah. Vsem planincem želim, da bi imeli tudi v prihodnje s slovenskimi znamkami in dopisnicami s planinsko tematiko veliko zadovoljstva, da bi z njimi opremljali svoje pošiljke, jih morda zbirali in – zakaj pa ne – ilustrirali svoje planinske zgodbe, predavanja in zbirke. ○

Poskušam biti še vsaj malo koristen

Pogovor z Vojkom Čeligojem

Žarko Rovšček

Pogovori z ljudmi, kakršen je Vojko Čeligoj, nam pogosto odstrejo tudi duševne skrivnosti njihovega priseganja na gorski svet. Za svojo življenjsko pot preskromno meni, da je "dokaj enostavna", a hkrati v sebi nosi tudi delček trpeke primorske polpreteklosti. Začela se je pred 75 leti v proletarski družini na Topolcu pri Ilirski Bistrici. Očetova pogosta brezposelnost in politična dejavnost, ki se je v tridesetih letih končala v zaporu, je visela nad vso družino. V istrskem Labinu sta zaradi bolezni umrla bratec in sestra dvojčka. Po kapitulaciji Italije se je družina vrnila v Ilirsko Bistrico. Oče je že po petnajstih dnevih padel kot borec Gubčeve brigade.

"Snežniku sem posvetil velik del svojega življenja in dela ..." Foto: Žarko Rovšček

Našega sogovornika je zaznamoval predvsem učiteljski poklic; po pedagoški diplomii je vrsto let poučeval tehnični pouk in fiziko na Osnovni šoli Dragotina Ketteja v Ilirski Bistrici. Nekaj časa je bil tudi občinski sekretar SZDL ter skoraj deset let poklicni svetovalec in poslanec državnega zbora. Je neutrujen planinski aktivist in publicist. Leta 1998 ga je Radio 94 razglasil za osebnost leta na Bistriškem. Pisal je za Krajana, Snežnik, Naš borjač, Bistriške zapise ... Je eden od urednikov Ilirskih tem, pred 25 leti pobudnik vsakoletnega srečanja mladih likovnikov Extempore Snežnik. Zgodovina in planinstvo pa še zdaleč nista njegovi edini področji delovanja in pisanja. Vedno dejaven in poln energije tudi kot upokojenec poskuša "biti še vsaj malo koristen". Mar nismo našteli že dovolj razlogov za pogovor z njim?

Kako danes, ko vaši planinski podvigi niso več tako lahkotni, umirite svojo hribovsko strast?

V letih aktivnejšega dela v domačem Planinskem društvu Snežnik skoraj nisem utegnil zahajati v gore samo za svojo dušo. To sem puščal za čas po upokojitvi, a so me žal posledice prometne nesreče prikovala na dom. Že tri leta nisem uspel priromati na Snežnik. Kot kaže, mu bom odslej mahal v pozdrav le še od daleč. Čudovito razgledišče nad družinsko počitniško hišico na Sviščakih mi približa našo goro, da lahko s njo v tišini in miru poklepetam. Bolezen je ovira za večje planinske podvige.

Sta se planinstvo in vaš poklic vedno prepletala?

Ko sem spoznal, da sta planinstvo in gibanje v naravi močan motiv pri pedagoškem delu, sem tudi sam sklenil napotiti mladino v to smer. Prof. Drago Karolin je leta 1958 obnovil naše planinsko društvo. Ko sem konec šestdesetih

let prevzel tajništvo, ki sem ga opravljal do leta 1984, je bila podpora mladinski dejavnosti izjemna. V letu 1989 je bilo mladih trikrat več kakor odraslih. Na mentorskem tečaju PZS v Tolminu sem dobil še dodatne spodbude. Takrat je Mladinska komisija PZS pospešeno zastavila akcijo pod geslom Pionir – planinec. Kot njen član sem tudi sam pomagal sooblikovati delo med mladimi. V zadnjih razredih osnovne šole so se med mojimi učenci izšolali mladinski vodniki. Skupaj smo ustanovili nov mladinski odsek (1969). Oblikovali smo planinske skupine v osnovnih šolah, v večjih delovnih organizacijah in tudi na vasi. Dejavnost smo z novimi vsebinami razširili na vse razrede osnovne šole. Ob osvojeni bronasti znački Pionirja – planinca smo med mlade razdelili kar 1600 planinskih klobučkov. Vodja bistriškega otroškega vrtca, Marija Štefančič, je pritegnila tudi vzgojiteljice s sodelavkami. Našo akcijo Ciciban – planinec je povzela tudi Mladinska komisija. Naš mladinski vodnik Mojmir Štefančič je oblikoval celo posebni dnevnik Ringa raja – Cicibanove stezice (35.000 izvodov). Akcija je bila vključena tudi v program Športne značke za vso mladino te starosti. Na Sviščakih smo izpeljali prvi seminar za vzgojiteljice planinske mentorice. Rodila so se srečanja cicibanov planincev iz vseh vrtcev v občini, na katerih se je vsako leto zbralo tudi do štiristo cicibanov, vsakokrat na območju drugega vrtca.

MK PZS je nagradila dejavnost z mladimi v našem društvu in dvanajst pionirjev planincev povabila na Durmitor, na Zlet pionirjev planincev Jugoslavije, mlado planinko Ružico Bihelović pa celo na planinsko srečanje mladih v Švico. Organizirali smo republiško tekmovanje Mladina in gore. Planinsko delo nas je vse bogatilo. Mentorji in mladi smo postali velika in razpoznavna planinska družina.

Navdušujeta vas tudi filatelija in zbiranje dopisnic. Številne jubilejne znamke so posvečene naravoslovju ali planinstvu. So tu kakšne stične točke?

Kot vnet zbiratelj sem že dvanajstleten (leta 1951) dal pobudo za ustanovitev domačega filatelističnega društva, ki pa je presahnilo, ko so se naše poklicne in šolske poti razšle. Pred leti pa smo se povezali v Primorsko numizmatično društvo, ki sem mu predsedoval skoraj dvajset let. Spodbudili smo izdajo šestih poštnih znamk z domačimi motivi.

Posebej me veseli predstavitev našega Snežnika, to je bila najlepša slovenska znamka leta 1997, tudi z mednarodnimi priznanji (fotografija Hinka Poročnika). Med 22 izdanimi znamkami s podobami oseb je tudi podoba Miroslava Martinčiča, prvega predsednika našega planinskega društva. Stične točke med planinstvom in filatelijo torej so, le najtjih je treba. Svoje delo sem nadgradil v filatelističnih krožkih na šolah ter pri raziskavi in dokumentiranju pestre poštne zgodovine v naših krajih.

Kot nekdanji poslanec DeSUS ste sodelovali pri neuspeli pobudi, da bi s posebnim zakonom omogočili PZS večja pooblastila pri upravljanju s planinskimi potmi.

Takrat (med letoma 2000 in 2004) so bile razmere v Državnem zboru dosti bolj prijazne, strpne in bilo je več medsebojnega spoštovanja. Z Rudolfom Mogetom in Jožetom Dobnikom sem sodeloval pri pobudi za nov zakon. Kazalo je, da bi lahko privatizacija gozdov in zemljišč onemogočila gibanje po uveljavljenih planinskih poteh. Želeli smo tudi zaščititi znano Knafelčevo markacijo, razširjeno po vsej Jugoslaviji. Žal je ostalo le pri prazni obljudi, da bo te planinske želje upošteval novi zakon o gozdovih. Gotovo so posredovali tudi močni lobiji in bomo morali čakati na boljše čase ...

Udeležujete se tudi rednih letnih srečanj planinskih veteranov ...

Pogrešali smo nekdanja članska srečanja ob različnih akcijah. Kakih dvajset veteranov se nas tako na pobudo marljive Jožice Knafelc zbere enkrat na leto ob

"Stične točke med planinstvom in filatelijo je treba najti." Arhiv Vojka Čeligoja

zanimivih planinskih ali potopisnih predavanjih, obujanju spominov in načrtovanju kakšnega planinskega izleta. Spomnimo se tudi starejših planincev, ki so umrli v preteklem letu, in obiščemo njihove grobove.

Kako bi lahko označili obdobje vašega predsedovanja Planinskemu društvu Snežnik?

Naloge sem opravljal od 1984 do 1993. Posebej smo se ukvarjali z obnovo koč na Snežniku. S prostovoljnimi delom smo rešili propada Planinski dom na Sviščakih. Organizacija tradicionalnih zimskih vzponov na Snežnik nas je prerasla (število udeležencev nad pet tisoč). Sodeloval sem do 20. vzpona, po 30. pa je društvo prenehalo z organizacijo. Širjenje povezav s planinskimi društvi nam je odprlo planinske poti v celotni nekdanji širši domovini in številna nova prijateljstva so nam pomagala obiskati veliko znanih vrhov Jugoslavije. Na Snežniku smo se gostiteljem oddolžili. Stalno skrb smo posvečali urejanju planinskih poti na domačem območju, npr. Snežnik-Snježnik, ki je bila odprta leta 1975, Bratski planinski poti Ljubljana-Reka, Poti kurirjev in vezistov ter pešpoti od Baltika do Jadrana (E6 Slovenija).

Katero področje pisanja je bilo v vašem obsežnem delu najpomembnejše?

Nanaša se zgolj na moje domoznansko raziskovanje. Z vsakim dnem izgubljam dragocene vire za številne domače

teme. To, da se teh tem lotevajo tudi mladi, šolani kadri, me navdaja z optimizmom. Dodobra sem raziskal bistriški Ilirski Sokol, ki je bil za Ljubljano in Kranjem tretje sokolsko društvo na Slovenskem. Vesel sem, da sem po mnogih letih iskanja po Sloveniji, celo na Češkem, v Ljubljani odkril naš sokolski prapor (do nedavnega edini ohranjen na Primorskem) in ga srečno vrnil domov. Posledice italijanskega uničevanja slovenstva po prvi svetovni vojni so bile namreč izjemno hude. Našel in uspel sem vrniti tudi zvon iz cerkve sv. Štefana na Topolcu, ki je bil med vojno odpeljan v videmsko livarno, a je na srečo ušel talilni peči. Uspel sem dokumentirati uporabo grba, ki ga je županstvo Ilirske Bistrice uveljavilo pred skoraj 140 leti in je danes z zlato rumeno ladjico "liburno" že splošno znan simbol naše občine. Obdelal sem zgodovino domačega čebelarstva in gasilskega društva, poštno preteklost ter raziskal in opisal vsaj petdeset domačih osebnosti. Vsaj za dvajset od teh smo pripravili spominske osebne znamke. Tu so še zgodbe o tem, kako so gradili železnico skozi našo dolino pred 140 leti, in še marsikaj.

Vaš Smučarski klub je menda začel kot sekcija PD Snežnik?

Domače planinsko društvo je bilo res gnezdo mnogim danes uspešnim samostojnim društvom. Iz njega so izšli: Smučarski klub Snežnik, Društvo za raziskavo jam Netopir, Rafting klub, Podgorska planinska skupina, ki je pred dvajsetimi leti zgradila planinsko kočo na Kozleku, 997 m, in marljivo gospodarila z njo. Pri vseh sem sodeloval po svojih močeh.

Kaj vam kot simbol bistriških planincev pomeni Snežnik?

Veliko. Posvetil sem mu velik del svojega življenja in dela. Nanj sem pospremil na stotine mladih obiskovalcev, številne goste iz tujih krajev in jih navdušil tudi za ta prečudoviti delček našega doma. Številna društva v naši občini ponosno nosijo njegovo ime. Tujci so ga skozi zgodovino preimenovali v Schneeberg, Monte Albio, Monte Nevoso, pa se je slovensko ime vendarle ohranilo in trajno utrdilo.

Ste eden od organizatorjev vsakoletnih vzponov na to goro. Kako se je začelo?

Na občnem zboru leta 1976 je naš član, Janko Muha, predlagal organizacijo zimskega vzpona na Snežnik, ki naj

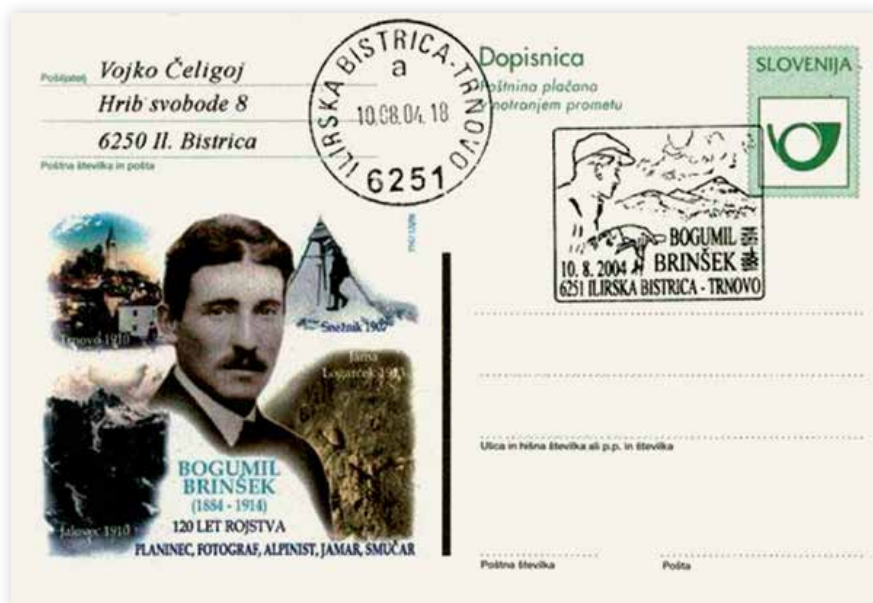
bi bil posvečen dnevu žena, z imenom "100 žensk na Snežniku". Že prvo leto je bilo število udeleženk preseženo, kmalu pa smo zabeležili tudi desetkrat večjo številko. V začetku bolj slabo obuti pohodniki so se že po nekaj letih, tudi upoštevajoč naše nasvete, bolje pripravili na pasti zasneženega Snežnika. V tridesetih letih smo vodili na vrh neverjetnih sto tisoč pohodnikov, prijatelj iz vse nekdanje skupne države, posebej Primorske, preostale Slovenije in zamejstva. Planinsko društvo je izdalo tudi knjigo o tridesetih zimskih vzponih na Snežnik.

O Snežniku ste veliko pisali. Kakšna je vaša vloga pri Knjigi o Snežniku?

Pri izdaji monografije Knjiga o Snežniku (PD Snežnik, 2000) so s svojimi prispevki o zanimivostih gore in delu

Menda ste se ukvarjali tudi s fotografijo in delovali kot mentor mladih fotografov ...

S skromno opremo smo si na OŠ Dragotina Ketteja leta 1961 uredili temnico. Člani krožka smo se udeležili marsikaterere republiške fotografske razstave. Kot organizatorji republiške razstave Pionirski foto 1972 smo prejeli Puharjevo nagrado, sam pa sem prejel Kidričevo plaketo (zvezno priznanje za delo z mladimi na tehničnem področju). Prav raziskovanje fotografije me je usmerilo v zanimivo iskanje podatkov o osebah, ki so se v naši občini ukvarjale s fotografijo. Posebej mi je pri srcu dragoceno fotografsko gradivo domačinov Bogumila in Milana Brinška. Hranim večino njihovih fotografskih del, o čemer sem že pisal.

Spominska dopisnica ob Brinškovem 120-letnem jubileju Arhiv Vojka Čeligoja

planinskega društva sodelovali vsi, ki so imeli kaj povedati. Vodil sem urejanje te knjige in zanjo napisal kar precej člankov. S Snežnikom smo življenjsko povezani, saj je za nas simbol in "najlepša gora na svetu". Kmalu razprodana knjiga kliče k novi, dopolnjeni izdaji.

Povejte nam še kaj o svojem delu pri Društvu za krajevno zgodovino in kulturo.

V društvu sodelujem že od ustanovitve leta 1972. S članki sodelujem tudi v obeh edicijah, ki jih društvo izdaja: Bistriški zapisi (izšlo 9 števil) in Ilirske teme (izšlo 10 števil).

S čim se največ ukvarjate zadnja leta?

Poslanski mandat me je "obdaril" s prometno nesrečo in trenutno komaj, z velikimi bolečinami, hodim. Moji hribovski načrti ("ko bom v penziji") so že padli v vodo. Verjetno bom ostajal kar doma, pa morda še kaj napisal. Morda popeljem letos oba petletna vnuka, Brina in Stello, v gozd in jima čim bolj približam Snežnik. Gotovo pa bosta s svojimi starši kmalu splezala na njegovo teme. Še bi rad usmerjal mlade na Snežnik, čeprav na daljavo in s pisanjem o njem.

Zaželimo Vojku uresničitev teh skromnih želja. Medtem bo gotovo našel še kakšen izziv, ki mu bo bogatil in osmišljal življenje. ○

Julius Kugy

in njegovi vodniki

Ob 70. obletnici smrti poeta
Julijskih Alp (1858–1944)

Janez Turk

Februarja mineva sedemdeset let, odkar je z vrhov v večnost prestopil "odkritelj" Julijskih Alp, doktor Julius Kugy. Bil je mnogo več kot običajen gornik, saj je svetu odkril Julijske Alpe in postal njihov zvesti glasnik ter občudovalec.

Kugy se je rodil 19. junija 1858 v Gorici v premožni meščanski družini, ki je sicer bivala v Trstu. Čeprav je bil po izobrazbi doktor prava, je prevzel družinsko trgovsko podjetje, ki ga je ustanovil njegov oče. Gmotno je bil dobro preskrbljen, vendar se ni predajal lagodnemu življenju. Gore, ki jih je v kristalno jasnih dneh s tržaške obale ali Krasa uzrl v daljavi, so v njem že zgodaj vzbudile hrepenenje po drugačnem življenju, povezanem z naravo. V planinski svet ga je pravzaprav pripeljalo zanimanje

za botaniko, ki je bila poleg glasbe ena izmed njegovih treh velikih ljubezni.

Kugy in gorski vodniki

Kugy je v gore vedno zahajal z gorskimi vodniki, le na lažje ture se je podajal tudi sam, predvsem v Karavanke in Bohinjske gore. Na začetku gorniškega udejstvovanja je skupaj z bratoma Emilom in Ottom Zsigmondijem opravil več težkih klasičnih vzponov brez vodnikov. Tedaj je bil postavljen pred odločitev, ali naj tako kot brata Zsigmondy začne kariero alpinista

Spomenik Kugyju
v Trenti.
Postavila ga je
PZS leta 1953.
Foto: Matija Turk

samohodca. Pretirana Emilova drznost ga je odvrnila od te poti, verjetno pa je k temu pripomogla tudi odgovornost do matere, ki so jo sinova gorniška udeleževanja vedno zelo skrbela. Na njeno veliko žalost se ni nikoli poročil, ampak se je raje ves predal goram.

Kugy se je kot prvoprstopnik povzpela na številne vrhove v Julijskih Alpah, kamor so ga vodili domačini Anton Tožbar, Andrej in Jože Komac, Anton Ojcinger, Osvaldo Pesamosca, Janez Pečar in drugi. Ti možje so bili divji lovci, pastirji ali drvarji, ki so si na strmih bregovih služili svoj vsakdanji kruh. Šele kasneje, po daljšem sodelovanju s Kugyjem, so tudi uradno postali gorski vodniki. Torej jim je tudi on omogočil dodatni vir zaslužka, ki je mnoge med njimi vsaj občasno povzdignil iz

vsakdanjega pomanjkanja. Hkrati pa tudi Kugy brez njih nikoli ne bi postal glasnik lepote gorskega sveta. Kot takega ga že stoletje poznajo narodi, ki si delijo alpski prostor. Domači vodniki so mu omogočili številna doživetja, pripovedovali so mu zgodbe iz drugačnega življenja, kot ga je bil vajen kot mestni človek. Vse to ga je še dodatno duhovno obogatilo in mu nudilo snov za pisanje knjig, s katerimi je na stara leta zaslovel.

Začetki v Trenti

Kugyjevo odkrivanje Julijskih Alp je simbolično vezano na Trento, kamor je prvič prišel z namenom, da poišče skrivnostno cvetlico *Scabioso trento*. **Anton Tožbar - Špič** (1835–1891) mu je bil prvi spremljevalec. Hitro se je navdušil nad to, takrat še močno od sveta odrezano dolino in nad njenimi skromnimi prebivalci. Trenta mu je bila izhodišče številnih poskusov, da bi se kot prvi povzpela na Škrlatico, goro, ki je med prebivalci Zgornje Savske doline vzbujala veliko strahospoštovanje. "Nezavzetna je, nihče ne pride gor, le gams in orel," so bile besede starega Klančnika, ko sta z vrha Triglava leta 1875 zrla proti Škrlatici. Te besede so v njem prebudile željo, da bi stopil na njeno teme. Po več neuspešnih poskusih ga je Tožbar leta 1880 prosil, naj ga odveže nadaljnjih poskusov na gori; počutil se je namreč starega in utrujenega. Tožbar je bil takrat star komaj 45 let, a vsakodnevnih naporih pri pehanju za preživetje in posledice po nezgodi z medvedom so ga močno izmučile.

Andrej, sel z gora

Kmalu zatem se je v Kugyjevem življenju pojavil **Andrej Komac - Mota** (1853–1908), človek, kateremu pripisuje velike zasluge za pot, ki ji je sledil do konca svojega življenja. Kugy na nenavaden način opisuje njuno prvo srečanje, še posebej če upoštevamo dejstvo, da je bil Andrej tedaj star 27, Kugy pa le 22 let. Pred odločilnim prvenstvenim vzponom na Škrlatico je bil Kugy že domemben z Matijo Kravanjo, ki naj bi nadomestil Tožbarja. Nato pravi, kako je še v dolini za njima pritekla mlad, bosopet fant. Prosil ga je, naj ga vzame s seboj, da ga bo on vodil na Škrlatico, da mu je z njim uspeh zagotovljen, saj nihče ne pleza tako dobro kot on. Nered mu je popustil, saj je vodnika že imel. Kugy je bil pri dvanajsetih letih že pravi gospod, pet let starejši Andrej pa je bil zanj le preprost gorjan, ki se je kot vsi Trentarji spopadal z vsesplošnim pomanjkanjem in revščino.

Že kmalu se je Kugy zavedel, da so bile vse Andrejeve besede še kako iskrene. Brez njega ta vzpon ne bi bil uspešen. Spoznal je, kako težko je moralo biti skromnemu Andreju Komacu, ko se je ob njunem prvem srečanju prisilil k taki samohvali. "Kaj se je dogajalo v njegovi tihi, skromni duši?" Kasneje je verjel, da so mu ga poslale gore. Andrejevo poslanstvo je bilo, da mu utre pot na številne težko dostopne vrhove Julijcev. Postal je njegov stalni spremljevalec v naslednjih dvajsetih letih. Andreja Komaca se vedno spominja s hvaležnimi besedami, pomenil mu je moralni ideal. Kugy se je Andreju poskušal oddolžiti na več načinov. Pomagal mu je finančno, da je lahko odplačal dolgove, ki so nastali pri dedovanju. Po njegovem posredovanju je Andrej postal lovski in gozdni čuvaj bratov Bois de Chesne (izg. Bua d Šen, op. ur.), zakupnikov lova v Trenti. Odstopil mu je ves honorar za souredništvo pri knjigi *Erschliessung der Ostalpen*, saj vzponov brez Andreja pač ne bi bilo. Ob pomoči Alberta Bois de Chesna si je Andrej zgradil mlin ob Zadnjici, s čimer si je zagotovil stalni vir prihodka. In vendar je Kugy vedno ostal gospod, njegovi vodniki pa so večkrat opravljali še vlogo nosačev, za kar so bili sicer

Tudi Andrej Komac je nosil težke tovore za svojega prijatelja, jedačo in pijačo, velikokrat zalogo za dva dni. Kugy je v gorah več kot dvestokrat bivakiral na prostem, zato so v nahrbtnikih pogosto tovorili tudi drva za kurjavo.

pošteno plačani. Tudi Andrej Komac je nosil težke tovore za svojega prijatelja, jedačo in pijačo, velikokrat zalogo za dva dni. Kugy je v gorah več kot dvestokrat bivakiral na prostem, zato so v nahrbtnikih pogosto tovorili tudi drva za kurjavo. Andrej Komac je z leti prehitro začel pešati, podobno kot Tožbar. Kugy ni razumel, da svojih vodnikov ne sme obremenjevati s pretežkimi nahrbtniki. V tem, da je sam hodil brez nahrbtnika, ni videl nič spornega. Komačevo srce je čedalje težje prenašalo vsakodnevne napore. In nekega zimskega dne se ni več vrnil s poti v Kranjsko Goro. V viharju in snegu je za vedno zaspal na Hudi ravnini pod Vršičem, kjer na njegovo prezgodnjo smrt spominja skromno znamenje, ki ga je postavil Albert Bois de Chesne.

Kugy se je čutil dolžnega, da priča o Andrejevi zvestobi. Še kako upravičene so besede, ki jih je zapisal v eni izmed svojih knjig: "Dokler stojim pokonci v luči in dokler morem vračati zvestobo z zvestobo, živi nepozabljen v mojih mislih."

Spomini Janeza Pečarja - Bobka

V svojih časih je bil **Janez Pečar - Bobek** (1862–1949) najsposobnejši kranjsko-gorski vodnik, zato ga je Kugy večkrat najel pri vzponih iz Zgornje Savske doline. Bobek je imel lepe spomine na Kugyja, ki je svojim vodnikom in nosačem pravično plačeval in jim vedno še kaj zraven primaknil. Na gorskih turah je priskrbel jedačo in pijačo, tako da so se vodniki in nosači lahko do sitega najedli. "In cigare smo kadili, tiste debele, ki jih komaj v ustih držiš. O, dobro nam je bilo z njim." Bobku je podaril zimsko suknjo, ki jo je nosil še na stara leta. Kugy je Bobka v knjigi *Iz minulih dni* opisal nekoliko nenavadno,

"Veste, dr. Kugy se je ponoči lepo pokrtil z odejami in je spal, jaz sem pa, če me je zeblo, počenil nad žerjavico, da sem se pogrel. V plamen pa seveda nisem sedel – tako neumen pa nisem bil."

iz česar bi sklepali, da je bil Bobek čudak. Med bivanjem se Bobek ni predal spanju kot ostali, pač pa naj bi noči preždel sredi ognjenih zubljev tabornega ognja. Kugy mu je v knjigi nadel vzdevek Ognjeni močerad. Bobek je zapis v knjigi komentiral: "Veste, dr. Kugy se je ponoči lepo pokrtil z odejami in je spal, jaz sem pa, če me je zeblo, počenil nad žerjavico, da sem se pogrel. V plamen pa seveda nisem sedel – tako neumen pa nisem bil."

Kugy pač ni bil kronist in opisovalec golih dejstev, ampak njegova dela mejijo na leposlovje, zato so osebe nemalokrat karikirane. Bobek je o doktorju povedal še eno zanimivo podrobnost. Dan pred prvim zimskim vzponom na Prisojnik sta skupaj z Antonom Ojcingerjem uhodila gaz visoko v pobočje gore. Po njej so s Kugyjem naslednje jutro hitreje napredovali in uspešno opravili prvi zimski vzpon na Prisojnik.

Hladen odnos do Pavra

Med svojimi gorskimi vodniki iz Julijskih Alp je imel Kugy do **Jožeta**

Komaca - Pavra (1862–1939) najbolj zadržan odnos. Opisuje ga kot divjega in neizprosnega plezalca. Le redko se spomni njegove požrtvovalnosti in plemenitosti. In vendar mu je Jože Komac dvakrat rešil življenje. Prvič pri zimskem sestopu z Jalovca, ko je prav Jože kot zadnji v navezi preprečil, da niso vsi zgrmeli v pogubo. In naslednjič pri vzponu preko severne stene Montaža. Prvi v navezi, Anton Ojcinger, se je s težkim nahrbtnikom zagozdil v ozkem kaminu, ključnem mestu vzpona (danes t. i. Passo Oitzinger). Njegovega padca Kugy od spodaj ne bi mogel zadržati in bi oba zgrmela v globino. Jože je bil tisti, ki je kamin obšel po odprti steni, da je lahko nato Ojcingerja potegnil kvišku. Jože je bil samosvoj človek, neupogljiv, občutljiv do krivic in narodno zaveden. Zavedal se je svojih zaslug v gorah in se je za svoje pravice znal odločno zavzeti. Kugyju te lastnosti niso bile povšeči in tudi v tem moramo iskati razlog, da se je

razšel s tem najsposobnejšim gorskim vodnikom v Julijskih Alpah. Na njegovo mesto je stopil bolj pohleven Osvaldo Pesamosca, a v plezalskih sposobnostih in v revščini zelo podoben Jožetu.

Nemec slovenskih korenin

Narodnostna vprašanja v raznoliki avstro-ogrski monarhiji so bila za Kugyja popolnoma drugotnega pomena. Pripadal je nemškemu kulturnemu krogu, s čimer so mu bila odprta marsikatera vrata. V nadvladi nemštva ni videl nič spornega. Šele kasneje, po vojnih izkušnjah, razpadu monarhije in pogovorih s slovenskimi in italijanskimi gorniki je sprevidel svojo nekdanjo zaslepljenost in domišljavost. "Čim starejši postajam, tem bolj velja moja ljubezen, moje razumevanje vsem

Kugyjeva smer v južni steni Montaža. Z oceno IV+ predstavlja najtežjo smer, ki jo je Kugy preplezal v svoji karieri. Foto: Matija Turk

Ljudem, vsem narodom ...” Vendar se o svojih koreninah nikoli ni želel jasno izreči v javnosti. Ko piše o sorodnikih v Podlipi na Koroškem, od koder izvira njegov oče, pravi, da tod govorijo koroško narečje. Enako pravi tudi za govor Antona Ojcingerja, nikjer pa ne pove jasno, da je to narečje slovensko. V raznih osebnih razgovorih, predvsem s slovenskimi gorniki, se je uklonil, da so njegove korenine vindišarske, vendar sta ga šele Franc Avčin in Ivo Juvančič uspela prepričati, da je to njegovo vindišarsko poreklo v bistvu slovensko.

Najlepša knjiga o gorah

Kugyjevo življenje je močno zaznamovala prva svetovna vojna. Ob uri stiske se je kljub starosti čutil dolžnega pomagati svoji domovini. Kot prostovoljec je v armadi opravljal službo svetovalca za gorske zadeve. V tem času je izpod njegovega peresa za bojno črto nastajala najlepša knjiga o gorah. Pisal jo je tako rekoč na kolenih, v vlažnih kavernah med bobnenjem topov, v barakah, ob soju sveč. Pisanje mu je omogočalo, da je pozabil na pobesneli svet okoli sebe in se vračal v pretekle, stare dobre čase, vedoč, da so za vedno minili. Konec vojne je dočakal telesno in duševno strt. Tri leta, ki jih je preživel na fronti, so na njem pustila trajne posledice. Še dodatno so ga prizadele nove družbene in politične razmere. Monarhije, v katero je tako trdno verjel, ni bilo več, njegova domovina je postala Italija, država, proti kateri se je boril. Verjetno si ni nikdar predstavljal, da bodo Julijci postali krvavi oder vojne. Na nasprotnih straneh so se znašli njegovi stari gorski tovariši, s katerimi so nekoč skupaj odkrivali prehode v mogočnih ostenjih Viša in Montaža. "Z odporom se spominjam dogodkov med vojsko ... Zbujajo mi občutek na zelo težke, temne čase, ki bi zanje želel, da bi za večno utonili v pozabo." Tako lahko razumemo, zakaj zadnjega poglavja o vojni, ki ga je napisal za knjigo *Iz življenja gornika*, v njej ni objavil. Zahteval je, da se to poglavje sme objaviti šele 50 let po njegovi smrti. Deveto poglavje je prvič izšlo leta 1995 kot samostojna knjiga z naslovom *Vojne podobe iz Julijskih Alp*, in sicer v slovenskem jeziku, za kar je poskrbela prevajalka Lilijana Avčin. Po vojni je bilo njegovega udeleženja v gorah več ali

manj konec. Ostale so mu le drobne lju-bezni, glasba ter številni spomini, ki jih je začel vestno beležiti. Njegov prvenec *Iz življenja gornika* je požel mednarodno pohvalo, kar ga je spodbudilo k nadaljnemu pisanju. Napisal je še šest knjig. Zelo rad je igral na orgle. Nekoč jih je dal na lastne stroške postaviti v armensko cerkev v Trstu, česar pa ni obešal na veliki zvon. Edini pogoj je bil, da je smel nanje ob prostem času kdaj pa kdaj igrati tudi sam.

Zadnje slovo

Poleg tega da je bil Kugy humanist širokih obzorij, je bil tudi vsestranski gornik in poznavalec celotnih Alp. Povzpel se je na številne štiritisočake, na Mont Blanc, Matterhorn (celo večkrat) na Monte Roso. Slednjo je še posebej cenil in opeval, saj je bil vzpon preko njene vzhodne stene njegovo največje gorniško dejanje. Na ledeniške ture je bil morda še celo bolj ponosen kot na najtežavnejše vzpone v Julijskih Alpah. Menil je namreč, da ledeniške ture predstavljajo najvišjo stopnjo gorništva. Kugy je imel velik vpliv na nove generacije gornikov in alpinistov, ki so ga radi obiskovali in mu poročali o svojih vzponih. Ostareli Kugy, ki je poletja preživiljal pri Antonu Ojcingerju v Ovčji vasi, je bil teh obiskov vedno vesel. Eden njegovih velikih občudovalcev je bil France Avčin. Zadnjič sta se srečala na Kugyjevem domu v Trstu med vojno leta 1943. Ob slovesu mu je doktor podaril

nemški izvod knjige *Iz življenja gornika*, v katero mu je v nemščini zapisal posvetilo: "Dvigni oči h goram, od tam prihaja odrešenje." Avčin pravi: "Ta večna resnica me od tedaj spremlja vsepovsod in življenje z njo mi ni več tako težko." Januarja 1944 je Kugy padel s postelje in si zlomil kolk. Odtlej je ostal je priklenjen na domačo posteljo, v bolnišnico ni želel iti. Do konca je zanj skrbela Pepina Malalan, ki mu je gospodinjala celih 40 let. Ob smrtni postelji si je dal postaviti sliko device Marije, Triglava in Gosposvetskega polja, simbola Koroške – dežele svojih prednikov. Zadnja želja, da bi še enkrat videl Trento, se mu ni uresničila. Tudi izida svoje zadnje knjige *Iz minulih dni* ni več dočakal. Avčin je ob tem žalostnem dogodku rekel: "Novica o Kugyjevi smrti me je pretresla sredi kočevskih gozdov. Mogoče se še kdaj srečava, kdo ve? Ko bi vedeli, kako silno si tega včasih želim!" Po doktorjevi smrti je Pepina Malalan prosila njegove sestre, naj poskrbijo za bratovo stanovanje in materialno zapuščino. Odgovor je bil popolnoma brezbrizen. Razočarana nad takšnim ravnanjem je Malalanova vsa pisma, rokopise, fotografije in druge dragocene dokumente iz njegove zapuščine zažgala. Zato o Kugyju obstaja razmeroma malo dokumentov. Ohranilo se je le tisto, kar so njegovi prijatelji odnesli že pred njegovo smrtjo. Ostale pa so njegove knjige, trajni in najlepši spomin na večne gore in njihove plemenite ljudi. ●

Ženski nad prepadi

Ženski, ki sta potegnili slovenski alpinizem iz zakotja

France Zupan

Videl sem gledališko predstavo Pavla nad prepadom, prebral odmeve v dnevnem časopisju in Mladini pa tudi čustven uvodnik o večni temi, sladko-grenkem odnosu med moškimi in ženskami v decembrskem Planinskem vestniku. Torej je čas za nekaj suhoparnih podatkov o ženskah v slovenskem alpinizmu – nobenega tehtnega razloga namreč ni, da bi se naše ženske počutile manjvredne, ravno nasprotno. Dejstva namreč dokazujejo, da je leta 1926 prav ženska popeljala slovenski alpinizem iz povprečja naravnost v prvo evropsko ligo. Prva med slovenskimi in tujimi alpinisti ter vodilna v navezi je preplezala Direktno smer v severni steni Špika, ki je pete oziroma mestoma celo zgornje pete težavnostne stopnje. Da je bila zadeva še boljša, je bila takrat ta junakinja stara komaj dvaindvajset let, očarljivo mlado

žensko bitje in živ dokaz, da za levje srce ni vedno potrebno levje telo. Sam sem jo videl dvajset let kasneje, nekega poletnega popoldneva leta 1946 na Kamniškem sedlu. Pred kočjo sem med prišleki opazil drobno, na videz nedostopno gospo. Nekako brez besed je dala vedeti, da ne spada med glasen trop planincev in tudi napravljena je bila na moč nenavadno. Imela je kratke hlače in dolge rjave nogavice, pripete z zaponkami, kakršne smo imeli osnovnošolci pred drugo svetovno vojno. Povedali so mi, da je to alpinistka Mira Marko Debelakova. Kaj takega! Doma sem imel njeno *Plezalno tehniko*, ki sem jo vedno znova skrbno prebiral, jo žal kasneje izgubil in si iz nje zapomnil predvsem to, "da je v gorah žensko čipkasto perilo videti zelo neprimerno". Tudi če sem bil ob tej trditvi še rahlo negotov, nekaj strani naprej dvomov ni bilo več.

Pisalo je, da je za alpinista potrebno zdravo telo, za ohranitev zdravega telesa in utrditev slabotnega zdravlja pa je pogoj zmernost v uživanju opojnih snovi in v spolnosti. S to gospo torej ni bilo šale.

Ko razmišlja o dobrih telesnih in duševnih lastnostih, ki naj bi jih imel alpinist, pa vendarle malo popusti in zaključi, da je končna slika alpinista sicer jako prikupna, "a le redko kdaj poseduje ena oseba vse te lastnosti in polni meri". To me je pomirilo, saj je bilo v skladu s tistim, kar sem kot naiven alpinistični začetnik videl okoli sebe. Zmernost v uživanju opojnih snovi in tako dalje ni bila posebej visoko na seznamu vrednot mojih starejših vzornikov, najbrž zato, ker so vsi imeli zdravo

Mistična podoba Špika. Skozi meglico časovne oddaljenosti šele danes spoznavamo pravi pomen naših vodilnih alpinistk prejšnjega stoletja, Jesihove in Debelakove.
Foto: Matevž Vučer

Miro Marko Debelakovo so kot prvo žensko nasploh sprejeli v ekskluzivni, prestižni avstrijski dunajski akademski plezalni klub. Italijani jo v reviji Montagna omenjajo skupaj s takimi imeni, kot so Kugy, Comici, Gilberti, Piusi, in jo imenujejo "fortissima scalatrice slovena", najmočnejša slovenska plezalka. Človeku je ob tem kar toplo pri srcu.

za rakom, stara komaj štiriinštirideset let. Njen sin Matjaž, tudi znan alpinist, mi je prijazno podaril mamino, doslej neznano fotografijo iz njenih mladih let. Mogoče bo zanimiva za bralke in bralce Planinskega vestnika, tako kot je bila zame.

Toda pojdimo k stvari. Leta 1924 se je v Severni triglavski steni, kjer so v novih težkih smereh plezale izključno tuje naveze, pri neuspelem poizkusu vzpona čez steber, ki danes nosi njegovo ime, smrtno ponesrečil doktor filozofije Klement Jug. Še celi dve leti zatem se v slovenskem alpinizmu ni zgodilo nič omembe vrednega. Nato pa je jeseni 1926 mlada ljubljanska plezalka Mira Marko Debelakova, vseskozi prva v navezi, s soplezalcem Stanetom Tominškom v dveh dneh preplezala Direktno smer v severni steni Špika, ki je do tedaj odbila vse poizkuse.

"Prva tura velikega formata slovenskih plezalcev," so ocenili avtorji plezalnega vodnika *V naših stenah* Levstek, Kočever in Kilar leta 1954, neobremenjeni s predsodki in zdrahami predvojnih plezalcev. Ti fantje so vedeli, o čem govorijo. "O tem dejanju je šel glas daleč po svetu," so še zapisali v uvodu. O njem sta poročala *The Alpine Journal* in *Österreichische Alpen Zeitung*. "Za naš alpinizem je to dejanje, s katerim smo prvič stopili na mednarodno alpinistično pozornico. Špik je bil znan daleč naokoli in mnogi tujci so se poraženi vračali iz njegove stene."

Mira je poleg mednarodno odmevnega Špika preplezala

telo. Mire Marko pa se takrat nisem upal ogovoriti. Ker sem že pri njeni *Plezalni tehniki* iz leta 1933: z likovno čistimi, nazornimi risbami je Edo Deržaj odlično dopolnil besedilo pa tudi fotografije lepo sodijo zraven. Takratnemu Slovenskemu planinskemu društvu v Ljubljani je uspelo izdati knjižico, ki bi jo moral prebrati tudi sodobni alpinist. Ne zaradi tehnike plezanja, ki je bila takrat, v času konopljenih vrvi, plezalnikov s podplati iz filca in navezovanja okoli prsi, seveda zastarela. Pač pa zaradi tega, kar je avtorica, takrat zrela, uspešna, mednarodno uveljavljena alpinistka tako preprosto, obenem pa zavzeto in iz globokega prepričanja zapisala v uvodnih poglavjih o telesnih in "umstvenih svojstvih" alpinista, o

tovarištvu pa tudi o osnovnih načelih plezanja v steni. Skratka o neznanem, drugačnem, zahtevnem in obenem vabljevem svetu alpinizma, v katerega vstopa ukaželjni bralec. In zraven tudi take pristržno žensko vsakdanje podrobnosti, kot so poleg že omenjenih čipk tudi tople "gače" iz velblodove volne pozimi, "dolge hlače, ki morajo viseti na bokih, ne smejo tiščati čez želodec, na doljnem koncu prerezane, da lahko preoblečeš nogavice in jih zavežeš z dvema trakcema okrog gležnjev". To je bilo v nasprotju s tedanjo modo pumparic, ki so bile takrat in še dolgo po drugi svetovni vojni znak pravega junaka gora. Avtorice nikdar več nisem videl, jo pa od takrat neizbrisno nosim v spominu. Mira Marko Debelakova je namreč že dve leti po tem bežnem srečanju umrla

Mira Marko Debelakova je poleg mednarodno odmevnega Špika preplezala še 23 prvenstvenih smeri v domačih gorah in Zahodnih Julijcih, v albanskih gorah in Slovensko smer v Ben Nevisu na Škotskem leta 1934. Pravzaprav so v tujini bolj cenili njene alpinistične dosežke kot domača srenja.

Mira Marko Debelakova Objavljeno v reviji Montagne, 5/2008, str. 32.

še 23 prvenstvenih smeri v domačih gorah in Zahodnih Julijcih, v albanskih gorah in Slovensko smer v Ben Nevisu na Škotskem leta 1934. Pravzaprav so v tujini bolj cenili njene alpinistične dosežke kot domača srenja. Slikala je, bila plodna publicistka, ki je zbirala gradivo za zgodovino slovenskega planinstva, napisala že omenjeno *Plezalno tehniko* in o svojih vzponih predavala doma in po Evropi. Kot prvo žensko nasploh so jo sprejeli v ekskluzivni, prestižni avstrijski dunajski akademski plezalni klub. Italijani jo v reviji Montagna omenjajo skupaj s takimi imeni, kot so Kugy, Comici, Gilberti, Piussi, in jo imenujejo "fortissima sciatrice slovena", najmočnejša slovenska plezalka. Človeku je ob tem kar toplo pri srcu.

In kaj so po tem vzponu počeli naši moški? Nič podobnega, pravzaprav so se še kar obotavljali. Sprememba v glavah se ni zgodila čez noč in šele dve leti po Špiku, se pravi leta 1928, je delavec v jeseniški železarni Joža Čop, izjemen plezalski talent, v družbi dr. Potočnika in dr. Tomiška preplezal Gorenjsko smer z mesti pete težavnostne stopnje v Severni triglavski steni. Ravno v stenah so se brisale razlike v izobrazbi in premoženju med delavci, gospodi in gospemi. Joža je imel kaj ponuditi, svoj pogum, moč in plezalno znanje; sodelovanje je bilo obojestransko koristno. Kakorkoli, mlada Mira je starejšim v tedanji plezalni družini pokazala, kaj se da preplezati, če si upaš, in njen "ženski" Špik pomeni ne samo odločilni psihološki preboj – slovenski alpinisti

obeh spolov so si po njem res upali več – ampak tudi, da je bila njena smer iz leta 1926 tako težka, da vse do leta 1945 ni bila bistveno presežena.

A Mira ni bila edina; takrat smo imeli Slovenci tudi kasnejšo junakinjo Čopovega stebra, že uspešno in od Mire tri leta starejšo plezalko Pavlo Jesih. Da sta bili dami tekmiči, ni nobena skrivnost. Tudi Pavla je s soplezalcem Lipovcem, sicer pet let za Miro, v Špiku preplezala prvenstveno smer, imenovano Skalaška. Obe smeri sta lepi, užitkarski, čeprav je Mirina mestoma tehnično težja. Mimogrede – Pavli smo pred leti postavili spomenik na Planini Martuljek, Mirin spomenik pa je ostala mogočna Špikova severna stena. Človek se ob predstavi Pavla nad prepadom v Slovenskem mladinskem gledališču vpraša, kako bi bilo, če bi Pavla in Mira združili moči in plezali skupaj. Saj sta, a le enkrat in nikoli več. Zakaj, lahko le ugibam. Oziroma raje ne, ker samo teoretično bi bili sanjska naveza. Pavla, pragmatična, finančno zelo uspešna, učinkovita poslovna ženska, zelo samozavestna, je bila navajena, da je bilo vse po njenem. V družbi se je uveljavila kot odločna samska ženska in moški so ji bili le prehodni spremljevalci, kot sem prebral v knjigi *Pozabljena polovica*. Le-ta govori o uspešnih slovenskih ženskah, ki jih je moški svet pozabil. Toda ali se ne skriva za "uspešno samsko žensko" veliko razočaranje v osebnem življenju? Pravzaprav so ob njeni močni osebnosti pozabljeni tisti njeni moški soplezalci, s katerimi je preplezala najlepše smeri. Kdo sta bila njena soplezalca Gostiša iz Skalaške smeri in Jugovega stebra v Triglavski steni in Lipovec iz Špika? Kdo je kot prvi preplezal ključna mesta v smereh? In koga danes to sploh zanima? Tudi fenomenalna Mira, vrhunska mojstrica plezanja, ki je bila uradno po poklicu gospodinja, včasih tudi "slikarica", danes bi temu rekli samostojna kulturna delavka, ni živela za tisti čas ravno konvencionalnega ženskega življenja, vendar se ne v zasebnem ne poklicnem in ne družabnem življenju ne more primerjati z velikopotezno Pavlo. Obe pa sta bili izjemno pogumni, svojeglavi in odločni ženski, toda ločevalo ju je preveč stvari.

Vprašanje, katera je večja alpinistka, pa očitno nekaterim ne da miru in ga ob tej priložnosti po nepotrebnem znova pogrevajo. Najbrž bi bilo prav, da odločanje o smiselnosti tega vprašanja prepustimo ženskam alpinistkam. Vsak

A Mira ni bila edina; takrat smo imeli Slovenci tudi kasnejšo junakinjo Čopovega stebra, že uspešno in od Mire tri leta starejšo plezalko Pavlo Jesih. Da sta bili dami tekmici, ni nobena skrivnost.

Pavla Jesih Arhiv družine Jesih

alpinistični mačo si lahko sam zase odgovori, katero od obeh dam bi želel imeti za soplezalko v težkem prvenstvenem vzponu. Katero bi izbral pisatelj za svojo zgodbo, je namreč jasno. Dokaz je predstava Pavla nad prepadom. Slovenci ljubimo slikovite, tragične osebnosti, pod pogojem seveda, da so že mrtve. Dr. Lev Kreft uvršča alpinizem v svoji *Filozofiji športa* med "mučeniške" športe. Krščanski mučenci so verjeli, da po bližnjem srečanju z divjimi zvermi v rimskih arenah odletijo naravnost v raj, moderni alpinisti pa v gorah pri vseh telesnih in psihičnih naporih doživljajo nekaj, kar je Nietzsche opisal s krivuljo, ki se začne v ravnini (povprečje), se vzpenja po pobočju gore (bolečina) in neha na vrhu (izpolnitev). Naš Režek, ki je bil poleg plezalca tudi praktični filozof, je gore imenoval "svet utehe in neizmerne povračila", mala nebesa torej, iz katerih moramo nazaj dol v resnično življenje. Dobra plat tega je, da ta postopek lahko ponavljamo po želji. Alpinizem ni ravno arena z divjimi zvermi, je pa dokaj nevarno in naporno početje, nekaj izjemnega je predvsem zato, ker se odvija v heroični, vzvišeno lepi gorski sceneriji. Elementarna, mogočna narava, neznanske višave in vrtoglave globine, vse to požene tisti pravi, hromeči prastrah v kosti tudi najbolj glasnemu in krepkemu junaku. Človečki, ki ta strah in vse napore, nevarnosti in tehnične težave premagamo, posledično v očeh publike veljamo

za junake, četudi nas ne krasi nobena tistih hvalevrednih značajskih lastnosti, ki jih omenja Mirina *Plezalna tehnika*. Kar je seveda čisto v redu.

Problem za scenarista in režiserja nastane tisti hip, ko je treba vse te strahove, dvome, boje s samim seboj in tekmeci, poraze in zmage dovolj prepričljivo in dramatično pokazati na odru. Pozabimo, da je v času dinamičnih, hitrih adrenalinskih športov, vratolomnih smučarskih in kolesarskih spustov, solo vzponov, skokov s padali in jadralnimi oblekami itd. staromodno, dokaj počasi potekajoče klasično plezanje po gorah dobilo močno fotogenično konkurenco. Brez veličastne gorske scenerije tudi najbolj atraktivni telovadbi na odru manjka bistveno, tj. gorski ambient.

Verjetno so zato, pač za večji dramatični učinek zgodbe o Pavli, času vsečno dodane še karikirane osebe iz nealpinističnega življenja: dva slovenska revolucionarja, en fašist in en gestapovec. Premiera gledališke predstave Pavla nad prepadom je bila v začetku decembra, ocene in komentariji so dobesedno poživilo tudi decembrsko številko PV. Odnosi med spoloma so vedno zanimivi, zanimiv je tudi prikaz odnosov v tedanji družbi, npr. kako je nekdanji socialistični režim kljub Pavlinemu upiranju poddržal njeno mrežo kinematografov. Malo dodane politike torej, sicer pa zgodba o nacionalizaciji nima neposredne povezave z njeno alpinistično zgodbo, ki se je končala že pred tem, v Čopovem stebru. Kaj se je tam dogajalo, vemo. V najtežjem delu stebra se je prvenstveni vzpon naveze Čop-Jesih namreč nepričakovano končal. Onemogla Pavla kljub Joževim naporom ni mogla več navzgor. Joža Čop je zato izplezal sam in šel po pomoč v Aljažev dom v Vratih,¹ Pavla pa je ostala v steni. Ko je že kazalo na veliko tragedijo, se je po zaslugi legendarnega Jože Čopa in jeseniških gorskih reševalcev vse skupaj le srečno izteklo.

Pavla je bila njega dni res velika, izjemna plezalka, leta 1945 pa je 44-letna gospa očitno precenila svoje

¹ Alpinistični razgledi 1995/9-10, <http://www.gore-ljudje.net/novosti/102150/>.

plezalske sposobnosti. Ampak kdo od alpinistov ne bi razumel njenih dolgotrajnih sanj o velikem prvenstvenem vzponu? Uresničitev njenih sanj sta čas in pravkar minula vojna neusmiljeno zavlekla v leta, ko njeno telo ni več zmoglo, glava pa tega dejstva ni hotela sprejeti.

Gorski reševalci so bili prijazni fantje, ki so razumeli Pavlino stisko in njene ambicije, vzeli so si čas in jo počasi in varno plezaje spravili iz stene, ne pa na silo izvlekli. To je bilo odločilno in je pomenilo, da je Pavla kljub telesni izčrpanosti le postala prva ženska, ki je preplezala Čopov steber! Njeno trmo lahko samo občudujemo, a se je dobro zavedala, da to ni tisti veliki prvenstveni vzpon, o katerem je sanjala. Pavlin delež pri vzponu je pomemben. Brez nje Čop takrat ne bi šel v steno. Obenem pa pomeni tudi konec njegove in njene alpinistične poti. Priznati moram, konec v velikem slogu, čeprav ne tak, kot si ga je zamislila. Bil je *happy end* ob žalostnem spoznanju lastne nemoči.

Ali smo tako začutili v predstavi? Mogoče sem to prezrl ob hrupnem, zmagoslavnem vnebohodu skozi domiselne podstrešne lopute, ki je publiko seveda navdušil. To je bil navezadnje tudi namen. Koga pa sploh zanima dolgočasna resnica? Hočemo dobro zgodbo in ta mora biti povedana skozi drugega človeka, šele tedaj se nas v resnici dotakne. Predstavi in vsem nastopajočim po tej plati ni kaj očitati – nasprotno, bili so odlični. Pavla ostaja v zgodovini slovenskega alpinizma velika, izvenserijska osebnost, ambiciozna plezalka, elementarna, neposredna in velikodušna, na stara leta pa nesrečna, zagrenjena in osamljena ženska. Ljudje, za katere je mislila, da so njeni prijatelji, so takrat, ko jih je najbolj potrebovala, pogledali stran. Brez denarja in postarana Pavla preprosto ni bila več zanimiva.

Lastnina? Seveda, zelo je pomembna, toda lastnina pride in gre – enkrat jo poddržavljajo in čez desetletja spet privatizirajo, popravljajo se stare krivice in povzročajo nove, vsakič pa se ob tem dogajajo osebne tragedije.

Nepreplezani triglavski steber je bil samo en in prvi vzpon se zgodi samo enkrat. Smer se danes imenuje Čopov in ne Skalaški steber. To pa je bil vzrok za tisti grenki priokus, ki je ostal Pavli po njenem zadnjem vzponu. Plezalci to razumemo, "civilni" pa bolj težko. ●

Zimska pravljica pod Prisojnikom Foto: Matej Vranič

Uspeli ohraniti prostovoljnost delovanja

Pogovor z vodstvom PZS o preteklem mandatu

Vladimir Habjan

Bliža se april, ko bo potekala volilna skupščina Planinske zveze Slovenije (PZS), s čimer se končuje mandat 2010–2014. Priča smo bili intenzivnemu dogajanju tako na ravni krovne organizacije kot planinskih društev – sprejet je bil nov statut, uvajati se je

začela centralna evidenca članstva, imenovana Naveza, po novem se lahko včlanimo v PZS po spletu in na sedežu zveze, uvedli smo certifikate Okolju in družinam prijazne planinske kočice, prenovili programa Ciciban in Mladi planinec, sklenili vrsto sporazumov s sorodnimi organizacijami,

začeli smo uvajati digitalni kataster planinskih poti, proslavili 120-letnico delovanja SPD/PZS itn., a to je le ožji izbor aktivnosti, saj žal ni prostora, da bi naštel prav vse. Naši sogovorniki so bili predsednik PZS Bojan Rotovnik in podpredsednika Borut Peršolja in Miro Eržen.

Bliža se konec štiriletnega mandata. Kaj štejete za ključne dosežke tega mandata? Ste z doseženim zadovoljni?

Rotovnik: V tem mandatu smo se lotili in izvedli veliko projektov. Naše delo bodo ocenili predstavniki planinskih društev (PD) na skupščini. Osebo si štejem za velik uspeh, da smo ohranili prostovoljnost delovanja kot temeljno usmeritev naše organizacije ter da so skoraj vse odločitve in projekti dobili soglasno podporo na skupščinah in upravnem odboru (UO) PZS.

V čem je iztekajoči se mandat drugačen od predhodnega 2006–2010? Bi lahko izpostavili kakšno področje dela planinske organizacije, kjer z doseženim ne morete biti zadovoljni? Kje bi lahko naredili še več?

Peršolja: Mandat je drugačen v tem, da smo se osredotočili zlasti na program in da smo želeli nadoknaditi zaostanke, ki so se nakopičili od prejšnjih mandатов. Neuresničena je večja povezanost posameznih dejavnosti med seboj. Drugo ključno področje je vključevanje vseh ostalih obiskovalcev gora, saj naše znanje in izkušnje skušamo predati tudi drugim, ne samo članom društev. Tretje področje je varstvo gorske narave, predvsem z vidika zavarovanih območij, vendar sta regijski park v Kamniško-Savinjskih Alpah in projekt Alpske konvencije žal ostala neuresničena.

Vaš mandat je bil krajši ...

Eržen: Počutil sem se prijetno in upam, da sem tudi kreativno prispeval k realizaciji nalog, ki si jih je zastavilo vodstvo. Moj občutek je dober.

Bi lahko rekli, da ima planinska organizacija danes drugačno mesto v slovenski družbi kot ob začetku mandata? V čem je smisel udejstvovanja slogana "planinstvo kot način življenja"? Smo zdaj kaj bližje obiskovalcem gora?

Rotovnik: Z aktivno participacijo se na različne načine lahko poveča pomen neke organizacije ali dejavnosti. Ocenjujem, da smo to v tem mandatu dosegli. Za to pa je bilo treba veliko vloženega časa in energije in še vedno obstaja dilema, kateremu področju dati več poudarka. Slogan "planinstvo kot način življenja", ki smo ga v tem mandatu zapisali tudi v statut, je ena izmed največjih konkurenčnih prednosti naše organizacije, kajti s planinstvom se lahko ukvarjamo v vseh življenjskih obdobjih, imamo

pa še eno prednost – da je primerno tudi za družine. Takšnih dejavnosti je malo, povrh pa ima planinstvo še eno dodatno prednost, saj ga lahko izvajamo tako v gorah kot v dolini. Lahko rečem, da smo v povezavi s prostovoljstvom znatno okrepili zavedanje o tem, da je planinstvo pravzaprav način življenja.

Za tako veliko organizacijo, kot je PZS, je nujno, da je za nemoteno delovanje notranje dobro organizirana. Imamo množico pravilnikov, poslovnikov, vodil, programskih izhodišč ... Se vam zdi, da se organizacija še vedno preveč ukvarja sama s sabo? Je bil v tem mandatu glede tega dosežen kak napredek?

Peršolja: Začetni del mandata je bil tesno povezan s spremembo statuta, to pa za sabo prinese občutek, da se veliko ukvarjamo sami s sabo. "Planinstvo kot način življenja" ni bila

Bojan Rotovnik Foto: Irena Mušič Habjan

vsiljena parola, temveč poved, ki se je izoblikovala med številnimi razpravami v okviru sprejemanja statuta. Vodili smo pestro vsebinsko debato, katere se je udeležilo veliko ljudi, smo si pa želeli, da bi se po sprejemu odločno lotili uresničevanja. Čakata nas še dva programska dokumenta in eden od njiju so Programska vodila, ki so bila zadnjič sprejeta leta 1999. Nedvomno se je odtlej veliko stvari spremenilo. Vodila vidim kot nenehen dialog in povezavo med zvezo in društvi, pa tudi kot stalno prepletanje z različnimi dejavnostmi znotraj zveze. Želim, da ne bi ponovili pogoste slovenske napake, ko programske dokumente le napišemo, ne pa tudi uresničimo. Novi mandat bo priložnost, da se PZS obrne vase in se začne v celoti ukvarjati s kakovostnim programom za vse obiskovalce gora.

Kaj je namen Programskih vodil PZS in kako poteka izpolnjevanje? Kako je z Vodili PZS? Zakaj spreminjate Častni kodeks slovenskih planincev?

Rotovnik: Programska vodila in Častni kodeks (ČK) sta pomembna dokumenta, kajti statuti in ostali pravilniki v veliki meri urejajo našo organiziranost, vsebino dela pa urejajo Vodila. Od leta 1999 so se družbene razmere spremenile in prav je, da pregledamo, kaj smo uresničili in česa ne, ter dodamo izzive današnjega časa, ki jih ni malo. Podobni vzgibi so nas vodili pri postopku sprememb ČK, ki je bil sprejet leta 1973. Gre za dokument, ki v slovenskih športnih organizacijah nima mnogo posnemovalcev. V ČK pogrešamo predvsem to, da prostovoljnosti ne opredeljuje posebej. To je bilo v preteklosti nekaj samoumevnega, v sedanjih zaostrenih družbenih razmerah pa se je pomen prostovoljstva spremenil in prav je, da temu sledi tudi ČK. Drugo večje področje so gorski športi, ki potekajo znotraj PZS, tako da bomo del ČK namenili tudi športnemu *fair-playu*.

Verjetno lahko štejem sprejem novega statuta za enega osrednjih dogodkov mandata. Sprejem ni potekal prav gladko, pač pa z zapleti. Kaj je bil osnovni cilj sprememb in kako danes ocenjujete uspešnost uvedene novega statuta?

Peršolja: Statut je temeljni akt, okvir, ki pa ga vendarle napolnimo ljudje s svojimi dejanji. Ko smo prenavljali področje zavarovanja, nismo mogli mimo tega, da so člani PZS planinska društva in ne posamezniki. PZS pa mora urejati članstvo tudi za vsakega posameznika. Zato je bilo treba poskrbeti za pravno podlago, tako da smo sedaj vsi hkratni člani PD in PZS. Šele ta rešitev omogoča, da se zdaj resneje pogovarjamo o tistih željah, ki jih ima del našega članstva, ko vzporeja našo in tujo članarino. Na drugi strani smo izpeljali racionalizacijo organov, saj smo zmanjšali število komisij in odborov. Vpeljali smo skrbnejše ravnanje s premoženjem (poleg opredmetenega sodijo sem tudi znanje, veščine, izkušnje, ugled, vse, kar se je izoblikovalo v 120 letih). V tem smislu je bil statut gotovo potreben prenove. Pri sami vsebini se ni preveč zatikalo, pač pa se je v ozadju čutil prepad med generacijami, užaljenost bivšega vodstva, čeprav se sam ne čutim odgovornega za to. Del nezadovoljnih ljudi, ki so slabo sprejemali novo vodstvo, je izkoristil slabosti

demokracije in povzročil nesklepčnost, saj na skupščini v Kočevju ni prišlo niti do glasovanja o statutu. Sprejet je bil potem naslednje leto. Šlo je za merjenje moči, ki je vzelo pol leta časa in marsikomu tudi nekaj dobre volje.

PZS je preselila gradivo iz Planinske knjižnice v Slovenski planinski muzej (SPM) in v Mestno knjižnico, kjer je zdaj planinski kotiček. Zakaj?

Eržen: Razlog je bilo pomanjkanje prostorov na zvezi, po drugi strani pa si SPM težko predstavljamo brez planinske knjižnice. S preselitvijo je PZS zadržala svojo knjižnico, kajti uradni naziv je Knjižnica PZS v SPM. Lotili smo se tudi vnašanja knjižnega fonda v sistem COBISS, kar pomeni, da je spet dostopen širši javnosti. Žal smo prišli le na pol poti, kajti za vnos 2500 enot so potrebna finančna sredstva, ki jih v tem trenutku še ni na voljo, a verjamem, da jih bomo do volitev še pridobili.

Kaj je bilo v tem mandatu narejenega na področju muzejske dejavnosti?

Eržen: SPM je bil odprt ravno v začetku tega mandata. Lahko rečem, da se je v tem času močno razširilo sodelovanje z zvezo, da smo uspeli vzpostaviti poslovni odbor, v katerega so vključeni vsi partnerji, ki so sodelovali pri izgradnji muzeja in pri sofinanciranju ter spremljanju njegovega delovanja. SPM smo uspeli umestiti v novi statut kot enega izmed izvajalcev planinske kulture. V tem mandatu smo organizirali nekaj odmevnih dogodkov, katerih si brez podpore PZS ne znamo predstavljati, se je pa v tem času pokazalo, da obstoječa organiziranost predstavlja resno oviro za nadaljnji razvoj in prepoznavnost. Skupna odločitev vseh partnerjev poslovnega odbora je, da je treba najti novo rešitev. PZS je sofinancirala izdelavo študije izvedljivosti o samostojnem statusu SPM, ki je pokazala, da brez podpore ni možno preskočiti treh stopnic, prva pa je oblikovanje SPM kot samostojne organizacijske enote ne glede na to, v katerem nadrejenem muzeju je.

PZS je začela uvajati centralno evidenco članstva, imenovano Naveza. Kaj je njen namen in kako uspešni ste bili do zdaj?

Rotovnik: Projekt vzpostavitve centralne evidence članstva je bil zapisan že v Vodilih leta 1999 in je ostal ena od velikih neuresničenih želja PZS. Ocenili smo, da sedaj tehnologija, predvsem

Borut Peršolja Foto: Irena Mušič Habjan

pa opremljenost društev, dopušča, da takšno evidenco vzpostavimo. Do zdaj je imela zveza na razpolago le številčne podatke o članstvu v društvih, ne pa tudi o samih članih. Ta projekt nam je vzel veliko časa in energije, izvedli smo mnogo seminarjev za društvene delavce, saj brez njihovega konstruktivnega sodelovanja, sprejemanja novosti in potrpljenja pri otroških boleznih sistema, za kar se jim tudi zahvaljujem, to ne bi bilo izvedljivo. Zavedati se moramo, da tako kompleksnega sistema evidence članarine in članstva nima nobena sorodna organizacija, na tem področju v Sloveniji opravljamo pionirsko delo. Zdaj že drugi posnemajo našo dobro prakso. Lani so dobili vsi "A člani" nove izkaznice, letos pa jih bodo tudi "B člani", srednješolci in študentje. Centralna evidenca, informacijski sistem Naveza in nove izkaznice omogočajo, da bo koriščenje članskih ugodnosti lažje, uspeli bomo izboljšati zavarovanja, hkrati pa se nam odpira mnogo dodatnih možnosti za povezovanje med organizacijo in posameznikom.

Na področju varovanja gorske narave je bilo veliko narejenega. Kaj za PZS pomeni uvedba certifikatov Okolju in družinam prijazne planinske koč?

Peršolja: Oba certifikata sta v tujini že poznana in uveljavljena. Veselilo me je, da je bil odziv društev dober, saj so se morala prijaviti sama, PZS ni ničesar vsiljevala. Zlasti je dober odziv pomemben zato, ker za razliko od Alp PZS ni lastnica nobene koč, pač pa so koč v lasti društev. Zveza torej ne more drugače vplivati na ravnanje lastnikov koč, razen tako, da jih spodbuja s tovrstnimi projekti. Tako

kot smo leta 1987 uvedli priporočilo, naj vsak planinec odnese svoje smeti v dolino, in kot smo v 90. letih začeli spodbujati gradnjo čistilnih naprav, tako smo zdaj oba certifikata na mehek način ponudili društvom, ki so ju s pridom zagrabili. Korist pa bodo v prvi vrsti imeli narava in obiskovalci gora. Gre za pomemben korak naprej tudi z organizacijskega vidika, saj so se društva začela združevati na novi osnovi, brez zapovedi v pravilniku. To je ključna zgodba za prihodnost tudi na drugih področjih. Želimo si tudi, da bi bile koč, ki niso dostopne z avtom ali žičnico, oproščene DDV-ja, tako kot je to urejeno v Alpah.

Kakšna pa je številčnost članstva? In kaj ste v tem mandatu storili za njegovo povečanje?

Rotovnik: V PZS smo ponosni, da po številu članov sodimo med največje nevladne organizacije v državi, da smo na športnem področju največji in da imamo obilico različnih programov,

s katerimi poskušamo vse ljubitelje gora, ki jih je po raziskavah športnih dejavnosti preko 300.000, navdušiti, da postanejo naši člani. Vsem nudimo dodatne vsebinske ugodnosti tako v okviru društev kot zveze. V tem mandatu smo začeli z nekaterimi aktivnostmi za povečanje članstva. Verjetno so bralci Vestnika opazili mnoge letake, ki vabijo v dobro družbo, polega tega smo vzpostavili sistem spletnega plačila članarine, ki je zaradi določil zakona o društvih malce zakompliciran in manj prijazen, kot bi sicer lahko bil. Tudi tu smo pionirji v Sloveniji ali vsaj med prvimi, ki smo se tega lotili. Spletna članarina še ni dala zelenih rezultatov, smo pa pridobili ogromno znanja ter izkušenj in verjamemo, da bo ta sistem privlačen za vse obiskovalce gorskega sveta, ki niso našli stika z lokalnim društvom, in da bo to skrajšalo pot do članstva.

Peršolja: Število članstva PZS je v primerjavi s tujino zavidljivo. V tej zvezi bi rad opozoril na dvoje. V tujih alpskih

planinskih organizacijah članstvo prinaša tudi zavarovanje za primer reševanja v tujini, zato se vanje včlani več obiskovalcev gora. Pri nas je reševanje še vedno brezplačno oziroma vezano na pridobitve socialne države. Tudi športno plezanje je v tujini pomembna družinska zvrst ali zvrst urbanega športa, tako da tam raste članstvo še v tem segmentu. V klasičnem gorniškem smislu in po obsegu prostovoljstva pa je PZS primerljiva s tujino.

Planinska organizacija je v tem mandatu obeležila več pomembnih obletnic, med drugim 120 let SPD/PZS. So bila praznovanja dostojna visokih obletnic?

Peršolja: Nedvomno, saj na to kažejo številne prireditve po vsej Sloveniji in tudi dobra udeležba. Želeli smo opozoriti na tradicijo, na našo razširjenost, na prispevek k slovenstvu in na tesno zavezanost pretoku znanja, izkušenj in idej. Bili smo tudi nekoliko ustvarjalno drzni, ko smo na ljubljansko Namost

pritrldili spominsko ploščo, kjer jo lahko vidijo številni mimoidoči. To je najočitnejši pričevalec našega obstoja in živosti. Pred obletnico smo izdali knjigo *Slovensko planinstvo*, v kateri smo se predstavili tudi v angleškem jeziku. Tega do zdaj ni bilo, zato so v številnih monografijah o Alpah slovenske zgodbe spregledane. Zdaj ne bo več razloga za to.

Veliko je bilo mednarodnega povezovanja. Kako bi v tem segmentu ocenili ta mandat?

Rotovnik: PZS je vpeta v delo mnogih mednarodnih planinskih organizacij. V tem mandatu sem ugotovil, da nas kot organizacijo in planinski narod zelo cenijo, nam priznavajo razvitost in zavidajo množičnost. V PZS so namreč včlanjeni skoraj trije odstotki državljanov, kar je za največje svetovne zveze nekaj nedosegljivega. Visoko cenijo tudi naše programe za dejavnosti mladih in so presenečeni, da jih ponujamo že predšolskim otrokom in osnovnošolcem. V tujini se organizirana dejavnost mladih začne že v srednji šoli ali še kasneje. V svetovni javnosti smo prepoznani po uspehih slovenskih alpinistov, ki so včasih v tujini bolj odmevni kot doma. Po drugi strani se lahko od tujine še veliko naučimo, npr. na področju planinskega gospodarstva, ki je še posebej na področju Alp zelo dobro razvito. Nekaj izkušenj smo prenesli tudi k nam. Precej sodelujemo še na področju planinskih poti. Naše znanje pospešeno promoviramo na območju Zahodnega Balkana. Z vpetostjo v mednarodne organizacije dobimo priložnost primerjave s tujino in tako lažje vrednotimo lastne programe. **Peršolja.** Predsednik je na primer predlagal, naj se vsi uradni mednarodni planinski dogodki odvijajo v planinskih kočah in ne v dolinskih hotelskih kompleksih. Idejo so funkcionarji podprli in jo že uresničujemo. S to gesto smo nazorno pokazali, kaj pomeni slovenska šola gornišтва.

V tem mandatu je PZS sodelovala s številnimi organizacijami in institucijami ter z njimi sklenila več sporazumov. Kaj si od tega obetate? Se rezultati že kažejo?

Rotovnik: PZS zagotovo ni neki izoliran otok v slovenski družbi. V gorskem svetu se odvijajo različne dejavnosti,

Na vrhu Triglava Foto: Peter Strgar

zato se je treba pri izvajanju dejavnosti povezovati s sorodnimi organizacijami in posamezniki, saj s tem krepimo lastno dejavnost in lastno prepoznavnost. Zato smo temu namenili posebno skrb. V prvo skupino sodijo organizacije, ki so bile v preteklosti pod okriljem PZS, tj. Gorska reševalna zveza in Združenje gorskih vodnikov. Ker ločitve niso bile najbolj prijazne, je bilo treba precej usklajevanja, preden smo se vsi strinjali, da so gore ene same ter da so si naši cilji zelo podobni. V sporazumu o sodelovanju smo podrobneje opredelili, na katerih področjih želimo sodelovati. V drugi sklop sodijo nevladne organizacije (npr. Rdeči križ), s katerimi imamo več skupnih interesov in s katerimi delujemo preko primerov dobre prakse. Po drugi strani pa si z nevladno skupino za društveno in okoljsko zakonodajo izmenjujemo izkušnje in nastopamo skupaj, npr. izvajamo pritisk na državo, da bi zakonsko uredila vožnje z motornimi vozili v naravnem okolju. V tretji sklop spadajo različni državni organi, ki so povezani z gorskim svetom, kot sta Slovenska vojska in policija. Z obema sodelujemo v obojestransko korist, se povezujemo, izmenjujemo znanja in izkušnje. Iz vseh treh sklopov sodelovanja je izšlo kar nekaj konkretnih rezultatov.

Izpeljali ste številne posvete za planinska društva na različne teme. Je na ta način PZS vzpostavila boljši stik s planinskimi društvi?

Eržen: Vsako posvetovanje, vsaka povezava z društvi nedvomno pomeni korak naprej v skupnem dojetju problemov in iskanju optimalnih rešitev. Verjamem, da so društva na ta način bolj seznanjena s problematiko, ki zadeva delovanje PZS na vseh področjih, člani UO PZS prihajajo na seje s širšim pogledom, vemo, zakaj se odločamo za določene rešitve. Tako sodelovanje je po moji oceni nujno in pozitivno.

Ustanovili ste planinski sklad za financiranje pomembnejših projektov komisij in odborov. Kakšne so izkušnje?

Peršolja: Zveza svoj razvojni denar dobiva le iz članarine. Ta sredstva so naložena v planinski sklad, s katerim spodbujamo inovativnost, nove projekte, dejavnosti, ki bi jih posamezne komisije izvajale skupaj. Iz tega sklada pa, žal, zaradi zaostrenih gospodarskih

Miro Eržen Foto: Irena Mušič Habjan

razmer financiramo tudi osnovne naloge, npr. Mladinsko komisijo, prenovo akcije Ciciban planinec in Mladi planinec, Komisijo za vzdrževanje planinskih poti itd. Tako se razvojni vidik umika v ozadje, ker pač mašimo luknje za uresničitev rednega programa. Smo pa naredili dva zasuka navzgor: mednarodni festival gorniških filmov je postal sestavni del programa PZS, podprli smo še več drugih filmskih projektov in tako dvignili raven kulturnega dela gorništvu; drugi zasuk pa je raziskovalna dejavnost. Vsekakor pa bo treba sistemske vire za osnovni gorniški program še poiskati.

Planinske poti že dolgo želimo imeti evidentirane. Kaj prinaša digitalni kataster planinskih poti?

Rotovnik: Po zadnjih podatkih imamo v Sloveniji preko 9400 kilometrov planinskih poti, ki jih vzdržujemo s prostovoljnimi delom, od države ne dobivamo nikakršnih sredstev, ne glede na to, da so te poti pomemben del turistične infrastrukture. Edino podporo za obnovo visokogorskih poti in namestitev smernih tabel nam daje Fundacija za šport. Leta 2007 sprejeti zakon o planinskih poteh nam je določil obilo obveznosti, žal pa v proceduri sprejemanja izpustil financiranje. Mi poti vseeno vzdržujemo, pri tem pa nujno potrebujemo evidenco, ki jo vpeljujemo že dolgo. Sprva, to je bilo že pred mnogimi leti, smo evidentirali s karticami, zdaj pa smo začeli vzpostavljati časovno primerno evidenco – digitalni kataster. Konec januarja smo ga na posvetih za društva javno predstavili znotraj planinske organizacije, računamo pa, da bomo do poletja kataster odprli še za javnost. Ta evidenca nam

prinaša prednosti tako znotraj zveze kot tudi pri uveljavljanju naših interesov v državi.

Peršolja: Delamo ga bolj zaradi drugih, ker upamo, da se bo potem uredilo tudi financiranje.

Statut je uvedel spremembe na področju planinske publicistike. Planinska založba in PV sta zdaj na nivoju pododбора v okviru OZI. V čem je ta dokaj administrativno zastavljena organizacija, ki znižuje odgovornost in samostojnost strokovnega organa in povečuje vlogo političnega organa, zdaj boljša, kot je bila prej?

Rotovnik: Eden od ciljev pri postavljanju nove organiziranosti je bil, da so vse dejavnosti vključene v enega od upravljaljskih organov. Ugotovili smo, da je treba na enem mestu združiti dejavnosti založništva in informiranja, ki morata delati z roko v roki in skupaj iskati sinergije. Ena od ugotovitev na začetku mandata je bila, da so bile skoraj vse dejavnosti preveč zaprte vase, da je bilo skratka premalo povezovanja. To mnogim v začetni fazi ne ustreza, čeprav dokazano zagotavlja boljše rezultate.

Peršolja: Sedanja rešitev gotovo ni optimalna, je pa v prvi vrsti posledica tega, da prvotno zamišljena ideja, da bi se pridobitna dejavnost organizirala znotraj podjetja v 100-odstotni lasti PZS, žal v družtvih ni naletela na ugoden odziv. Zato smo iskali rešitve znotraj statutarnih možnosti. To se mi zdi ena večjih zamujenih priložnosti in če bo kje treba popravljati statut, ga bo treba v tem delu. Nadalje bo treba omogočiti, da se stvari urejajo bolj stabilno in prilagojeno trgu. To ni vezano na prostovoljstvo ali hierarhičen način odločanja, pač pa na sam trg.

Omenili ste prostovoljstvo kot temeljno vrednoto PZS. Vendar – do kam sega, kje ima meje?

Rotovnik: Dejstvo je, da se je v zadnjih dvajsetih, tridesetih letih družbena situacija bistveno spremenila. Današnja je manj naklonjena prostovoljnemu delovanju kot v preteklosti, a kljub temu vedno znova spoznavamo, da vsa bitka za eksistenco, za vsakdanji kruh ni tisto, kar potrebujemo za dušo. Potrebujemo nekaj, kar delamo iz čistega veselja. Veseli nas, da mnogi posamezniki najdejo zadovoljstvo tako, da postanejo aktivni člani naše organizacije, prevzemajo funkcije kot strokovni kadri, promotorji planinstva. V PZS smo že pred

10 leti v grobem določili, kje so meje prostovoljstva. Eno so strokovne službe, drugi del pa prostovoljci. Določene naloge, ki jih izvajamo in za katere ocenjujemo, da močno presegajo prostovoljnost, ki zahtevajo veliko vsakodnevnega operativnega dela ali sodijo med avtorska dela, urejujemo s honorarnimi plačili. Gre predvsem za izvajalce nalog iz sistema športnih tekmovanj (enako, kot je pri drugih športnih zvezah) ter za avtorje planinskih edicij. Vsi se sprašujemo, kje so meje, ko delaš popoldneve in celo noči, ko nisi z družino, samo da nekaj narediš v korist organizacije. Po drugi strani pa je največje plačilo zadovoljstvo nad tem, da je neka stvar opravljena, projekt izveden.

Peršolja: Najbolj nazoren primer, ki ga pogosto navajam, so planinski tabori. Vsako leto jih samo v poletnem času organiziramo več kot 50 in edini človek, ki je plačan, je – kuharica. Naše strokovno delo pa je zavezano prostovoljstvu. Planinska organizacija mora dopuščati ljudem, da si sami postavijo meje. Za nekoga je odsotnost petih ur na teden sprejemljiva, drugi dela dve uri na leto, a je še vedno koristen član naše velike družine.

PZS združuje na prvi pogled zelo različne dejavnosti, od alpinizma do kolesarjenja. Kakšno prihodnost vidite v združevanju teh dejavnosti?

Peršolja: To razumem kot temelj gorniške demokracije. Ne zagovarjam teze, da bi morale v PZS ostajati samo dejavnosti, ki so že sto let z nami. Mislim, da je odprtost pravilna, in obžalujem, da je bilo v preteklosti tako široko razumevanje gorništvu slabo sprejeto. V primerjavi s tujino v Alpah smo drugačni in še vedno skušamo iskati najmanjši skupni imenovalc, ki nas združuje – to so naši hribi. To je moje vrednostno načelo, zakaj sem član in zakaj poskušam kdaj tudi kritično opozoriti na dogajanje v PZS. Planinski vestnik je dober primer tega, saj z uredniško širino zagotavlja to, o čemer smo govorili.

Rotovnik: Kolikor je naporno usklajevanje različnih interesov, je po drugi strani lažje usklajevanje različnih deležnikov v gorskem svetu o pomembnih vprašanjih, ki se dotikajo vseh. Lažje je reševati, če smo pod eno streho. Primer dobre rešitve je uspešni dogovor o dvonamenski uporabi planinskih poti. Če smo krovna organizacija za vse dejavnosti, je to konkurenčna prednost pred drugimi in tudi zato smo prepoznavni v družbi.

Peršolja: Družbena vloga PZS je glede tega zelo pomembna, ker skuša v tem prostoru, polnem raznih delitev, ljudi in ideje združevati.

Kaj vam je bilo v največje veselje pri vodenju PZS in katere so bile za vas najtežje ovire, s katerimi ste se srečevali?

Rotovnik: Kot pozitivni področji bi želel izpostaviti dve. Ena je možnost sodelovanja z mnogimi planinskimi entuziasti iz Slovenije in tujine. Še posebna zahvala gre mojim sodelavcem, ki so mi pomagali voditi zvezo, kajti zavedam se, da posameznik ne more narediti nič in ravno različnost mnenj, dopolnjevanje, vsebinska pestrost, vse to je velika pridobitev tega časa. Druga pozitivna

Kaj pričakujete od naslednjega mandata?

Eržen: Trdo delo, kajti čas, v katerem živimo, poraja številne nove probleme in izzive na "klasičnih" področjih delovanja PZS. Po drugi strani pa se planinska organizacija širi, nastajajo novi gorski športi in dejavnosti, ki sodijo k zvezi in so pod njenim okriljem tudi dobrodošli, seveda pa to prinaša nove izzive ter naloge. V tem bo razvoj PZS podoben ostalim planinskim organizacijam v alpskem svetu.

Na katerih področjih dela boste delali v prihodnje?

Peršolja: Svojo pozornost bom usmeril na ožja področja inštruktorskega dela, nacionalnega programa varnosti v

Pogovora z vodstvom PZS se je udeležil tudi generalni sekretar Matej Planko.
Foto: Irena Mušič Habjan

stran so stiki z društvu. S tem sem dobil ogromno motivacije za prostovoljno delo, saj sem spoznal, kako mnogi posamezniki čutijo in doživljajo planinstvo, verjamejo v to in čutijo močno pripadnost planinski ideji. Od manj prijetnih stvari bi izpostavil veliko odsotnost zdoma in na tem mestu se moram svoji družini zahvaliti za razumevanje. To je velik minus, kajti funkcija zahteva pogosto fizično prisotnost. Neprijetnih izkušenj je bilo izredno malo, le takrat, ko so redki posamezniki poskušali s strankarskimi metodami dela vnašati nemir v organizacijo. So se pa ti poskusi zelo hitro izjalovili, kajti obveljalo je prepričanje, da vsi skupaj delamo za isti cilj. Lahko rečem, da je moja izkušnja s funkcijo predsednika izredno pozitivna.

gorah, posvetil se bom publicistični dejavnosti, približujem se objavi 200. prispevka na svojem blogu Razgledi. Tudi prihodnjemu vodstvu PZS bom namenil kak kritičen prispevek in upam, da se tega že veseli. ◉

Maltatal

Čarobna dolina presežnikov

Mitja Peternel

Ob poznopomladanskem smuku s Kölnbreinspitze se nam odkrijeta še dva prvovrstna smučarska cilja: Ankogel (levo zadaj) in Mittlerer Schwarzhorn (desno pred njim). Foto: Mitja Peternel

Nekateri zanimivosti Maltatala

Dolina Maltatal nam ponuja skoraj neomejene možnosti za vse vrste gorniških aktivnosti. Nezahtevni obiskovalci si bodo svoje želje potešili že z ogledom najvišjega koroškega slapa Fallbach. V dolino pada nad krajem Koschach, na mestu, kjer se proti zahodu odcepi stranska dolina Goßgraben. Voda prosto pada čez granitno steno s spoštljive višine 200 metrov.

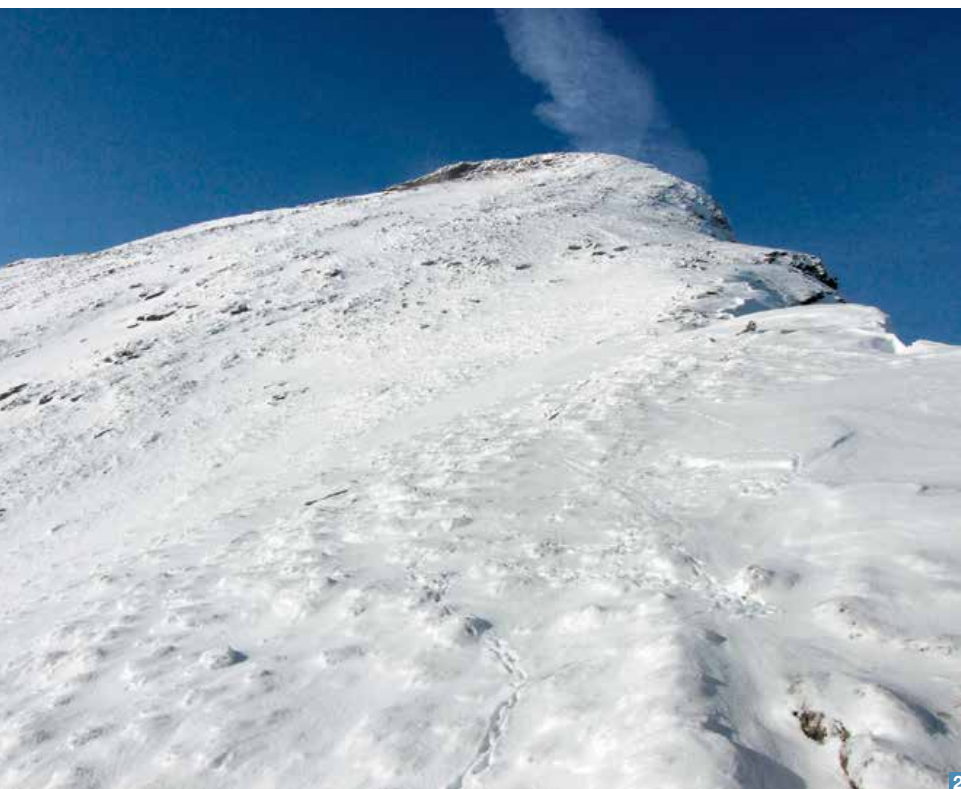
Nadaljevanje vožnje nas pripelje do zapornice, kjer je treba plačati cestnino. Kdor se ji želi izogniti, lahko avto pusti na velikem parkirišču ob gostišču Falleralm ter se peš odpravi na ogled slikovitih slapov Maltatal Wasserspiele. Pot je vzorno urejena in primerna tudi za otroke. Pripelje nas do planinske kočice Gmünder Hütte, v kateri nam ponujajo nekaj pristnih koroških kulinaričnih dobrot. Ogled čudovitih slapov, ki se v soncu lesketajo v mavričnih barvah, pa lahko opravimo tudi na bolj lagoden način. Po dolini je speljana slikovita visokogorska cesta Maltatal Hochalmstraße, ki je odprta od sredine maja do konca oktobra. Plačljiva ovinkasta cesta s številnimi predori nas po dobrih 14 kilometrih pripelje do masivnega zidu akumulacijskega jezera Kölnbreinsperre. Visok je kar 200 metrov in je najvišji umetni jezik v Avstriji. Zanimiv je že sprehod čezenj. Kogar ni strah višine, si lahko podnožje jezera ogleda s konstrukcije adrenalinskega balkona.

Gore nad dolino

Ob dolgem akumulacijskem jezeru vodi za promet zaprta makadamska cesta. Po njej se lahko sprehodimo do kočice Jägersteighütte ali pa se povzpemo na vrh Arlhöhe, 2325 m, nad njo. Je imeniten razglednik na umetno jezero in gore v okolici. Izlet si lahko podaljšamo in obiščemo kočico Osnabrücker Hütte. Poleti je priporočljiva krožna tura,

Med vožnjo po avstrijski Koroški od Beljaka mimo Spittala proti gorskemu prelazu Katschberg se pri Gmündu dolina reke Lieser opazno razširi. Večina ljudi vhod v stransko dolino preprosto spregleda. Le redki potniki pogled za nekaj trenutkov usmerijo proti visokim goram. Med temi se najdejo posamezniki, ki jim zasneženi vrhovi v daljavi nemudoma prebudijo domišljijo. Že v naslednjem trenutku začnejo razmišljati, kakšne naravne lepote bi dolina lahko skrivala. In ne mine veliko časa, ko se z obilo raziskovalne vneme lotijo odkrivanja čudovite doline Maltatal.

Ob prvem obisku se je priporočljivo ustaviti v zgodovinskem Gmündu. Mestece ob sotočju rek Malta in Lieser je vpeto med dva narodna parka – Visoke Ture na zahodu in Nockberge na vzhodu. Z izjemno lepo ohranjenimi ulicami in glavnim trgom iz srednjega veka je zagotovo vredno ogleda. Kogar zanimajo avtomobili, si bo čas rezerviral za obisk Porschejevega muzeja. V njem je razstavljenih nekaj prvovrstnih modelov avtomobilov in motorjev te priljubljene avtomobilске znamke. Nekateri sodijo še v bogato zapuščino Ferdinanda Porscheja, ki je med letoma 1944 in 1950 živel in delal prav v Gmündu.

2

3

1

1 Zaključni del pristopa na Faschaunereck

Foto: Mitja Peternel

2 Ob skromni snežni odeji se moramo na vrh Reiterecka povzpeti brez smuči.

Foto: Mitja Peternel

3 Pri vzponu na Faschaunereck nam pogled pritegne kraljica Visokih Tur – Hochalmspitze. Foto: Mitja Peternel

4 Prostrano pobočje Hochalmspitze nam ob dobrih pogojih nudi obilo smučarskih užitkov. Foto: Mitja Peternel

5 Lične rumene smerne table nam olajšajo orientacijo. Foto: Mitja Peternel

v kateri povežemo obisk obeh dolin – Großelendtal in Kleinelendtal. Od kočice Osnabrücker Hütte nadaljujemo do sedla Zwischenelend Scharte. Med vzponom mimo manjšega slapa pridemo do visokogorskih jezer Schwarzhorn See. Od tod imamo najlepši pogled na kraljico Visokih Tur, Hochalmspitze, 3360 m, katere vrh v brezvetrju odseva na vodni gladini. S potešeno radovednostjo opravimo sestop po stranski dolini Kleinelendtal.

Nad dolino se dvigajo Slovencem najbližji tritisočaki. Najbolj privlačna sta Großer Hafner, 3076 m, in Hochalmspitze, 3360 m, ki sta uvrščena med 60 vrhov prijateljstva (Vrhovi prijateljstva, planinski vodnik PZS, 1995, op. ur.).¹ Če si boste

¹ Podrobnejši opis pristopov nanju najdete v prispevku Najvzhodnejši velikani Visokih Tur avtorja Bora Šumrade v Planinskem vestniku 7/2012.

4

katerega izbrali za cilj, na poti najbrž ne boste samevali. Povsem drugače pa bo, če se boste želeli povzpeti na katero izmed drugih gora. Vzponi nanje so večinoma nezahtevni. Še vedno pa se najde nekaj ciljev, ki jih ne moremo doseči brez lažjega plezanja. Tudi skala je ponekod precej krušljiva, zato bodo ti vrhovi doživeli le obisk kakega strastnega zbiralca.

V gorah nad Maltatalom najdemo kar nekaj alpinističnih smeri. Najbolj oblegana plezalna smer v visokogorju je Südpfeiler (južni steber) v Hochalmspitze. Visoka je 380 metrov in ocenjena s spodnjo peto stopnjo težavnosti. Poteka v kompaktnem granitu in se zaključí prav na vrhu gore. V bližini koč Gmünder Hütte je tudi plezalni vrtec. V njem je nekaj zahtevnih športnoplezalnih smeri, dolgih več raztežajev. Plezalci pa lahko izzive iščejo tudi v številnih balvanih, ki so raztreseni v spodnjem delu doline. Desno ob najvišjem koroškem slapu Fallbach je po navpični steni ob padajočem curku vode speljana atraktivna zavarovana plezalna pot Fallbach Klettersteig. Velja za eno najtežjih, morda celo najtežjo ferato na avstrijskem Koroškem.

A dolina reke Malte je vse bolj priljubljena tudi v hladnejšem obdobju leta. Asfaltirana cesta je pozimi splužena in prevozna do koč Gmünder Hütte. V času koledarske zime, ko pršeča voda v spodnjem delu doline zamrzne, nastanejo spektakularni ledni slapovi vseh

težavnosti. Svoje sposobnosti v njih preizkušajo drzni ledni plezalci. Obisk večine slapov je dovoljen šele po novem letu. Izjema so slapovi, ki jih izkoriščajo za potrebe alpinističnih šol. V zahodni steni najvišjega vrha Hochalmspitze je tudi nekaj snežno-lednih smeri, ki so zanimive predvsem alpinistom.

Turnosmučarski obisk doline

Območje nudi obilo raznovrstnih izzivov tudi ljubiteljem turnega smučanja. Smučarska sezona nad dolino traja več kot pol leta. Začne se ob prvem obilnem sneženju v visokogorju in zaključí šele pozno pomladi oz. na začetku poletja, ko se v maju odpre cesta do velikega parkirišča ob jezu Kölnbreinsperre. Na senčni strani zgodovinskega mesta Gmünd se dviga Bartelmann, 2413 m, in nas s svojimi prostranimi planjavami Dornbacher Wiesen

vabi predvsem v zimah z debelo snežno odejo.

V spodnjem delu doline se nad vasjo Malta na sončnih pobočjih razteza zaselek Maltaberg. Nad njim je koč Kramerhütte, ki leži več kot 1600 metrov nad morjem in je prvovrstno turnosmučarsko izhodišče. Nad njo se v polkrogu dviga kar pet smučarskih vrhov: Stubeck, 2370 m, Poisnig, 2528 m, Wandspitze, 2623 m, Reitereck, 2890 m, in Faschaunereck, 2614 m. Stubeck, na katerega se lahko povzpemo tudi z vzhodnejše ležeče koč Frido Kordon Hütte, 1649 m, je najmanj zahteven in zato najbolj oblegan cilj.²

² Opis turnega smuka s Stubecka avtorja Tomaža Hrovata je bil objavljen v Planinskem vestniku 2/2010.

5

Od vrha nas loči le dobrih 700 višinskih metrov kopastega pobočja. Pristop do lesenega križa nam pogosto olajša še sankaska proga v smeri kočice Frido Kordon Hütte, poteptana s snežnim tepalcem. S Stubecka lahko preko škrbine Torscharte, 2106 m, turo podaljšamo na sosednji Poisnig. Več smučarskega užitka pa nudi pristop od kočice Kramerhütte po dolini In der Faschaun. Vrh je po krivici nekoliko zapostavljen in doživi le malo obiska.

Redki si za smučarski cilj izberejo Wandspitze, ki je najtežje dostopna gora nad Maltabergom. Spust po široki steni proti jugu sodi že med alpinistične smuke. Bolj zanimiv je Reitereck, ki je najvišji vrh nad široko dolino Maltinger Alpl. Ponuja nam izjemno prostrane smučarske terene nad gozdno mejo. Čeprav je vse bolj priljubljen, se nam na njegovih pobočjih kljub temu ni treba bati pretirane gneče. Morda vzrok tiči tudi v bližnjem Faschaunerecku. Zaradi izjemno širokega pobočja, ki nam ponuja dobrih 700 višinskih metrov spusta po enakomerni naklonini, je Faschaunereck v ugodnih snežnih razmerah prava

Großer Maltainer Sonnblick, 3030 m, moramo opraviti več kot 1800 metrov napornega vzpona. Prvi vrh je znan predvsem kot najvzhodnejši tritisočak v Visokih Turah. Približno enako dolg je tudi pristop iz kraja Schlatzing na Tandlspitze, 2633 m. Vsi štirje vrhovi zaradi izjemne dolžine doživijo obisk le redkih turnosmučarskih zanesenjakov. Najdaljši in v dobrih razmerah zagotovo najboljši smuk nad dolino Maltatal poteka izpod najvišjega vrha Hochalmspitze. S smučanjem začnemo le nekaj metrov pod vršnim grebenom (izpostavljen, potrebni so zanesljiv korak, cepin in dereze). Smučanje ob ugodnih snežnih pogojih zaključimo na mostu pod kočico Gmünder Hütte. Vzpon velja za kondicijsko enega najzahtevnejših in najdaljših na avstrijskem Koroškem, saj moramo opraviti zavajljivih 2200 višinskih metrov. Turo s spanjem v kočici Villacher Hütte, 2194 m, lahko razdelimo na dva približno enako dolga dela.

Ko se v maju odpre za promet visokogorska cesta do konca doline, postanejo priljubljeni cilji vrhovi nad jezom. Le redki posamezniki se odločijo za obisk

Großer Hafnerja, saj je cesta, ki pelje proti kočici Kattowitz Hütte, 2321 m, v spodnjem delu zagotovo že kopna. A komur naporno nošenje smuči ne bo odveč, bo lahko užival v prijetni spomladanski smuki izpod vrha mimo kočice do konca snežnih jezikov. Ob ugodnih snežnih razmerah se bodo najbolj pogumni smučarji spustili preko strme vršne stene.

Nad jezom najprej oživijo pobočja Kölnbreinspitze, 2934 m, Peterecka, 2890 m, in Oberlercherhütte, 3107 m. Na njihovih prostranih terenih lahko v lepem majskem vikendu delate družbo tudi več kot stotim obiskovalcem. Tukaj večina smučarjev tudi zaključijo sezono. Kdor pa smučanja še nima dovolj, si lahko za konec sezone izbere ture na Mittlerer Schwarzhorn, 2931 m, Ankogel, 3252 m, ali Hochalmspitze iz dolin Klein ali Großelental. Vzrok, da teh možnosti vzponov ne izkorišča več turnih smučarjev, je prav gotovo dolg položen pristop ob akumulacijskem jezeru. Še najboljše je, da z obiskom počakamo toliko časa, da sneg na makadamski cesti skopni, ter za dostop uporabimo kolo. S tem si hojo nekoliko olajšamo, dolg dostop pa zagotovo odtehta edinstven spust po širokih pobočjih odmaknjenih dolin.

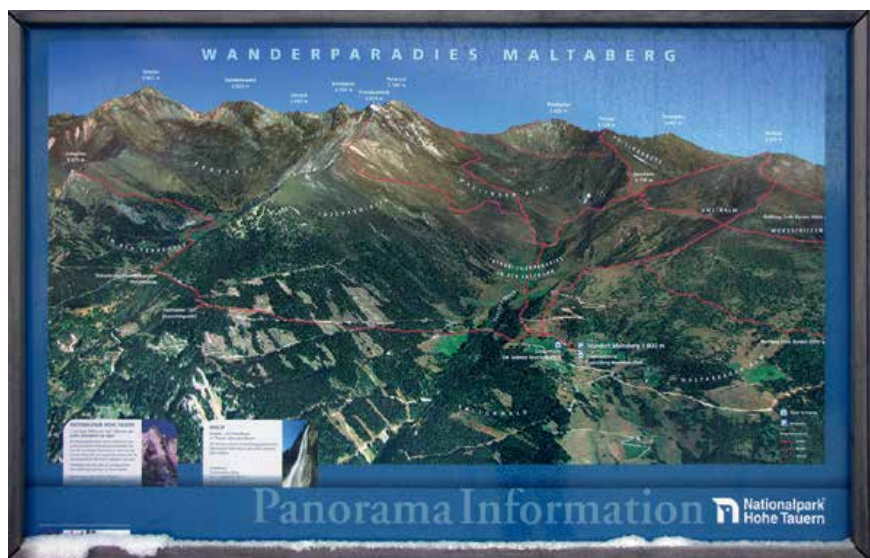
Z opisanimi ali zgolj omenjenimi cilji pa smučarske možnosti nad dolino Maltatal še zdaleč niso izčrpane. Za promet zaprta stranska dolina Goßgraben skriva še precej manj poznanih vrhov. Ti doživijo obisk le kakega samotnega raziskovalca na smučeh, ki bo užival v prvobitnosti neokrnjene narave. Raznovrstna ponudba čarobne doline presežnikov bo potešila želje tudi najbolj zahtevnih obiskovalcev. ◻

Pregledna panoramska tabla na izhodišču pri kočici Kramerhütte Foto: Mitja Peternel

informacije

Kako v Maltatal: Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka/Villach in Spittala ter jo zapustimo na izvozu za Gmünd/Maltatal. V prvem krožišču izberemo smer Maltatal, Gmünd, v drugem pa smer za dolino Maltatal. Skozi dolgo dolino (v vasi Malta zavijemo desno v Maltaberg) se po visokogorski cesti Maltatal Hochalmstraße pripeljemo do najvišjega umetnega jezua v Avstriji – Kölnbreinsperre. **Planinske kočice:** **Leonhardhütte**, 1600 m, odprta vse leto, telefon 0043 664 214 69 61, spletna stran www.urlaub-am-maltaberg-zimmer-und-almhuettentvermietung.at; **Gmünder Hütte**, 1186 m, odprta od 1. maja do 20. oktobra, v zimskem času pa le ob koncih tedna, mobilni telefon 0043 664 201 90 28, spletna stran www.gmuenderhuette.at/; **Villacher Hütte**, 2194 m, telefon: 0043 424 228 95 84, e-pošta oeav-villach@aon.at, spletna stran www.alpenverein.at/villach, ključ za njeno zimsko sobo dobite v pisarni Planinskega društva v Beljaku/Alpenverein Villach oziroma v kočici Gmünder Hütte; kočica **Kölnbreinstüberl**, 1920 m, odprta od začetka maja do konca oktobra, telefon 0043 4783 211 13 91 50 in 0043 676 842 54 01 00, spletna stran www.koelnbreinstueberl.at. **Literatura:** Mitja Peternel: **Najlepši turni smuki avstrijske Koroške**. Sidarta, 2011. Igor Jenčič: **Veliki turnosmučarski vodnik**. Sidarta, 2013. Manfred Korbaj: **1. Kärntner Schitourenführer (Band 1)**, H. Weishaupt Verlag, 1997. Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: **Schitouren-Atlas Südtirol & Österreich Süd**. Schall-Verlag, 2009. Robert Zink: **Schitouren in den Südalpen II**. Carinthia Verlag, 2009. **Zemljevid:** Nationalparkregion Nockberge - Liesertal, Kompass 40, 1 : 50.000.

turnosmučarska poslastica. Isto izhodišče lahko uporabimo tudi za pristop na Schober, 2967 m, katerega glavni adut je smučanje s škrbine Seemanscharte, 2695 m, po široki dolini proti planini Perschitzalm. Vendar pa moramo ob vrnitvi računati s približno 200 višinskimi metri dodatnega vzpona po dolgi in položni cesti okoli Faschaunerecka. Če se na vrh odpravimo iz kraja Koschach v dolini Maltatal, nas čaka dolg vzpon z več kot 2000 metri višinske razlike. A podobno dolgih tur nad dolino ne manjka. Od kočice Gmünder Hütte na Mittlerer, 3000 m, ali pa

Vrh gore vidimo že z izhodišča. Foto: Mitja Peternel

Faschaunereck leži v gorski skupini Hafner, severno nad vasjo Malta. Gora je poleti precej nezanimiva, zaradi bolj znanih in višjih sosedov tudi redkeje obiskana. Šele v zimskem in zgodnjem pomladanskem času postane pomembna za turne smučarje.

Zahtevnost: Zahteven turni smuk. Pod vrhom greben postane ožji, zato previdnost zaradi izpostavljenosti ne bo odveč. Strmo vršno pobočje je plazovito.

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema. V trdem ali poledenelem snegu uporabimo srenače oz. cepin in dereze. Ne pozabimo na plazovno žolno, lopato in sondo.

Nadmorska višina: 2614 m

Višina izhodišča: 1604 m

Višinska razlika: 1050 m

Izhodišče: Kramerhütte, zasebna koča. WGS84: N 46,96590, E 13,51405

Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka/Villach in Spittala ter jo zapustimo na izvozu za Gmünd/Maltatal. V prvem krožišču izberemo

Reitereck, 2790 m

Reitereck se dviguje nad planino Maltinger Alpl in kočo Ochsehütte. Foto: Mitja Peternel

Reitereck se nad široko dolino Maltinger Alpl nad planino In der Faschaun dviga najvišje. Strmo vršno pobočje se proti jugu položneje nadaljuje proti izhodišču. Vrh je zaradi lege in nadmorske višine lep razglednik. Zaradi visokega izhodišča je Reitereck med turnimi smučarji precej priljubljen, a za vzpon po dolgi dolini moramo biti dobro telesno pripravljene.

Zahtevnost: Zahteven turni smuk. Vršni greben ima pogosto snežne opasti in je izpostavljen, zato priporočamo previdnost. V trdem snegu je strmo vršno pobočje nevarno za zdrs.

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema. Ne pozabimo plazovne žolne, lopate in sonde. Če je sneg na vršnem pobočju trd, potrebujemo srenače oz. cepin in dereze.

Nadmorska višina: 2790 m

Višina izhodišča: 1604 m

Višinska razlika: 1200 m

Izhodišče: Kramerhütte, zasebna koča. WGS84: N 46,96590, E 13,51405

Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka

Faschaunereck, 2614 m

Visoke Ture,
skupina Hafner

smer Maltatal, Gmünd, v drugem pa smer za dolino Maltatal. Peljemo do vasi Malta, kjer proti koncu vasi poiščemo smerokaz za Maltaberg in nadaljujemo do parkirišč v bližini kočke Kramerhütte. V primeru poledenelega cestišča namestimo snežne verige ali pa avto pustimo na primernem mestu ob cesti.

Koča: Leonhardhütte, 1600 m, telefon 0043 664 214 69 61, spletna stran <http://www.urlaub-am-maltaberg-zimmer-und-almhuettenvermietung.at>.

Časi: Vzpon 3–4 h

Spust 1 h

Skupaj 4–5 h

Sezona: December–marec, izjemoma se sezona lahko podaljša do aprila.

Vodniki: Mitja Peternel: Najlepši turni smuki avstrijske Koroške. Sidarta, 2011; Igor Jenčič: Veliki turnosmučarski vodnik. Sidarta, 2013; Manfred Korbaj: 1. Kärntner Schitourenführer (Band 1). H. Weishaupt Verlag, 1997; Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: Schitouren-Atlas Südtirol & Österreich

Süd. Schall-Verlag, 2009; Robert Zink: Schitouren in den Südalpen II. Carinthia Verlag, 2009.

Zemljevid: Nationalparkregion Nockberge - Liesertal, Kompass 40, 1 : 50.000.

Vzpon: S parkirišča gremo po cesti vzdolž potoka Feistritz Bach proti

severu. Ko dosežemo planino In der Faschaun, zavijemo levo proti zahodu. Po prostranem pobočju se zložno vzpenjamo ter med prečenjem pobočja počasi pridobivamo višino, višje, ko teren postane bolj strm, se vzpenjamo v dolgih okljukih. V zgornjem delu z imenom

Faschaunleiten zavijemo v loku proti desni na vršni greben. Po njem nadaljujemo v severni smeri mimo velikega možica in po lepi dolinici proti vrhu. Sledi kratek, nekoliko strm vzpon na neizrazit vrh, ki je skalnat in rahlo izpostavljen ter velikokrat spihan.

Spust: Smučamo po poti vzpona.

Mitja Peternel

Reitereck, 2790 m

Visoke Ture,
skupina Hafner

in Spittala ter jo zapustimo na izvozu za Gmünd/Maltatal. V prvem krožišču izberemo smer Maltatal, Gmünd, v drugem pa smer za dolino Maltatal. Peljemo do vasi Malta, kjer proti koncu vasi poiščemo smerokaz za Maltaberg in nadaljujemo do parkirišč v bližini kočke Kramerhütte. V primeru poledenelega cestišča namestimo snežne verige ali pa avto pustimo na primernem mestu ob cesti.

Koča: Leonhardhütte, 1600 m, telefon 0043 664 214 69 61, spletna stran <http://www.urlaub-am-maltaberg-zimmer-und-almhuettenvermietung.at>.

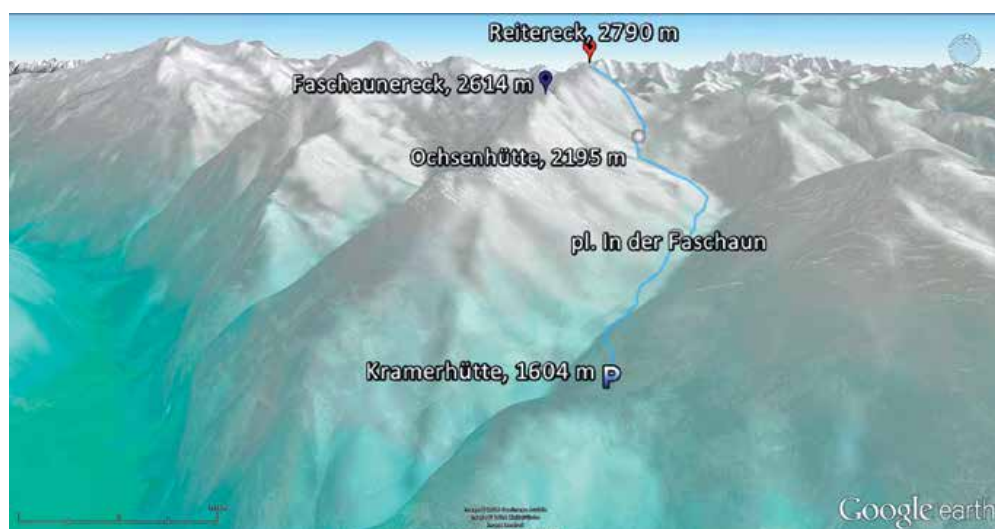
Časi: Vzpon 3.30–4 h

Spust 45 min–1 h

Skupaj 4.15–5 h

Sezona: Konec koledarske zime in zgodaj pomladi.

Vodniki: Mitja Peternel: Najlepši turni smuki avstrijske Koroške. Sidarta, 2011; Manfred Korbaj: 1. Kärntner Schitourenführer (Band 1). H. Weishaupt Verlag, 1997; Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall:

Schitouren-Atlas Südtirol & Österreich Süd. Schall-Verlag, 2009; Robert Zink: Schitouren in den Südalpen II. Carinthia Verlag, 2009.

Zemljevid: Nationalparkregion Nockberge - Liesertal, Kompass 40, 1 : 50.000.

Vzpon: Od kočke Kramerhütte sledimo gozdni cesti proti prostrani planini In der Faschaun. Po zahodni strani široke doline (levo vzhodno pobočje Faschaunerecka, 2614 m) dosežemo planino Maltinger Alpl in neoskrbovano kočko Ochsenhütte, 2195 m. Nad

kočko se začnemo strmo vzpenjati in v okljukih dosežemo greben, ki je pogosto spihan. Zavijemo levo in po izpostavljenem grebenu ter strmim pobočju dosežemo vrh.

Spust: Smučamo po poti vzpona.

Mitja Peternel

Izpostavljen vršni greben Foto: Mitja Peternel

Hochalmspitze je najvišji vrh gorske skupine Ankogel. Z vrha se v več smereh spuščajo grebeni, med katerimi ležijo ledeniki: Trippkees na

jugu, Winkelkees na zahodu, Großelendkees na severozahodu in Hochalmkees na severovzhodu. Po zadnjem se bomo na vrh povzpeli

tudi mi, turni smuk pa je eden kondicijsko najzahtevnejših in najdaljših in sodi med najdaljše turne smuke na Koroškem. V Julijskih Alpah je

primerljiv s smukom s Kanjavca preko Velega polja v Krmo.

Zahtevnost: Zelo zahteven turni smuk. Tura je dolga in jo lahko razdelimo na dva dni, v megli je orientacijsko zelo zahtevna. Morebitne ledeniške razpoke nas čakajo v zgornjem delu ledenika Hochalmkees. Vršni greben je izpostavljen, zato priporočamo previdnost.

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema, plazovna žolna, lopata, sonda ter cepin in dereze za pristop na izpostavljen vrh.

Nadmorska višina: 3360 m

Višina izhodišča: 1186 m

Višinska razlika: 2200 m

Izhodišče: Gmünder Hütte. WGS84: N 47,02231, E 13,40707

Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka in Spittala ter jo zapustimo na izvozu za Gmünd/Maltatal. V prvem krožišču izberemo smer Maltatal, Gmünd, v drugem pa smer za dolino Maltatal. Nadaljujemo po cesti mimo vasi Malta in po visokogorski cesti Maltatal Hochalmstraße do parkirišča približno

Kölnbreinspitze, 2934 m

Do vrha je še daleč. Foto: Mitja Peternel

Dokaj neznana Kölnbreinspitze v skupini Hafner je mejna gora, saj čez njen vrh poteka deželna meja med Koroško in Salzburško. Največ obiska ima v maju in juniju po odprtju visokogorske ceste Maltatal Hochalmstraße. Turnosmučarsko sezono najpogosteje zaključimo ravno s to turo.

Zahtevnost: Zahteven turni smuk. V spodnjem delu smo izpostavljeni snežnim plazovom, v srednjem delu je v megli zahtevna orientacija. Vrh dosežemo s plezanjem (ustrezna oprema). Spust z vrha po grapi velja za alpinistični smuk.

Oprema: Osnovna turnosmučarska oprema, cepin in dereze ter plazovni trojček.

Nadmorska višina: 2934 m

Višina izhodišča: 1920 m

Višinska razlika: 1020 m

Izhodišče: Koča Kölnbreinstüberl. WGS84: N 47,08360, E 13,34742

Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka in Spittala ter jo zapustimo na izvozu za Gmünd/Maltatal. V prvem krožišču

Hochalmspitze, 3360 m

Visoke Ture,
skupina Ankogel

500 metrov pred kočjo Gmünder Hütte. Manjši parkirni prostor je desno pred mostom Schönaubrücke.

Koči: Gmünder Hütte, 1186 m, mobilni telefon 0043 664 201 90 28, spletna stran <http://www.gmuenderhuette.at/>; Villacher Hütte, 2194 m, telefon: 0043 424 228 95 84, e-pošta oeav-villach@aon.at, spletna stran www.alpenverein.at/villach. Ključ za njeno zimsko sobo dobite v pisarni Planinskega društva v Beljaku/Alpenverein Villach oziroma v koči Gmünder Hütte.

Časi: Vzpon 6–8 h

Spust 1–2 h

Skupaj 7–10 h

Sezona: Marec in april.

Vodniki: Mitja Peternel: Najlepši turni smuki avstrijske Koroške. Sidarta, 2011; Igor Jenčič: Veliki turnosmučarski vodnik. Sidarta, 2013; Manfred Korbaj: 1. Kärntner Schitourenführer (Band 1). H. Weishaupt Verlag, 1997; Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: Schitouren-Atlas Südtirol & Österreich Süd. Schall-Verlag, 2009; Robert Zink: Schitouren in den Südalpen II. Carinthia Verlag, 2009.

Zemljevid: Nationalparkregion Nockberge - Liesertal, Kompass 40, 1 : 50.000.

Vzpon: Nasproti parkirišča nadaljujemo po cesti, ki je zaprta za promet (zapornica). Položno se vzpenjamo proti jugozahodu do kočje Hochalmhütte, 1933 m, nad njo pa čez več krajših strmih stopenj do kočje Villacher Hütte, 2194 m, ki leži približno na

polovici vzpona. Nad kočjo gremo jugozahodno, obidem Schwarze Schneid, 2709 m, in pridemo na manjše sedlo. Z njega kratko prečimo v levo do vzhodnega dela ledenika Hochalmkees ter v loku nadaljujemo proti jugozahodu, nato se obrnemo na zahod k vršnemu pobočju Hochalmspitze, kjer kmalu dosežemo greben. Smuči pustimo na primernem mestu.

Na vrh se povzpemo po kratkem in izpostavljenem grebenu.

Spust: Spust poteka po poti vzpona. Smučamo lahko tudi proti severovzhodnemu robu ledenika, kjer zavijemo desno proti Villacher Hütte. Pod kočjo Hochalmhütte do izhodišča smučamo po cesti.

Mitja Peternel

Kölnbreinspitze, 2934 m

Visoke Ture,
skupina Hafner

izberemo smer Maltatal, Gmünd, v drugem pa smer za dolino Maltatal. Nadaljujemo po cesti mimo vasi Malta in skozi Koschach do zapornice (mitnina, ko sredi maja odprejo cesto za promet). Po visokogorski cesti Maltatal Hochalmstraße se peljemo do najvišjega umetnega jezusa v Avstriji, Kölnbreinsperre, 1933 m, in naprej do makadamskega parkirišča poleg kočje.

Koča: Koča Kölnbreinstüberl, 1920 m, telefon 0043 4783 211 13 91 50 in 0043 676 842 54 01 00, spletna stran <http://www.koelnbreinstueberl.at>.

Časi: Vzpon 3–3.30 h

Spust 30–45 min

Skupaj 3.30–4.15 h

Sezona: Po odprtju visokogorske ceste v maju do konca junija.

Vodniki: Mitja Peternel: Najlepši turni smuki avstrijske Koroške. Sidarta, 2011; Igor Jenčič: Veliki turnosmučarski vodnik. Sidarta, 2013; Manfred Korbaj: 1. Kärntner Schitourenführer (Band 1). H. Weishaupt Verlag, 1997; Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: Schitouren-Atlas Südtirol & Österreich

Süd. Schall-Verlag, 2009; Robert Zink: Schitouren in den Südalpen II. Carinthia Verlag, 2009.

Zemljevid: Nationalparkregion Nockberge - Liesertal, Kompass 40, 1 : 50.000.

Vzpon: Z izhodišča se odpravimo na vzhod sprva po položnem delu široke krnice s potokom Kölnbreinbach, nato se začnemo strmo vzpenjati. Iz krnice

izstopimo po strmih žlebu proti desni. Nad njim zavijemo levo in nadaljujemo severovzhodno čez ledenik Kölnbreinkees. Pod strmim žlebom na desni stoji na sedlu križ. Tu manj izurjeni smučarji pustijo smuči in se z lažjim plezanjem povzpnejo na vrh po strmih žlebu ter preko skalnatih blokov.

Spust: Do sedla sestopimo in nadalje tudi smučamo po poti vzpona. Če

pa smo na vrh pristopili s smučmi na ramenih, imamo za vršni spust dve možnosti: smučamo po zelo strmi dostopni grapi ali pa se spustimo proti severozahodu, nižje, ko strmina popusti, pa zavijemo južno v široko krnico Kölnbreinkar in nadaljujemo po poti vzpona do izhodišča.

Mitja Peternel

Tosc s planine Krstenica; pristop na vrh poteka z desne. Foto: Peter Strgar

Tosc stoji na robu Pokljuke, naše tudi pozimi dobro obiskane planote. Z njega vidimo Triglav kot na dlani. Njegova strma severna stena prepada v globoko dolino Krmo. Tura nanj je pozimi lahko precej dolga, saj se bomo morali kar nagarati, če bomo prvi utirali gaz. Tehnično ni zahtevna, pri prečanju pa moramo paziti na njegova plazovita jugovzhodna pobočja. Na valovito planoto se lahko povzpemo tudi po vzhodnem žlebu, ki pa predstavlja že alpinistični vzpon nižje težavnosti.

Zahtevnost: Zahtevna snežna tura.

Jugovzhodna pobočja Tosca so plazovita.

Oprema: Običajna zimska oprema, cepin, dereze in plazovni trojček: žolna, lopata in sonda.

Nadmorska višina: 2275 m

Višina izhodišča: 1347 m

Višinska razlika: 928 m

Izhodišče: Rudno polje na Pokljuki. WGS84: N 46,345329, E 13,92392 Z Bleda (22 km) ali Bohinja se peljemo do konca asfaltirane ceste pri vojašnici in športnem centru z velikim parkiriščem.

Veliki Snežnik, 1796 m, s Sviščakov

Vrh Snežnika Foto: Oton Naglost

Osamljen Snežnik na jugu velikokrat opazimo s potepanj po naših večjih gorskih skupinah. Nad prostrano gozdnato planoto izstopa kar oster vrh. Pozimi ga lahko obiščemo tudi z nasprotne strani, iz Leskove doline. Vzpon nanj s Sviščakov ni težaven, lahko pa nas kljub "milemu" značaju v slabih vremenskih pogojih, posebej v megli, presenetiti. Z vrha nam ponuja izredne razglede na Julijske in Kamniško-Savinjske Alpe ter vse do Istre.

Zahtevnost: Nezahtevna snežna tura. V zgornjem delu je možnost plazu ter zdrsa zaradi trdega snega.

Oprema: Običajna zimska oprema, cepin, dereze in plazovni trojček: žolna, lopata in sonda.

Nadmorska višina: 1796 m

Višina izhodišča: 1242 m

Višinska razlika: 554 m

Izhodišče: Sviščaki. WGS84: N 45,57394149, E 14,401655665 Do sem se pripeljemo po običajno spluženi asfaltni cesti iz Ilirske Bistrice (19 km).

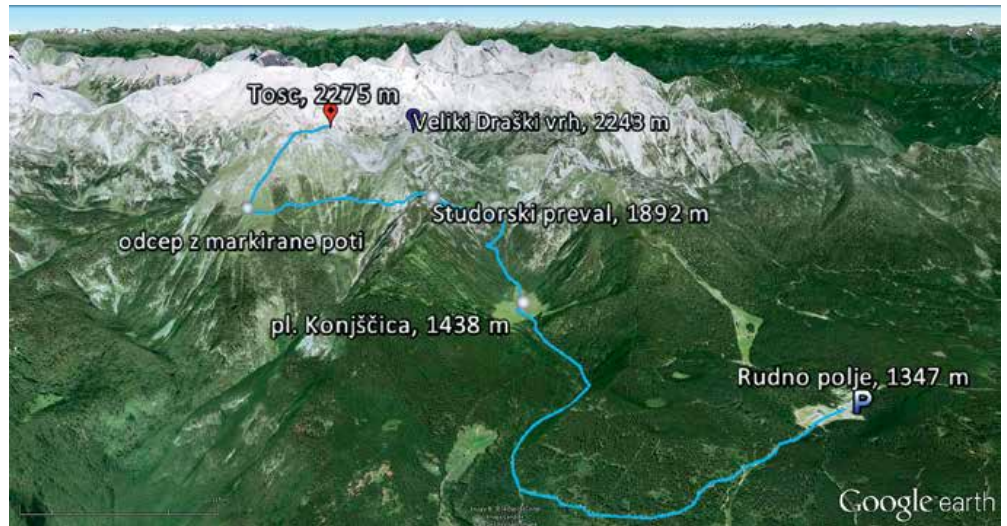
Koča: Ob poti ni planinskih koč.
Časi: Izhodišče—planina Konjščica—
 Studorski preval 2—2.30 h
 Studorski preval—Tosc 2—2.30 h
 Sestop 3—3.30 h
 Skupaj 7—8.30 h

Sezona: Vsi letni časi.

Vodniki: Tine Mihelič: Julijske Alpe.
 PZS, 2009; Vladimir Habjan: Zimski
 vzponi v slovenskih gorah. Sidarta,
 2003; Tine Mihelič: Julijske Alpe.
 Bohinjske gore. Sidarta, 2001.

Zemljevidi: Triglav, PZS, 1 : 25.000;
 Julijske Alpe, vzhodni del, PZS,
 1 : 50.000; Julijske Alpe, Sidarta,
 1 : 50.000; Triglavski narodni park,
 PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: S parkirišča gremo po cesti
 mimo biatlonskega športnega objekta
 proti planini Uskovičnici do križišča,
 kjer zavijemo desno in nadaljuje-
 mo do konca ceste. Naprej sledimo
 označeni poti ob potoku do planine
 Konjščica, 1438 m. Planino prečimo
 kar naravnost proti dobro vidnemu
 sedlu (levo Ablanca, 2004 m, desno

Viševnik, 2050 m) pri ravnici Jezerce.
 Tu zavijemo levo in po ožji dolini, ki
 se v zgornjem delu razširi, pridemo
 na Studorski preval, 1892 m, (levo
 Ablanca, 2004 m, desno Veliki Draški
 vrh, 2243 m). Od tu že vidimo naš cilj.

Malo sestopimo, nato pa začnemo
 z dolgim prečenjem plazovitih jugo-
 vzhodnih pobočij Tosca (pazljivo!)
 do južnega pobočja nad nekdanjo
 planino Zgornji Tosc, kjer zavijemo
 desno. Vzpon do planote vršnega

pobočja poteka brez posebnih težav,
 le v zgornjem delu je pobočje malo
 bolj strmo. Za robom nas čaka še
 nekaj hoje po valovitem terenu do
 najvišje točke.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

Veliki Snežnik, 1796 m, s Sviščakov

Koči: Planinski dom na Sviščakah,
 1242 m, odprt vsak dan razen v torek,
 mobilni telefon 051 219 799 in 051
 613 601; koča Draga Karolina na
 Velikem Snežniku, 1796 m, odprta ob
 sobotah, nedeljah in praznikih, razen
 novembra, pozimi v ugodnih vremen-
 skih pogojih, mobilni telefon 041 595
 879 in 051 615 356 (koča).

Časi: Sviščaki—Snežnik 2.30 h

Sestop 2 h

Skupaj 4.30 h

Sezona: Vsi letni časi.

Vodniki: Vladimir Habjan: Zimski
 vzponi v slovenskih gorah. Sidarta,
 2003; Andraž Poljanec: Turni smuki.
 PZS, 2003; Igor Jencič: Veliki turno-
 smučarski vodnik. Sidarta, 2013.

Zemljevid: Snežnik, PZS, 1 : 25.000.

Vzpon: S parkirišča v bližini kočice
 gremo po gozdni cesti (oznaka)
 skozi gozd v severovzhodni smeri
 do obračališča (vmes prečimo
 nekaj gozdnih cest, vse je dobro

označeno). V rahlem vzponu po
 kolovozu nadaljujemo levo za rob na
 ravnici, od koder prvič zagledamo
 Snežnik, 1796 m. Pot nas sprva
 po dnu neizrazite doline po južnem

pobočju Malega Snežnika, 1694 m,
 (plazovito) pripelje v veliko kotanjo
 pod vrhom Velikega Snežnika. Iz nje
 se dvignemo na sedlo med vrhovoma
 do kočice Draga Karolina, 1796 m,

ki stoji tik pod vrhom. Nanj pridemo
 desno po slemenu.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

S planšarije do vrha Dovške Babe ni daleč. Foto: Andreja Senegačnik

Na Dovško Babo se pozimi večkrat povzpne raje s smučmi, čeprav je hoja nanjo ravno tako lepo doživetje. Vzpenjamo se v okviru letne poti. Na vrhu pazimo na opasti, ki se nevarno nagibajo na avstrijsko stran. Pred vzponom na sam vrh ali po njem se lahko ustavimo še pri lični planšariji na planini Dovška Rožca, ki je pozimi zaprta, njene klopi pa vseeno vabijo na kratek oddih.

Zahtevnost: Nezahtevna snežna tura. Pred plazovi smo razmeroma varni, vendar zaradi nekaterih plazovitih delov na poti previdnost ob veliki količini novozapadlega snega ne bo odveč. Na vrhu so možne opasti.

Oprema: Običajna zimska oprema, cepin, dereze in plazovni trojček: žolna, lopata in sonda.

Nadmorska višina: 1891 m

Višina izhodišča: 765 m

Višinska razlika: 1126 m

Izhodišče: Hidrocentr-
la Mlinca II nad Dovjem. WGS84:

N 46,46820931, E 13,95624002

Do sem se pripeljemo po gozdni cesti z Dovjega nad Mojstrano. Cesta se

Koroška Rinka/Križ, 2374 m, iz Kamniške Bistrice

Skuta (skrajno levo), Kranjska, Koroška in Mala Rinka Foto: Oton Naglost

Na Koroško Rinko v Grintov-
cih se bomo pozimi povzpeli iz
doline Kamniške Bistrice skozi
Žmavcarje, saj je pristop skozi
sosednji prehod Gamsov skret
takrat zahtevnejši. Ob poti se lahko
ustavimo pri Bivaku pod Skuto na
kraški planoti Mali Podi, kjer lahko
tudi prespimo.

Krajši pristop na Rinko pelje iz
Logarske doline, čez Okrešelj in skozi
Turski žleb.

Zahtevnost: Zelo zahtevna snežna
tura. Žmavcarji so v snegu plazoviti,
Mali Podi pa v megli orientacijsko
težavni zaradi kotanj. Vršni del vzpona
na Križ je strm in v trdem snegu
nevaren za zdrs.

Oprema: Običajna zimska oprema,
cepin, dereze in plazovni trojček:
žolna, lopata in sonda.

Nadmorska višina: 2374 m

Višina izhodišča: 600 m (Dom v
Kamniški Bistrici), 890 m (spodnja
postaja tovarne žičnice v Koncu)

Višinska razlika: 1774 m (Kamniška
Bistrica), 1484 m (v Koncu)

nadaljuje ostro desno, mi parkiramo v bližini hidrocentrale oz. kjer nam dopuščajo snežne razmere na cesti. V kopnem se lahko zapeljemo višje do zapornice in do Lahovega prevala hodimo po cesti.

Koča: Planšarija na planini Dovška Rožca, 1625 m, pozimi zaprta.

Časi: Dovje–planina Dovška Rožca 2–3 h

Planina Dovška Rožca–Dovška Baba 45 min

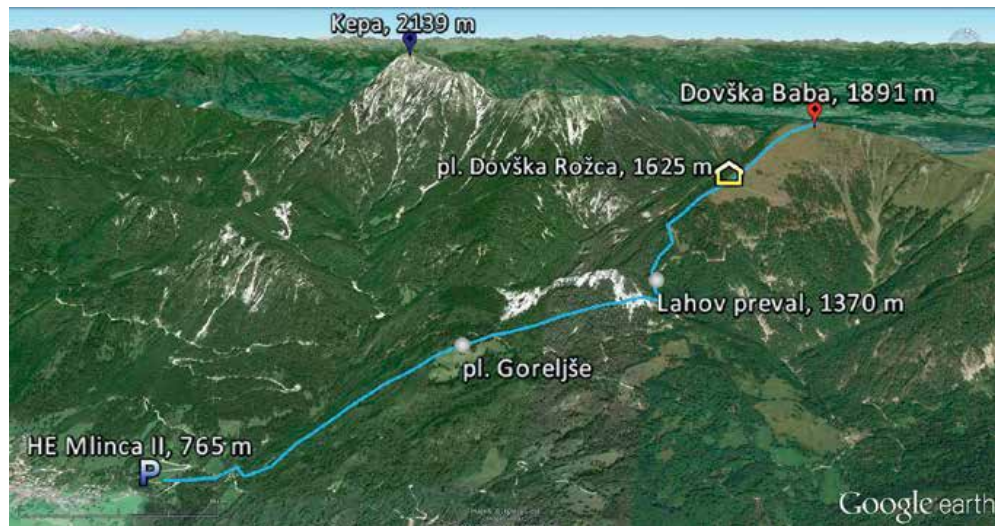
Sestop 2–2.30 h

Skupaj 5–6 h

Sezona: Vsi letni časi.

Vodniki: Vladimir Habjan: Zimski vzponi v slovenskih gorah. Sidarta, 2003; Andraž Poljanec: Turni smuki. PZS, 2003; Igor Jencič: Veliki turno-smučarski vodnik. Sidarta, 2013.

Zemljevidi: Kranjska Gora, Občina Kranjska Gora, 1 : 30.000; Karavanke, PZS, 1 : 50.000; Julijske Alpe, vzhodni del, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: Od hidrocentrale se napotimo naravnost navzgor oz. rahlo proti severovzhodu. Sprva hodimo v bližini potoka Mlinca, nato pa zavijemo desno strmo skozi gozd in čez senožeti

do planine Goreljše, prečimo gozdno cesto in se dvignemo spet rahlo desno na poseke pod Belo pečjo, 1459 m. Prečimo plazovito pobočje nad cesto, po kateri gremo do Lahovega prevala,

1370 m. Od tam se po strmem gozdnem pobočju dvignemo na planino Dovška Rožca in po slemenu na vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

Koroška Rinka/Križ, 2374 m, iz Kamniške Bistrice

Izhodišče: Dom v Kamniški Bistrici. WGS84: N 46,327236, E 14,589533 Do osrednjega parkirišča se pripeljemo iz Kamnika skozi Stahovico, kjer s ceste proti prelazu Črnivec zavijemo levo.

Koča in bivak: Dom v Kamniški Bistrici, 600 m, odprt vse dni razen ponedeljka, telefon 01 8325 544; Bivak pod Skuto, 2070 m.

Časi: Dom v Kamniški Bistrici–spodnja postaja žičnice 1 h
Spodnja postaja žičnice–Bivak pod Skuto 3–5 h

Bivak pod Skuto–Koroška Rinka 2 h

Sestop 3.30 h

Skupaj 9–11.30 h

Sezona: Vsi letni časi.

Vodniki: Vladimir Habjan: Zimski vzponi v slovenskih gorah. Sidarta, 2003; Andraž Poljanec: Turni smuki. PZS, 2003; Igor Jencič: Veliki turno-smučarski vodnik. Sidarta, 2013.

Zemljevida: Grintovec, PZS, 1 : 25.000; Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: Od Doma v Kamniški Bistrici gremo po cesti do odcepa markirane poti v desno (oznaka), ki nas pripelje

do gozdne ceste, po kateri nadaljujemo do spodnje postaje žičnice za Kokrsko sedlo. Nadaljujemo po kolovozu v severni smeri (levo odcep za Gamsov skret) do vnožja strmega gozdnega pobočja, po katerem se dvigujemo sprva v okljukih, višje pa prečimo v desno (izpostavljeno na nekaj mestih, jeklenica). Nad gozdno mejo stopimo v dolino Žmavcarjev

in v nekoliko lažji svet. Na kratkem odprtem svetu je plazovito, pred nami je strm skok (jeklenica). V ugodnih snežnih razmerah gremo lahko tudi po žlebu na levi ali po grapi na desni. Nad skokom je pobočje spet strmo, višje se teren malo položi, zavijemo rahlo desno (levo je stena). Za skalnim robom se po dolini vzpenjamo po najširšem delu, ki se višje zoži in

postane bolj strm. Izstopimo na planoto in zavijemo desno do Bivaka pod Skuto, 2070 m, od njega nadaljujemo v severni smeri zložno navzgor do širokega sedelca (desno Mala Rinka, 2289 m). Globoki kotanji se ognemu po levi strani, nato sledi še strm vzpon na Križ, 2374 m.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

Boštjan Mikuž v enem od težjih raztežajev Vstale Primorske Foto: Dejan Koren

Slovenca na še nepreplezanem vrhu ...

... po pobegu s Cerro Toreja

Z Boštjanom¹ sva sama pristala v El Chalténu. Dva tedna pred odhodom je namreč tretji član odprave Nejc Kurinčič staknil zoporno poškodbo rame in takoj je bilo jasno, da bova na jug letela sama. Zelena vzhodna stena Cerro San Lorenza v odročnem predelu bi bila prehud zalogaj za dva, zato sva si nove cilje zadala nad Chalténom, kjer je vsa logistika znatno lažja in enostavnejša. In nato sva se ob prvi luknji napovedanega lepega vremena podala proti Cerro Torreju ...

Dejan Koren - DeKo

Upanje

NOAA² je napovedovala dve okni lepega vremena, prvo naj bi se pojavilo v torek, po vetrovni sredi pa naj bi bilo kar dva dni in pol brezvetrja. Takoj začneva pakirati, delati strategijo o opremi, hrani in samem vzponu. Po nasvetih lokalnih plezalcev se odločiva za start

¹ Boštjan Mikuž, Alpinistična sekcija Ajdovščina.

² National Oceanic and Atmospheric Administration, Ameriška agencija za oceane in ozračje.

z južne strani. Prvi dan prideva do Noruegosa (pod skalnimi balvani urejen kamp), vreme je odlično, popolno brezvetrje je, spiva pa kar poleg balvanov na veliki skalni moreni nad ledenikom. Zjutraj zgodaj se odpraviva proti sedlu Col de Standhardt. Z vsakim višinskim metrom bolj piha, na sedlu je "za znoret". A takoj, ko se spustiva na zahodno stran na ledenik Circos del los Altaras, je bolje. Želiva biti čim hitrejša, a težka nahrbtnika nama onemogočata želeno svetlobno hitro vzpenjanje proti sedlu Espranca. Izmučena po zadnjem skalnem skoku pred ledno zaplato, ki pelje na sedlo, začneva v sneg kopati luknjo. V vetrovni sredi počivava in se pripravljava za naslednji dan. Prvotni načrt predvideva vzpon po smeri Ragni na Cerro Torre, spust čez zahodno steno na sedlo Conquesta in naslednji dan vzpon na Torre Egger po smeri Venus azuals.

Odločitev

Ob dveh zjutraj najin načrt prekriža spoznanje, da vremenska napoved ne drži. Sneži in vetrovno je, a vseeno s težkima nahrbtnikoma kreneva proti sedlu Upanja. A najinega upanja je kmalu konec. Močan veter in sneg naju preženeta nazaj v snežni brlog. Nekaj časa kleče čakava, kaj bo, nakar izvlečeva vlažni spalni vreči in zadremava do jutranjega svita. Izboljšanje vremena nama vrne kanček upanja, zato se malo pred deseto z enim lahkim nahrbtnikom poženeva proti Cerro Torreju; bolje vrabec v roki kot ... Izmenično plezava po smeri Ragni. Gre nama kar dobro, poznata se le utrujenost in (pre)mala količina hrane, ki jo imava s seboj. V Headwallu³ se pa začnejo stvari zapletati: upočasni naju trd, črni led, ki zavrača udarce cepinov in ledne vijake. Ta del naju zelo izčrpa. Sam sebi se čudim, ko v raztežaju z oceno največ W14/5 v dobrih 30 metrih porabim vseh deset lednih vijakov, čeprav po navadi v takem terenu zavrtam enega ali morda dva ...

Boštjan doživlja podoben pekel in le s težavo pritelovadi na vrh Headwalla. Tu najina pogleda izdajata skrb, ura je že krepko čez devetnajsto, od zahoda se spet bližajo gosti oblaki, za katere dobro veva, kaj prinašajo s seboj. Po prekanju, kaj bi, pograbi cepine in se zapodim v prvo vršno gobo. Dokaj lahka je, ker je popoldansko sonce dodobra omehčalo steklen led. Druga je že

³ Zgornji del stene, po kateri poteka smer Ragni.

Zadovoljstvo na vrhu smeri Vstala Primorska Foto: Dejan Koren

podobna kremšnitasti skorji, a jo hitro in varno preplezam. Ko pridem pod zadnjo, dobrih deset metrov pod vrhom, doživim hladen tuš. Previs je takšen, da bi mi kopanje in plezanje nanj pobralo vsaj uro ali dve. Ni časa za solze niti za stisk roke, le za beg nazaj v življenje. Z vsakim spustom sva bliže sedlu, ampak z vsakim spustom tudi vedno bolj piha, norišnica postane popolna, ko naju zagrneta noč in močno sneženje. Še zdaj ne vem, kako nama je uspelo najti pravo pot navzdol med vsemi tistimi gobami, in kako, da se nama ni vrv med vlečenjem navzdol niti enkrat ni zataknila ...

Ko sva ob polnoči na sedlu Upanja, naju veter skoraj odpihne. Prihajam iz krajev, kjer piha s hitrostjo do 150 kilometrov na uro, a tu je precej huje. Nekaj čez eno kot ubita zaspiva v vlažnih "spalkah".

Nazaj

Zjutraj se zbudiva v sivino. Spakirava in greva. Ko že misliva, da sva iz najhujšega, doživiva naslednji udarec. Petnajst kilometrov ledenika se sprevrže v eno samo gaženje. Petnajst kilometrov močnega vetra v prsi, petnajst kilometrov snežnih kristalov, ki bičajo obraz. Petnajst kilometrov, ki jih ni in ni konec. Vsakih pet minut se zamenjava v vodstvu. Za razdaljo, ki bi jo v normalnih razmerah prehodila z rokami v žepih v štirih do petih urah, potrebujeva slabih devet ur garanja. Na sedlu Marconi veter začne ponovno tako divjati, da naju meče po tleh, nadaljujeva kot pijanca, opotekajoč se po ledeniku, nakar oba hkrati padeva do pasu v ledeniško razpoko. Naveževa se in hodiva ...

Stemni se, kot bi nekdo s stikalom ugasnil dan, veter in sneženje pa dodata piko na i. V krajni poči ledenika kopljeva že najin peti bivak. Za večjo luknjo nimava ne energije ne časa, zato sključena predrgetava noč. Zjutraj v luknji

pustiva vso tehnično opremo, ker veva, da s tako težkima nahrbtnikoma in tako zdelana ne moreva naprej. Potem le preblodiva do jezera in najdeva celo z možici označeno stezo, ki naju pripelje nazaj v življenje. Močno zdelana padeva v kočjo Piedra del Fraile. Kot da imam najmanj dvesto dolarjev v žepu, naročim sladici, vroči čokoladi in dva velika sokova. "Kako bova pa plačala?" zanima Boštjana. "Se bova že česa domislila, potem ko vse pospraviva," mu odvrnem. Takega balzama za najin želodec pa že dolgo ne. Potem prijazen mlad lastnik kočje pokliče še taksi, ki naju pride iskat na most pri Rio Electrico. Nekako se poskušam izvleči, da sva med krožno turo izgubila ves denar. Zastavim cepina kot zagotovilo, da bom prišel poravnat račun. Prijazen in pošten domačin noče sprejeti mojih "strojev", a jih vseeno pustim na zamaščenem šanku (tudi zato, da jih ne bi bilo treba nositi naprej) in sledim Boštjanu. Ozrem se proti prelazu Marconi. Siv je in zaviti v meglo, tu pa je že prava pomlad. Tako blizu in tak kontrast. Močno opečene ustnice in obraz ter oči, ki so utrpele lažjo obliko snežne slepote, še nekaj česa ne bodo prišli k sebi, a nič zato. Zelo nizka je cena, ki sva jo plačala za vse skupaj. Ena napačna odločitev in lahko bi se končalo popolnoma drugače. Stvari so se začele zapletati počasi, a potem se kolut ni hotel odviti prav do konca najine nepozabne, a srečno končane ture.

Vstala Primorska

Dva tedna pozneje se je zgodilo ravno obratno. Vse je "štimalo", prav vse! Vreme med dostopom proti Cerro Dumbu res ni bilo idealno, a Patagonija nama je potem podarila dva izredno lepa dneva. Kar je bilo več kot dovolj, da je nastala lepa, nova smer na še neosvojeni vrh v krasni gorski verigi Marconi. Sami superlativi krasijo najino

Boštjan Mikuž in Dejan Koren sta v Patagoniji 31. 10. 2013 v Cerro Torreju plezala po smeri Ragni, 600 m, 90°, M4, 9 h, in se zaradi slabih vremenskih razmer obrnila 10–15 metrov pod vrhom. 14. 11. 2013 sta v Cerro Dumbu preplezala prvenstveno smer Vstala Primorska, 900 m, 45°/85°, M6, 5 h, v odličnih vremenskih razmerah.

turo: lepo vreme, pravi pristop in strategija, odlična izbira opreme, odlične razmere v steni, vršni greben bi lahko preplezala v kratkih rokavah ... Noro in še enkrat noro! Razdaljo, ki sva jo pred dvema tednoma pregazila v petih urah, sva tokrat s krpljami prehodila v dveh. V smer sva vstopila ob sedmih zjutraj in ves čas plezala tekoče in hitro. Ker je stena obrnjena na zahod, sva dopoldne plezala v senci in stiroporast škripavec nama je omogočil, da sva bila hitro na vrhu. Tudi sestop je potekal tekoče in suvereno. Če se je kolut sreče na Cerro Torreju za naju vrtel v napačno smer, se je tukaj odvijal gladko. Še isti dan sva podnevi prišla do kočice Piedra del Fraile; kdor pozna to razdaljo, ve, kako zelo so nama dane razmere šle na roko. Smer ni težka, pri plezanju pa sva se držala zguljenega alpinističnega načela, da bova iskala težave in bova srečna, če jih ne bova našla. Približno polovica smeri poteka po snežni zaplati, kjer naklonina ne preseže 60 stopinj, nato pa se začnejo mešani raztežaji. Skala sicer ni ravno odlična, a varovanje se da dobro urediti. Vršni greben je postregel z odličnim snegom, kar nama je omogočalo hitro premikanje. Polovico sestopa so predstavljali spusti po vrvi, potem pa sva plezala navzdol čez jugozahodno steno do ledenika. Res je, da nisva opravila "vesoljnega" vzpona, a sledila sva raziskovalnemu duhu in se odpravila v senco gigantov, kot sta Fitz Roy in skupina Torre. Bile so nama dane odlične razmere in imela sva srečo z vremenom, kar je oboje hkrati v tem delu Patagonije prava redkost, če pa k temu dodamo še res markanten in krasen stolp v pogorju Marconi, ki ni bil še nikoli preplezan, to najini smeri doda ščepec prvinskosti. Saj veste, kje se lomijo skoraj nevidne linije briljantnih žarkov. Na malenkostih! In te malenkosti in drugačnosti bi rad iskal še naprej. ●

Prvenstvena smer Vstala Primorska na še nepreplezano goro Cerro Dumbo Foto: Dejan Koren

Zgodba belega šerpe

Pripoved zdravnika
o zadnji odpravi
SMAR¹ v Tibet

Miha Gašperin

Med epskim gaženjem iz baznega tabora proti mestu Nyalam sem razmišljal, da preprosto ni ne besed in ne fotografij, s katerimi bi lahko komu opisal, kaj smo doživljali v preteklem tednu. Ko se človek na koncu take izkušnje prvič po 34-ih dneh stušira, obleče suha oblačila in se naspi, se zbudi v nov dan. Če si se še včeraj boril za življenje, danes že razmišljaš o tem, kaj bi v Katmanduju kupil za svojce in prijatelje.

Baza pod vršaci

Phola Ganchen je 7661 metrov visoka gora v vzhodnem pogorju Šiša Pamgme, edinega v celoti tibetanskega osemisočaka. Ekipi SMAR sem se pridružil kot zdravnik in bil obenem edini član odprave brez plezalskih ambicij. Ne glede na to pa se je pot do Himalaje tudi zame že mesece pred odhodom začela s prebiranjem literature, kondicijskimi treningi in zbiranjem medicinskega materiala. Devetega septembra smo odleteli v Nepal. Iz Katmanduja smo se z avtobusom podali proti severu do mejnega prehoda, ki je bil videti kot zapor. Od tam se cesta skozi sotesko strmo povzpne do kitajskega mesteca Nyalam, ki leži na nadmorski višini 3700 metrov. Tam smo med pohodi in

¹ Slovenska mladinska alpinistična reprezentanca.

Luka Lindič ob bivaku
na ledeniku pod JV steno
Phola Gangchen
Foto: Marko Prezelj

Odprava je potekala od 8. septembra do 9. oktobra 2013 s ciljem vzpeti se po novi smeri na Phola Ganchen ali Molamenqing (Himalaja, Tibet). Odprave so se udeležili Luka Kranjc, Luka Lindič, Tadej Krišelj, Luka Stražar, Nejc Marčič, Martin Žumer, Miha Gašperin (zdravnik) in Marko Prezelj kot vodja odprave. Preplezali so dve novi smeri na Kang Ri/Ledeni zob, 6200 m: 21. in 22. septembra so Lindič, Marčič, Prezelj, Stražar in Žumer preplezali Vzhodni steber, 900 m, do V+, splošna ocena TD, sestop po JZ pobočju, 25. in 26. septembra pa Kranjc in Krišelj Severni ozebnik, 600 m, do 60°. Odpravo je financirala Planinska zveza Slovenije.

- 1 Pogled na Kang Ri, Nyanang Ri in Phola Gangchen z juga Foto: Marko Prezelj
- 2 Pungpa Ri, Shishapangma in Phola Gangchen z vzhoda Foto: Marko Prezelj
- 3 Luka Lindič, Nejc Marčič, Martin Žumer in Luka Stražar v drugem raztežaju poskusa vzpona na Phola Gangchen Foto: Marko Prezelj

igranjem nogometa ter košarke z domačini kar tri dni pošteno zajemali redek zrak. Med dvodnevno hojo do baznega tabora smo se poleg pomanjkanja kisika občasno borili tudi s podivjanimi jaki, ki so razmetavali naš tovor. Od glavne doline, ki je usmerjena pod južno steno Šiša Pangme, se je na višini 4500 metrov desno odcepila naša ciljna dolina, kamor se je pred nami najverjetneje podala zgolj ena odprava.

Okolica jezerca na višini 5000 metrov, kjer smo se utaborili, je bila poraščena s travo. Po gladini sta se v prvih tednih odprave še prevažali dve raci, a sta kasneje nekam odleteli. Nekega jutra sta nas obiskala dva jaka, ves čas odprave pa sta okrog kuhinje poskakovala dva velika krokarja. Veter je pihal vsak dan, najmočnejše je nabijal v popoldanskih urah. Takrat smo se zbrali v jedilnici, ki je bila že pred začetkom drame središče dogajanja. Naš kuhar Karma nas je vsak dan presenetil s kakšno dobroto. Pomagala sta mu dva tibetanska fanta in mlajši od njiju je v času odprave trikrat skočil v dolino po zelenjavo in meso. Vreme nam je bilo sprva zelo naklonjeno in z aklimatizacijo smo v prvem tednu lepo napredovali. Vsi vrhovi v dolini, ki segajo nad 6000 metrov, so tehnično zahtevni, stene pa se branijo z dolgimi in kompleksnimi dostopi. V okolici je nekaj izredno

lepih možnosti za treking. Pokrajina je slikovita in povsem nedotaknjena, razdalje pa ogromne. Po nekaj uspešnih aklimatizacijskih vzponih ter po ogledu dostopa do stene Phola Ganchen so se naveze podale proti svojim glavnim ciljem. Tako naša kot tudi francoska vremenska napoved, s katero smo se seznanili med obiskom njihove baze pod južno steno Šiša Pangme, sta bili relativno dobri.

Neprekinjeno sneženje

Peterico plezalcev sem najprej pospremil do ABC,² naslednji dan pa sem z Antetom³ in Špehom⁴ odšel pod steno Eiger Peaka. Po vrnitvi sem v bazi ostal skupaj s kuharjem in njegovima pomočnikoma. Še isti dan se je pooblačilo in začelo snežiti. To ni bil prvi sneg na odpravi, a po navadi so tistih nekaj centimetrov stopili prvi jutranji sončni žarki. Naveze v Pholi so bile v drugem taboru na višini 6500 metrov in tehnično najzahtevnejši del stene je bil že pod njimi. Še zadnjič na odpravi sem se ulegel v svoj šotor in brezskrbno zaspal ... Spanec je bil slab in ko sem v zgodnjih jutranjih urah butnil v sumljivo nizko streho svojega šotora, da bi z nje stresel

² Advanced base camp – višinski bazni tabor.

³ Tadej Krišelj.

⁴ Luka Kranjc.

sneg, se ta sploh ni premaknila. Snega je bilo približno 60 centimetrov in ko sem gazil do kuhinjskega šotora po lopato, sem še upal, da mogoče le sanjam. Najprej sem iz šotora odkopal kuharja, ki je prav tako zaradi pomanjkanja kisika slabo spal. Ko je zlezal ven, se je prijel za glavo – kuhinjski šotor je bil takrat že na tleh. Kmalu se je kljub intenzivnemu kidanju posedla še shramba. Lotil sem se jedilnice, katere strop se je zaradi teže snega občutno znižal, vendar so jo skrivljene palice še držale pokonci.

Sneg pa je še vedno padal. Sprva sem ga odmetaval z vseh šotorov, v poznih popoldanskih urah, ko ga je bilo že skoraj en meter, pa le še z bližnjih. Ker je nato snežilo vso noč, sem spal v jedilnici in jo vsako uro odkidal, vseskozi pa sem z notranje strani jezno boksal v upognjeno streho šotora in tako z nje sproti stresal sneg. Naslednje jutro je bilo na višini baze 130 centimetrov snega in še vedno je močno snežilo. Karma me je prepričeval, naj raje z njimi odidem v dolino. "Maybe they are okay, and maybe they

are not okay,"⁵ je rekel, ko sem odvrnil, da moram počakati ostale. Posodil sem mu gamaše, na smrt prestrašena mlada kuhinjska pomočnika sta preko svojih kavbojk oblekla kar plastične vrečke in zagazili so proti dolini. A čez pol ure so bili že nazaj v bazi. Bili smo ujeti v snegu.

Ko preživetje postane cilj

V jedilnici smo uredili kuhinjo, ležišča in shrambo, kajti vsi ostali šotori so bili na

⁵ Morda so vredni, morda pa niso vredni.

tleh. Iz njih smo izkopali robo in čakali na naveze. Z lopato v rokah čas na srečo hitreje teče. Sneg je popoldne ponehal in še isto noč sem zagledal lučke na moreni. Padale so levo in desno, občasno potonile v snegu in vsakih nekaj minut negotovo posvetile proti bazi. Počasi so se prebijali skozi globoki sneg proti jedilnici. Bil sem jih neskončno vesel, vendar njihovih izmučenih obrazov ne bom nikoli pozabil. Samo za pot iz ABC do baze, ki nam je v kopnih razmerah vzela 3 ure, so potrebovali 2 dni! V naslednjih dneh so se do baze prebile še vse ostale naveze. Ker smo kurili že z zadnjo plinsko jeklenko in ker nam je pošla skoraj vsa zaloga hrane, je bilo jasno, da moramo takoj v dolino. Vso opremo smo pustili v bazi in zbežali. Kot za stavo je nato med našim begom spet padal sneg, pospremljen z močnim vetrom in meglo. Po 8 urah neprekinjenega gaženja v izmenah nam je usta potegnilo do ušes ob pogledu na francosko gaz, ki nas je po skupno 15 urah hoje pripeljala do Nyalama. Neprekinjeno 50-urno sneženje je na srečo zahtevalo od nas dokaj skromno žrtev – izgubo opreme in pa veselja do snega vsaj za eno zimo. Največ zaslug za srečni konec gre dobri organizaciji ter odlični psihofizični pripravljenosti članov odprave. Neprecenljivo in nepozabno je biti zdravnik na odpravi, katere cilj dobesedno čez noč postane golo preživetje. ●

Z gora proti jugu

Od Verдона do Azurne obale¹

Iztok Tomazin

Čudovita prečnica v smeri Free Tibet v kanjonu Verdon Foto: Izток Tomazin

Kanjon reke Verdon sodi med najbolj znane naravne znamenitosti Francije. Je največji v Evropi in postavlja ga ob bok slovitemu amerškemu Grand Canyonu. Dodatno naju, predvsem seveda mene, privlači tudi zaradi množice plezalnih smeri v gladkih, navpičnih in previsnih sivo rumenih stenah, ki padajo v temne, od reke izdolbene globine.

Ugnezdva se v slikoviti provansalski hribovski vasici Paloud na planoti nad kanjonom. Pozdravi naju dež, zato začneva kot turista in že to je navdušujoče. Ena od cest je mestoma

speljana po samem robu kanjona. S številnih razglednih ploščadi je ob veličastni izpostavljenosti, ko te od prepada loči le ograja, moč od zgoraj videti mnoge najslikovitejše predele kanjona. Popoldne postaneva zahtevnejša pohodnika. Sestopiva v dno osrednjega, najbolj divjega dela kanjona

in prehodiva pot ob deroči reki navzdol. Mogočno doživetje, čeprav je plezanja le za vzorec. Stotine metrov visoke stene se prevešajo nad temnozeleno deročo reko, ponekod se približajo na manj kot dvajset metrov, nekajkrat pa reka izgine med grmadami skalnih podorov. Potka je vklesana v gladke, marsikje krepko previsne stene tik nad reko. Po ferati izplezava na južni breg kanjona in se sprehodiva po njegovem robu, navdušena nad novimi, mogočnimi pogledi v globino. Po drugi poti spet sestopiva do reke in preko visečega mostu doseževa nasprotni breg. Visok klanec, dolga serpentinasta pot in ura hitre hoje

¹ Nadaljevanje iz januarske številke.

najameva vsak svoj kajak in odveslava v kanjon. Čeprav sedim v kajaku prvič po dvajsetih letih, se počutim, kot bi veslal še včeraj in smelo se zapodim proti toku. Tako vzneseno mlatim z vesli, da hitro pridelam velike žulje. A mišice in groba moč pri veslanju niso nič v primerjavi s tehniko. Moja triatlonka me kot za šalo dohiteva in prehiteva, šola na Bohinjskem jezeru pri Stanetu Klemencu je bila očitno koristna. Priveslava kakih pet kilometrov daleč v kanjon, potem je tok premočan. Obrneva in navzdol gre seveda mnogo hitreje.

Janko in Metka iz Provanse

Naslednja dva dni sva spet "samo" turista. Davek, pa ne neprijeten, na dobro počutje sopotnice, ki ji je morje enako blizu kot gore, je dolg ovinek

pod kozarci najrazličnejših vrst medu in drugih čebeljih dobrot, v istem prostoru sta dva ogromna kotla za predelavo medu in kup čebelarških pripomočkov, za pultom pa dva majhna, simpatična starčka v belem. Kot Janko in Metka pri sedemdesetih. Seveda ne govorita angleško, malo jima je nerodno, ampak osnovna atmosfera je prijaznost. S pomočjo rok in ducata francoskih besed, ki so mi ostale iz gimnazije, se vse zmenimo. Poslovimo se v nadvse prijetnem vzdušju, dobiva darilo, pospremita naju dva para živahnih oči in prijazen je tudi roj čebel. Z velikimi vrečami njihovih proizvodov brez pikov doseževa varno zavetje avta.

Hribov'c v močvirju

Do obzorja in preko segajoče nemirne, skrivnostne vode so arhetipsko okolje,

Po narodnem parku Calanques s čolnom, levo ena od sten, kjer sva plezala. Foto: Iztok Tomazin

naju privedeta do avta. Naslednji dan se preleviva v plezalca. Seveda izberem smer z lepim, pomenljivim imenom *Free Tibet*. V Tibetu sem bil nazadnje pred tremi meseci, nostalgija in drugi močni občutki ostajajo. Končno spet plezalski užitek v navpični, mestoma previsni steni visoko nad reko! Ko se v šestem raztežaju zavihtim preko velikega previsa, kar malo razočaran ugotovim, da je plezanja konec. Ostane nama še lomastenje skozi tršato grmovje, mestoma izpostavljena stezica po robu stene in spet sva pri avtu. Zadnji, tretji dan obiska Verdone na obali jezera Sainte Croix, kamor se izteka reka,

proti zahodu. Provanša je dežela številnih čarov, zakladnica prizorov, zanimivosti in vzdušij. Začimbe najinega potovanja so številni postanki. Trdnjave, gradovi, mostovi, trgi in druge zgodovinske znamenitosti, razgledne točke, nenavadni prizori, obilje naravnih zanimivosti in bežna, a včasih prav posebna srečanja. Med iskanjem slovitega provansalskega medu odkrijeva veliko, malce zanemarjeno čebelarško kmetijo. Komaj si upava iz avta. Do "trgovine" na drugem koncu dvorišča se morava prebiti skozi oblak čebel, ki brenčijo vsenaokrog. Za razmajanimi vrati sledi olajšanje in presenečenje. Police se šibijo

katerega čarom in vplivom se tudi zakrknjen hribov'c mojega kova ne more v celoti upreti. Morje mi je sicer najbolj zanimivo, če vanj padajo strme stene, po katerih je možno plezati, ali če so v bližini gore ali vsaj hribi, kjer je vodovje predvsem za okras in priložnostno namakanje po turah. A bolje, varneje, bolj zanimivo in izpolnjujoče se počutim v objemu gora, ne glede na njihovo višino in zahtevnost, ali pa v zraku, pod kupolo padala ali krilom zmaja. Če v pokrajini ni ničesar naravnega, kar bi se dvigovalo proti nebu, vsaj kak hrib, če že ne gora, se ne počutim domače, začnem pa se obračati vase, kar ni slabo.

Prvo letošnje morje doživiva v naravnem parku Camarque, znanem po nenavadnem vzdušju, skrivnostnih močvirjih, konjih in pticah, edinem evropskem rižu, solinah in dejstvu, da so si tu pogosto iskali ustvarjalno zatočišče ali celo prebivališče številni svetovno znani umetniki, od pisateljev do slikarjev. Ni pa tam niti enega poštenega hriba, kaj šele gore. Alpinizem te pogosto spodbudi ali celo prisili v globoko, intenzivno ukvarjanje s seboj ob hkratni zelo intenzivni interakciji z zahtevnim in pogosto nevarnim okoljem, kar vsaj v realnem času lahko otežuje ali onemogoča ustvarjalnost in sproščeno potovanje vase v miru in tišini. V "dolgočasnih", na zunaj pustih

ali pa vsaj neatraktivnih pokrajinah, kot je na primer Camarque, pa element telesno in duševno intenzivne interakcije praviloma odpade. In če so to pokrajine s posebnimi vzdušji, energijami ali kakorkoli to imenujemo, lahko spodbujajo posebna stanja in potovanja. Nekaj tega zaznam v Camarqueju, v delti reke Rone, ki se izliva v morje zahodno od Marseilla. Tam ostaneva le en dan, ker so predvsem moja pričakovanja in želje že fiksirane na bele stene, padajoče v Sredozemsko morje.

Calanques

Slovite Calanques so najin naslednji in zaradi časovne omejitve žal tudi zadnji letošnji francoski cilj. Ta narodni park

je znan po globokih fjordih, čudovitih plažah in predvsem po visokih, navpičnih in previsnih stenah, ki se dvigajo iz morja. Veselim se sten, ki omogočajo čudovito plezanje v izjemnem okolju, pa tudi morja, ki bo celo mene povabilo k namakanju, veslanju in še čemu. Ampak najprej je na vrsti tek čez drn in strn. Zaradi močnega vetra in s tem povezane velike nevarnosti požarov je park prvi dan najinega obiska zaprt po 11. uri dopoldan. Če te po tej uri dobijo v parku, je kazen 170 evrov na osebo. Zato že navsezgodaj švigava po obalnih stezah, med fjordi, po skalovju in borovih gozdovih ter si ogledujeva teren: Mateja predvsem plaže in zalivčke, jaz seveda stene. Čudovit

obalno-gorski mediteranski ambient, zanimivi, intenzivni kontrasti med vodo, skalno in gozdom, zrak, da bi ga jedel, in vonjave, da bi si izposodil še kak nos. Po kakih dvajsetih pretečenih kilometrih dve minuti pred enajsto uro z olajšanjem pridirjava skozi izhod iz parka in se čudiva, da kljub prepovedi vanj še kar silijo turisti. Saj je vendar prepovedano! Prepozno izveva, da celoten park, ki zajema desetine kilometrov zelo razgibane obale, nadzira en sam čuvaj in imeti moraš res smolo, da te dobi. No ja, tudi biti turist v

Verdon, najmogočnejši evropski kanjon
Foto: Iztok Tomazin

čudovitem obmorskem mestecu Cassis ni slabo, za redko spremembo od *bezljanja* po hribih in dolinah. Saj sva vendar na dopustu. Nekoliko se že zavedam pomena in vrednosti lenarjenja, sprehajanja, posedanja, ne-gledanja na uro, obiska kakšnega lokala ali trgovine in še česa. Kot *dohtar* moram seveda postaviti diagnozo omenjenih simptomov: prvi znaki staranja in poklicne izgorelosti ...

En Vau

Navsezgodaj naslednjega dne s polnimi nahrbtniki plezalne opreme spet pešačiva v fjord En Vau in preden začnejo na čudovito plažico, obdano s strmimi apnenčastimi stenami, kapljati prvi kopalci, sva že visoko v skalah. Uživava na konicah prstov, globina pod nama raste. Če bi padla iz stene, se zdi, da bi čmoknila naravnost v temno zeleno modrino. Vriskam z nič decibeli, pač posledica introvertiranosti in odpora do hrupa. Na robu stene se zgodita dva objema. Eden je s toplim, slepečim soncem, ki naju obsije, drugi je bolj konkreten in še prijetnejši. Čudovit je razgled na divjo obalo, na neprekinjen, v morje padajoči niz sten, desetine kilometrov daleč proti Marseillu. Vem: ko se bom za silo naplezal, me bo bolj pritegnilo tudi morje, ki ima veliko svojih čarov, le jaz sem malo manj dovzeten zanje. Hribov'c pač. Sestopava po grebenu med dvema fjordoma, z buččimi vodami dvesto metrov nižje. Čudovit pogled v globino, v vzvalovano, razpenjeno modrino. Že me mika veslanje *tam doli*. Spustiva se po vrvi in najdeva lušno vijugasto potko, ki naju pripelje na plažo En Vau. Sledi kosilce iz nahrbtnika pod grmovjem na robu množice turistov. Drug, nama precej tuj svet. Voda, ki je prehladna za kopanje, navdušenje in odločitev, da bova jutri kajakaša, prispevajo k še eni *plezariji*. Tokrat greva na drugo stran fjorda v smer *Supersirene*. Še bolj čudovito plezanje v objemu poznopoldanskega sonca, en sam užitek, za začimbo nekaj napora in napetosti v navpični gladki plošči, spet skoraj nemo vriskanje in kar prehitro zgrabim rob stene in se soočim s koncem plezanja. Ko Mateja pripleza za mano, je tudi ona navdušena, a kot po navadi nisem čisto prepričan, ali zato, ker je podobno kot jaz uživala v plezanju, ali zato, ker je konec *matranja*. Najbrž vsakega nekaj. Obljuba dela dolg, zato je naslednji dan namenjen raziskovanju obale iz čolna. Pred tem mi v veliko zadovoljstvo uspe v "program" vriniti še en plezalni

vzpon, spet nad čudovitim fjordom En Vau, ker je pač najbližje. A že v prvem raztežaju se zaplete. Stena, ki jo hočeš preplezati, je vedno tudi odličen, zanesljiv indikator razpoloženja. Mateji danes ne gre, v raztežaju pete stopnje pleza s skrajnim naporom, zato hoče dol. Za nama plezata dva mlada in *naspi-dirana* Francoza, ki naju hočeta prehiteti. Ostanke mojega alpinističnega ega in silna željica do konca preplezati čudovito smer, zadnjo na najinem potovanju, se združijo v silovito energijo. Izrazi se v odločnem, prijaznem (vsaj jaz tako mislim) stališču, da umika v tako lepi smeri pa res ne more biti, še manj pa, da naju bosta prehitela Francoza. Potem se poženem s stojišča navzgor, svoj nivo plezanja dvignem vsaj za eno stopnjo in zdrvim čez naslednji raztežaj. V žaru dogajanja in prehodnem popolnem samozaupanju se komaj spomnim vpenjati vrvi v kline. Vem, da ne bom padel. To spodbudi tudi Matejo, ki mi vse bolj suvereno sledi, čeprav se težavnost plezanja hitro stopnjuje. Francoza ostaneta daleč zadaj, midva pa preko zadnjega čudovitega raztežaja, previsne *sedmice*, izplezava v slepeče sonce na vrhu stene. Splačalo se je, godem od zadovoljstva, smer je tako lepa, da bi jo takoj šel še enkrat ..., ampak preostanek dneva bo v znamenju žene in morja.

Končno morje

Pešačiva dobrih deset kilometrov nazaj v kamp, tam pustiva plezalno opremo in se vrneva pet kilometrov daleč v najbližji fjord, kjer najameva kajak dvosed. Nova avantura se začne. Obala je divja in zelo razčlenjena, morje globoko in razburkano. Uživava vseh trideset zanimivih kilometrov po vzvalovani modrini, včasih tik pod previsnimi stenami, včasih v globoko zarezanih fjordih, drugič spet dovolj daleč, da se lahko razgledava po slikovitih ostenjih. Nekaj desetletij bi porabil, da bi prelezal in raziskal vse, kar se ponuja očem. Za popestritev veslanja poskrbijo turistične ladje, ki v najino plastično lupinico prožijo velike valove, vendar jo odneseva brez prevračanja. Z nekaj telovadbe se nama na enem mestu uspe celo izkrcati med balvani, ki jih hrupno obli-vajo razpenjene vode. Seveda odveslava tudi v fjord En Vau in si ga ogledava še z druge perspektive. Plezalni prsti spet zasrbijo, a za tokrat je konec. Pod večer zadovoljna in utrujena priveslava v Cassis. Poslavljanje se začne. Dobro sodeluje tudi vreme, ki se hitro kviri, tako da nama bo lažje oditi. ●

O zimskih gozdarjih,
njihovih prednostih
in slabostih

Toplih nog naokrog

Aljaž Anderle

Pametno glavo varuje čelada, dober čevljev pa lastnika čelade! Foto: Aljaž Anderle

Kdor pozimi hodi v visokogorje, ve, da je obutev osnova vsake ture. Lahko smo oblečeni v najboljša oblačila in nosimo nahrbtnik, poln najboljše opreme, a brez dobrih čevljev bo tura bolj klavno izzvenela. Mraz, mokrota, spremenljiva podlaga, težak nahrbtnik, dereze na nogah ... Takoj, ko so v igri sneg, led in strma pobočja, niso več dovolj *adidaske*, *tevice*, *kroksice* ali gozdarji za 39,90 evrov iz Hervisove akcije. Zanesljiv korak je osnova varnega gibanja in obutev je poleg naše pripravljenosti edina, ki nam ga zagotavlja. Nekdo je pred časom izjavil, da je vse "isti pes", v kakšnih čevljih greš pozimi na Triglav, samo da lahko daš dereze gor. Res se skoraj v vsakih čevljih lahko pride na vrh. Razlike v tem, kako, so pa tako velike, da jih lahko s pogledom zaobsežeš samo, če jih gledaš skozi *fisheye* z razdalje pol kilometra.

Dober zimski čevljev mora biti neprepusten za vodo, topel, udoben za dolgotrajno nošnjo, enostaven za zavezovanje, čim lažji, hitro sušič, dovolj tog za namestitev derez in hojo v njih po vsakem terenu, udoben za hojo po kopnem, precizen za plezanje po skali in v ledu, zanesljiv pri zaviranju med sankanjem in gležnju mora nuditi dovolj opore. Objektivnost preizkušanja obutve je ravno zaradi vseh teh specifik precej problematična, saj se nam po navadi le kak par izmed preizkušanih dovolj dobro prilega. Tudi tokrat ni bilo nič drugače – sam bi lahko nosil le dva izmed sedmih parov preizkušanih čevljev. Vseeno sem se osredotočil na

merljivo in primerljivo ter pustil osebne preference ob strani.

Zimski gojarji danes

Vse zahteve in pričakovanja so med seboj slabo združljivi, zato so skozi zgodovino zimski alpinistični čevlji predstavljali predvsem kompromise. Stari usnjeni gojarji so bili težki in okorni, njihova vodoodpornost je bila odvisna od količine masti, ki smo jo vtrli vanje, izolacija pa od števila parov nogavic. Če se je čevljev premočil, se je sušil dva dni. Trajali so pa deset ali petnajst let. Plastični gojarji so bili zelo stabilni, topli in vodoodporni, vendar težki, okorni in neudobni za hojo. Uporabljali smo jih, dokler plastika ni

začela pokati zaradi starosti. Morda je področje obutve eno izmed tistih, kjer je razvoj v zadnjem desetletju pripeljal do občutnega koraka proti zadovoljstvu gornika potrošnika. Ključni področji napredka sta razvoj visoko zmogljivih umetnih materialov, predvsem tekstila, in računalniško podprto oblikovanje. Potem ko so se čevlji plastičnih školjk pred dobrimi desetimi leti v veliki večini poslovili, se je poleg povratnikov – klasično zasnovanih gorniških čevljev – dobro uveljavil koncept obuvala z integrirano gamašo – t. i. *supergaiter*. Kar nekaj opisanih čevljev je iz družine z integrirano gamašo. Ta konstrukcija zagotavlja dobro izolacijo, boljšo zaščito pred mokroto, skrite vezalke, poleg tega pa odpade potreba po običajnih gamašah. Slabosti se kažejo predvsem v višji ceni, pri nekaterih modelih pa tudi v večji teži in slabšem dihanju. Take čevlje po navadi uporabljamo samo pozimi ali visoko v Alpah, saj so sicer preprosto pretopli. Izbrali smo nekaj tipičnih predstavnikov sodobnih gojarjev, ki so, vsaj teoretično, dosegljivi na našem trgu, in jim pogledali za jezik.

Scarpa Phantom Guide

Najbolj vsestranski predstavnik Scarpine družine Phantom je naslednik manj uspešnega modela Phantom Lite. Phantom Guide je zelo soliden izdelek, natančno in dobro izdelan, širokega kopita ter zadostne stabilnosti in opore v gležnju za zanesljivo hojo z derezami, kar je bila sicer največja hiba predhodnega modela. So najbolj široki izmed vseh testiranih čevljev, a tudi med najtežjimi. Hoja v njih je udobna, nekaj pritiska v nartu se čuti ob zategnjenem čevlju, pripravljenem za plezanje ali med sestopanjem v derezah. Čevljev je obdan z visoko, robustno in delno izolirano gamašo, ki zelo dobro ščiti pred mokroto in mrazom ter fizično obrabo. Gamaša je dovolj široka, T-zadruga pa poteka naravnost od prstov proti kolenu. Čevljev zavezujemo dodelno – v spodnjem delu nam vezalke zategne samozatezni patent, zgornji del pa moramo zavezati sami, kar je v rokavicah precej nerodno. Za izolacijo notranjega dela skrbi *primaloft*. Hoja v *phantomih* je stabilna, tako pri vzpenjanju brez derez, prečenju strmega pobočja kakor pri hoji v derezah po kamenju. Moje udobje je kazilo nekaj pritiska jezika v nartu, kadar je bil čevljev zategnjen in pripravljen na plezanje. Podplat je asimetričen

in se konča z relativno ozko konico – v tem Scarpa po mojem mnenju v zadnjih letih pri različnih modelih malo pretirava, saj poudarjena ukrivljenost podplata pri tovrstnih čevljih prinaša bolj namišljene prednosti, pomanjkljivosti se pa hitro najdejo. Ena izmed njih je zamaknjen položaj derez in pritisk na zunanje prste stopala med sestopanjem. Ampak v *phantomu* tega še ni bilo čutiti. Čevlji se najbolje obnesejo v klasičnih zimskih nalogah – celodnevne kombinirane ture, ledne smeri, zaledneli slapovi. Pogojno so uporabni tudi na odpravah v zmernejših pogojih. Teža čevlja je povprečna, predvsem na račun robustnosti vseh komponent.

Mammut Nordwand TL

Nordwand TL je naslednik Raichlovih All degree EXP in v novo generacijo prinaša vrsto izboljšav. Čevljev poleg nizke teže izstopa zlasti v udobju, izolirani gamaši, izolaciji notranjega čevlja *thinsulate* in dovršenem načinu zavezovanja brez vsakega vozlanja, ki ga lahko opravimo tudi v debelih rokavicah.

Gamaša je višja kakor pri drugih, z neoprensko izolacijo po vsej višini ter diagonalno potekajočo T-zadrugo. Ker je krojena precej ozko, moramo biti pri obujanju toliko pozorni, da je ne zapiramo na silo, kajti v nasprotnem primeru se zadruga zaradi pritiska lahko med hojo razpre. Obuvanje je enostavno in možno tudi v debelih rokavicah. Samozatezni zapenjalec nam fiksira vezalke, zgornji del čevlja pa dodatno učvrstimo s pomočjo traku *velcro*. Nordwand TL je bil med vsemi testiranimi najbolj udoben za nošnjo in najtoplejši. Kopito je precej klasično oblikovano in nima izrazitejših asimetričnih oblik, zato med uporabo ni bilo najti bolečih točk. K sreči pri Mammutu niso uporabili ožjega tehničnega kopita, ki je mnogo manj udobno. Hoja v njih je precej lahkotna in mehka, ne glede na teren in obremenitev. Posebnost je blaženje podplata z dvoslojno peno EVA, ki se sicer po navadi uporablja za blaženje tekaških čevljev in je lažja ter mehkejša od poliuretana, hkrati pa manj zdrži. Hoja po trdem terenu je prav zaradi tega precej bolj udobna, boljša pa je tudi termoizolacija podplata. Zaradi dobre opore gležnja je odličen za hojo po kopnem, v derezah in za plezanje. Z odpornostjo na vodo ni bilo težav. Primeren je za celodnevne klasične ali plezalske ture, ledno plezanje, pogojno tudi za odprave – npr. v Ande.

Minimalizem za
najnižjo težo –
Batura

Foto: Anja Peternejl

Salewa Pro Gaiter

Tudi Salewa je v letu 2012 dala na trg svoj *supergaiter* model v dveh različicah. Posebnost modela Pro Gaiter je v podplat vgrajeni sistem za prilagajanje togosti, pri čemer s ključem imbus reguliramo napetost jeklenega peresa, ki je vdolan v srednji podplat. Pri hoji se regulacija čuti in je uporabna, a povečuje težo čevlja in ne ponuja boljše uporabniške izkušnje kakor mnogo lažja in prožnejša karbonska osnova Bature ali Nordwanda TL.

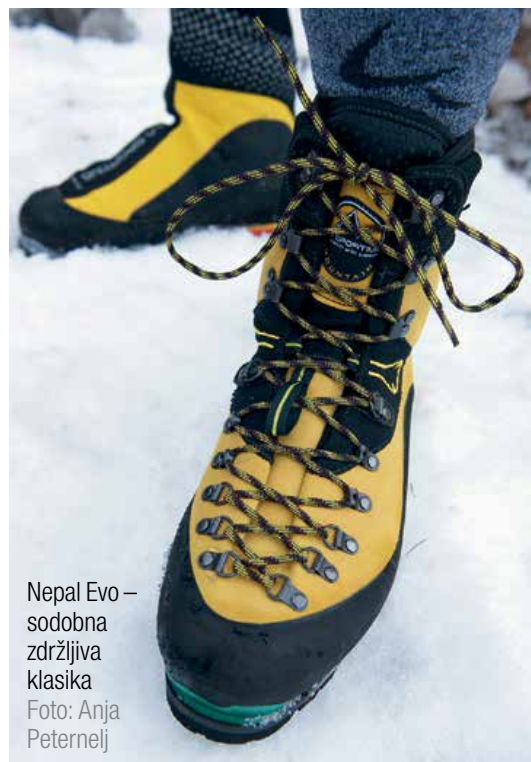
Notranji čevljev ščiti membrana iz *goretksa*. Je precej ozek, vezalke pa potekajo do vrha. Spodnji del se zateguje s pomočjo samozateznega patenta, ki pa hkrati otežuje rahljanje vezalk pri sezuvanju ali pred obuvanjem. Salewin čevljev je bilo izmed vseh najtežje obuti. Nezaščiteni kovinski kavli za vezalke imajo oster rob, ki lahko med hojo od znotraj načne gamašo. Ta je relativno nizka in neizolirana, sicer pa robustna in vodotesna. Opora gležnja lateralno

in frontalno je malo slabša kakor pri Scarpinim in Mammutovem gozjarju, a boljša kakor pri Sportivini Baturi. Čevljev je v mehkejšem načinu zelo spodoben za hojo brez derez in plezanje po skali. Precej debel podplat z zelo širokimi presledki med rebri zmanjšuje občutek pri plezanju. V trdem načinu so čevlji uporabni predvsem za hojo in plezanje z derezami, saj podplat postane popolnoma tog. Vprašanje je, če možnost nastavljanja togosti upraviči povečanje teže za približno 250 gramov na par. Uporabnost: klasične zimske ture z dolgimi dostopi in ledno plezanje.

La Sportiva Batura 2.0

Sportivin zastavonoša je Batura druge generacije. Lahek, na karbonski osnovi temelječ čevljev je dovršen izdelek z dvojno zaščito iz *goretksa* – gamašo in notranjim čevljem. Razlog za podvajanje zaščite mi je uganka, saj po navadi gamaša poskrbi za popolno zaščito čevlja, v tem primeru pa kvečjemu

prihaja do težav z dihanjem, kar se je potrdilo na eni izmed tur, kjer se je desna noga, obuta v *batura*, spotila bolj kakor leva v pol manj zatesnjenem čevlju. Zadruga gamaše ni gumirana kakor pri drugih modelih, pač pa je zaščiten z zavihkom, ki se fiksira s trakom *velcro*. Odpiranje v rokavicah je zato nekoliko bolj nerodno. Ker je vse podrejeno nizki teži, tudi gamaša ni izolirana, podplat pa ima najtanjšo plast absorpcijske pene, kar vpliva na manjše udobje pri hoji po trdem ali kopnem terenu. Se pa v notranjosti podplata skriva še poseben zračni blažilec.

Nepal Evo –
sodobna
zdržljiva
klasika
Foto: Anja
Peternejl

Notranji čevljev je izdelan natančno, premišljeno in zelo udobno. Sistem zavezovanja je klasičen, z obilo dela za prste, kar močno otežuje obuvanje ali prilagajanje vezalk, kadar nosimo rokavice.

Notranji čevljev zelo tesno objema gleženj in peto, kar daje nogi precej nelagodni občutek med hojo ali v mirovanju, mene je peta ožulila med enourno hojo po trdem snegu. Prostora za prste je sicer dovolj. Občutek pri hoji je specifičen, saj je čevljev mehak v gležnju in ponuja manj opore pri hoji v derezah po zahtevnem terenu kakor drugi čevlji, zlasti v kombinaciji z nahrbtnikom in večjo telesno težo. Med plezanjem pa oprijetost poskrbi za visoko preciznost. Počutil sem se, kakor da bi imel obut zimski plezalnik, zato se s tem čevljem najbolje pleza v

Različni principi
zavezovanja

Foto: Anja Peternejl

Preglednica

							
Komentar	Testni zmagovalec	Izbor avtorja	Če bi bil le malo lažji	Vreden svojega denarja	Težave so v detajlih	Lahkokategornik	Najcenejši nakup
Proizvajalec	La Sportiva	Mammut	Scarpa	La Sportiva	Salewa	La Sportiva	Alpina
Model	Batura 2.0 GTX	Nordwand TL	Phantom Guide	Nepal EVO GTX	Pro Gaiter GTX	Trango Alp GTX	Teton
Cena ²	488 € 	490 € 	400 € 	380 € 	450 € 	255 € 	190 €
Prednosti	nizka teža, preciznost pri plezanju, kakovost, <i>Gore-Tex</i> ³	nizka teža, udobje, izolacija, sistem zavezovanja, kakovost	izolacija, opora v gležnju, kakovost	robustnost, opora v gležnju, univerzalnost, kakovost	nastavljiva trdota podplata, ustreznost za dolgotrajno hojo, robustnost	nizka teža, udobje, univerzalnost, kakovost	nizka cena
Pomanjkljivosti	visoka cena, mehak gleženj, zavezovanje, izolacija	visoka cena, nima membrane, ozka gamaša	zavezovanje, udobje, teža	zavezovanje, udobje, teža, izolacija	obuvanje, teža, udobje, nizka gamaša, nedodelane malenkosti	opora gležnja, višina, izolacija	teža, udobje, odpornost na mokroto
Najbolj uporabni za	ledno in kombinirano plezanje, pogojno klasične alpske ture, odprave	ledno in kombinirano plezanje, klasične alpske ture, pogojno odprave	ledno in kombinirano plezanje, klasične alpske ture, pogojno odprave	klasične alpske ture v zmernih pogojih, ledno in kombinirano plezanje	ledno in kombinirano plezanje, klasične alpske ture, pogojno odprave	klasične kombinirane alpske ture v zmernih zimskih pogojih, obisk Alp poleti	ledno in kombinirano plezanje, klasične alpske ture, pogojno odprave
Tip čevlja	integrirana gamaša	integrirana gamaša	integrirana gamaša	enojni, usnjeni	integrirana gamaša	enojni, usnje in tekstil	enojni, usnjeni
Teža enega čevlja (številka 44)	970 g 	1050 g 	1120 g 	1180 g 	1170 g 	760 g 	1220 g
Velikosti	37–48	37–48	37–48	38–48	37–48	38–48	39–47
Uporabljeni materiali	<i>Gore-Tex stretch</i> , <i>Nylon</i> , <i>Cordura</i>	<i>Schoeller</i> , <i>Lorica</i>	<i>S-tech (Elastan + Cordura)</i>	usnje, 3,2 mm, <i>Perwanger</i>	<i>Schoeller</i> , <i>Super Fabric</i>	usnje, 2,2 mm, <i>Perwanger</i> , <i>Lorica</i>	naravno usnje
Membrana/impregnacija	<i>Gore-Tex</i>	neprepustna gamaša, <i>Thinsulate</i>	membrana <i>Outdry</i> , <i>Primaloft</i>	<i>Gore-Tex</i>	<i>Gore-Tex</i> , <i>Thinsulate</i>	<i>Gore-Tex</i>	brez/ <i>Thinsulate</i>
Notranji podplat	karbon, 3 mm	dvojno izolirani karbon, 3 mm	profiber	izolirana termoplastika, 9 mm	<i>Nylon</i> in steklena vlakna	termoplastika, 7 mm	jeklena ploščica
Srednji podplat	TPU/PU, SBR zračno blaženje	TPU, <i>Micropore</i> EVA dvojne gostote	TPU/PU	TPU/PU, SBR zračno blaženje	TPU	<i>Micropore</i> in PU, TPU	<i>Vibram</i>
Podplat	<i>Vibram Impact Brake</i>	<i>Vibram Teton</i>	<i>Vibram TT</i>	<i>Vibram Impact Brake</i>	<i>Vibram Salewa Pro</i>	<i>Vibram Sasslong</i>	<i>Vibram</i>
Drugo					nastavljiva trdota podplata	<i>Impact Brake System</i>	
Ocena	9/10 	9/10 	8/10 	7/10 	6/10 	7/10 	5/10

¹ Cene so približek povprečja na trgu.

² Materiali v tabeli so zapisani kot v izvirniku.

Robusten podplat Salewinega čevlja z mehanizmom za spreminjanje trdote
Foto: Anja Peternelj

tehničnem terenu, zlasti ob stranskih nagibih, kar nas bolj utruja. Batura 2.0 je namenjena predvsem lednemu in kombiniranemu plezanju. Manj je primerna za klasične dolge alpske ture ali odprave, razen seveda, če vam ozko kopito daje dovolj prostora in udobja za zelo dolgo trajno nošnjo.

La Sportiva Nepal EVO

Nepal je klasik med sodobnimi čevlji, izdelan iz enega kosa 3-milimetrskega usnja in zaščiten z membrano iz *goretexa*. Trd za hojo, stabilen pri uporabi derez in pri plezanju ter relativno topel, čeprav se v tem pogledu ne more primerjati z bolj izoliranimi bratrance. Ta čevlji je namenjen univerzalni gorniški uporabi, klasičnim kombiniranim turam, delno tudi plezanju, čeprav v tem segmentu malce zaostaja zaradi visoke teže, slabše zaščite pred vodo, manjše preciznosti in slabše gibljivosti v gležnju. Preden nam bo optimalno sedel na nogo, ga bo treba nekoliko uhoditi. Med hojo po trdem se poznata togost podplata in močna opora gležnja, zato se najbolje počuti na snegu. Klasična zasnova prinaša višjo težo in nekoliko slabšo zaščito pred mrazom. Njegove prednosti so cena in visoka kakovost, univerzalna uporabnost in dolga življenjska doba. Zaradi tega je eden izmed najbolj prodajanih modelov zimskih gozdarjev nasploh. Najbolj pa bo ustrezal ljudem z ožjimi stopali.

Alpina Teton

Edini par čevljev domačega proizvajalca smo zaman iskali po trgovinah z gorniško opremo. Dobi se ga predvsem v Alpininih trgovinah, kjer so gorniki bolj redki gostje. Morda je to eden od vzrokov, da tega čevlja ni videti zelo pogosto na nogah v zimskem času, vsaj

na alpinističnih nogah ne. Drugi vzrok pa najbrž tiči v samem čevlju. Kakovost izdelave in materiali so solidni. Sta pa njihov izbor in tehnologija nekoliko v zaostanku glede na vodilne svetovne čevlarske znamke. Čevlji so težki, relativno neudobni in mogoče edini izmed testiranih zahtevajo nekaj tur, da se "unosijo". Namenjeni so uporabi z avtomatskimi derezami, vendar je njihova togost zagotovljena s pomočjo jeklene ploščice v podplatu, ne pa same konstrukcije čevlja, kar naredi obnašanje čevlja nekoliko neudobno ter brez prave opore, še posebej v strmih in trdnem terenu. Kljub *thinsulatu* toplotna izolacija ni najboljše. Čeprav smo imeli na voljo povsem nov čevlji, se je videlo, da ob daljši izpostavljenosti vlaga voda ne bi vztrajala zunaj čevlja, če ne bi bil izdatno impregniran z mastjo. Ko se čevlji enkrat premoči, traja kar nekaj časa, da se posuši. Vsekakor pa ima neizpodbitno prednost – ceno, ki ob dejstvu, da zadovolji potrebe manj zahtevnih gornikov, zagotovo kliče tiste kupce, ki jih odvrta zelo visoke cene bolj kakovostne obutve. Čevlji je najbolj uporaben za srednje zahtevne, enodnevnne zimske ture, bolj pohodne kakor plezalne. V zelo mokrih ali mrzlih pogojih pa se v njem ne bomo preveč dobro počutili.

La Sportiva Trango Alp GTX

Sportivna družina Trango obsega številne trekking in pohodne modele, od katerih jih je nekaj uporabnih tudi v zimskih razmerah. Trango Alp je eden takšnih. Udoben in lahek čevlji ima možnost uporabe polavtomatskih derez. Podplat je dobro blažen, tako da je s čevljem mogoče udobno hoditi tudi v suhem po trdi podlagi. Podpora v gležnju je glede na tip čevlja solidna in

človek se v njem počuti dovolj zanesljivo na vseh terenih. V derezah pa le do bolj strmih naklonin. Čevlji je nižji od običajnih zimskih gozdarjev in zato stranska opora zaradi trdega podplata ne dosega nivoja bolj resnih čevljev. To pride do izraza predvsem pri sestopanju v derezah po trdem strmih terenu ali dolgih strmih prečenjih. Konstrukcija iz kombinacije impregnirane *lorice* in gladkega usnja je lahka in hitro sušeka ter omogoča dodatno impregnacijo, kadar membrana *goretexa* ne zadošča. Do tega pride predvsem v zelo mokrem vremenu ali mokrem snegu. Čevlji je primeren za vsakogar, ki bi rad imel en

Z zadrigo pri Mammutovem čevlju ravnajmo z občutkom.
Foto: Anja Peternelj

sam gorniški čevlji za vse leto. Pozimi lahko z njim mirno opravljamo klasične pohodne ture, če le ne pritiska hud mraz ali nas ne čaka preveč strma in naporna plezarija.

Nakup ob bok

Ko se odločamo za nakup, premislimo o nekaterih stvareh, preden nekaj sto evrov spustimo v blagajne trgovcev. Najprej se vprašajmo o namembnosti, funkcionalnosti, kaj od čevlja pričakujemo, za kakšne ture ga bomo uporabljali. S pomočjo literature in izkušeni prijateljev si izberimo ožji krog kandidatov. Vzemimo v obzir obliko svojih nog in morebitno nagnjenost k žuljem, otiščancem, odpadajočim nohtom, plavalni kožici, ozeblinam in podobno. Pri oblikah stopal se ljudje namreč

močno razlikujemo, zato je posnemanje drugih ali podleganje reklamam podobno loteriji.

Pomerimo, preizkusimo, vzemimo si dovolj časa. Nikoli ne bom pozabil svojega očeta, ki je še v časih, ko je bilo treba po robo hoditi v tujino, v Celovcu vse popoldne preizkušal turnosmučarske pancerce. In jih po prvi turi, kljub vsemu trudu, besno širil z vročim fenom in lesenimi zagozdami ...

Ne kupujmo premajhnih in preozkih. Gozjarji niso plezalniki, noge potrebujejo prostor za dihanje in nemoten pretok krvi. V zavezanih čevljih morajo imeti prsti dovolj prostora za miganje, pri hoji po strmih klancu navzdol pa ne smejo prihajati v stik s prednjo steno čevlja. Danes v čevljih praviloma nosimo en par kakovostnih zimskih nogavic. Če lahko z novim čevljem hodite več ur, ne da bi vas ožulil, bo najbrž v redu. Če nanj lahko pritrđite tudi dereze, prebrodite kak potok, ne da bi vam "zamočilo", vas v njem ne zebe in vam ustreza še njegova grafična podoba ter vzorec na podplatu, se imate lahko za posebno srečnega človeka.

Pomembno je tudi vzdrževanje. Redno impregnirajmo zunanost, ne glede na membrano *goretaks*, zamenjajmo morebitne zdelane vezalke, zakrpajmo od derez nastale luknje in preženimo naseljene molje in škorpijone. Zadrگو na gamaši redno mažimo s kremom ali namenskim silikonским mazivom, da lepo teče. Vezalke priredimo tako, da si kar najbolj olajšamo obuvanje. Če ima čevljev samozatezni sistem, ga je najbolje postaviti na konec vezalk, tako da nam sploh ni treba delati vozla. To je mogoče narediti pri Scarpinem in Salewinem gozjarju.

Med običajno hojo so čevlji manj zategnjeni kakor med plezanjem ali hojo v derezah po trdem snegu/ledu, zato je treba pred vzponom dodatno zategniti vezalke. Pri tem moramo biti zmerni, saj premočno zategnjen čevljev zmanjša cirkulacijo in udobje. Eksperimentirajmo in poiščimo svoj optimum.

Pa še to – ne grejte se v njih ob kaminu ali tabornem ognju. Ko bo zasmrdelo po plastiki, bo za čevlje prepozno, v noge vas bo pa še vedno zeblo. ○

Viri:
Anderloo Azhbough: Essential wearing practices. From strings to ski boots.
Spletne strani in katalogi proizvajalcev: Scarpa, Mammut, La Sportiva, Alpina, Salewa.
Slovensko planinsko izročilo: Pripovedke krvavih žuljev.

ČAS ZA RAZMISLEK

Mateja Pate

Spominska knjiga

Lanske jeseni je na natečaju družbenih inovacij za leto 2013 zmagal projekt Spominska knjiga. "Vrnimo starejšim dostojanstvo, izboljšajmo medsebojne odnose, ohranimo znanje," je bilo napisano v njegovi predstavitvi pod sliko roke starca, ki drži roko otroka. Namen projekta, če sem ga pravilno dojela, je naslednji: ker je ena izmed posledic dandanašnjega tempa življenja hudo pomanjkanje časa za ohranjanje pristnih stikov s prijatelji, sorodniki pa tudi z najožjimi člani družine, se vse pogosteje dogaja, da je starejša populacija odrinjena na rob, varno "pospravljena" v domove za starejše občane ali osamljena v svojih stanovanjih, pozabljena od svojih, s številnimi opravki preobremenjenih otrok. Vsled temu je vzniknila zamisel, da bi starostnike v času, ko se njihovi bližnji ne bi utegnili družiti z njimi, obiskovali prostovoljci, ki bi jim krajšali čas v jeseni življenja in za svoje pripravili nekakšno spominsko knjigo. Tako bi lahko ohranili spomin na to, kdo in kakšni so pravzaprav bili njihovi starši oziroma drugi sorodniki, ko teh ne bo več in bo priložnost za druženje in spoznavanje zamujena. Žalostno dejstvo je, da se člani marsikatero družine pravzaprav zelo slabo poznajo, saj pogosto ne najdejo priložnosti za kakovostno skupno preživljanje časa.

Ideja je pravzaprav plemenita, a je hkrati kot odraz časa in trenutnega načina življenja prav strašljiva. Po svoje je zaskrbljivo tudi to, da je na javni predstavitvi požela splošno navdušenje publike. Lahko, da se navzoči niso prepoznali v ogledalu, ki nam ga ta projekt nastavlja, da bi se ob tem zamislili. Lahko pa so ga toplo pozdravili zato, ker menijo, da je to najboljša rešitev v danih razmerah. Težko je pravzaprav razmišljati s stališča nekoga, ki ima omejene izkušnje s tem, kako naporno in izčrpavajoče postane življenje ob skrbi za ostarele in bolne ljudi, vsekakor pa me je zadeva napeljala k preiščevanju o vrednotah. Kaj je tisto, kar največ šteje v življenju? Njegova vsebina. Ta pa je, vsaj zame, bolj klavrna brez vpletenosti domačih in prijateljev. V vsakodnevnem pehanju za raznimi dobrinami, dosežki, cilji vseh vrst, v kolesju, ki iz nas v poklicnem življenju iztiska maksimum in še več, so nemalokrat edini stiki, ki smo jih še sposobni gojiti v medsebojnih razmerjih, kratki stiki. V svoji naelektrjenosti prenašamo slabo voljo in frustracije na tisto najdragocenejše, kar imamo, torej na naše najbližje.

Kaj imajo gore s tem? Gore so idealno okolje za razelektritev in enkratna kulisa za spominsko knjigo, ki jo lahko z našimi starši, otroki ali prijatelji napišemo kar sami. Bržkone le redkokatera oblika rekreacije ljudi tako močno zbliža in poveže kot zahajanje v gore, hkrati pa izdatno napolni našo malho spominov. O tem je nedavno lepo razmišljala tudi avtorica članka v PV, ki je opisoval izlet treh generacij na Triglav: "Ne sprašujem se več, kaj je v teh skalah, da rojevajo ljubezen in smrt, in katere poti so prave in najboljše. Vem, da so najlepše skupne poti, ki nas povezujejo mnogo bolj kot skupni cilji." Skoraj vsi najlepši trenutki moje polpretekle zgodovine so povezani s časom, preživetim v gorah. V gorah so se stikala čudovita prijateljstva, rodile ljubezni, odvijale iskrene debate, vznikale zamisli, zgodile zabavne prigode, odvile življenjske lekcije, nabrali resni opomini ... Tisti, ki hodimo v gore, smo po svoje v neznanski prednosti pred drugimi. Se je zavedamo? Pojdimo torej tja v višave z našimi ljubimi in napišimo spominsko knjigo, da je ne bodo namesto nas pisali neznanci. Meni bo za vedno žal, da z očetom nisva napisala zajetnejše, dokler sva še imela čas.

Zimska oprema za zimski obisk gora

Gibanje in varnost v gorah pozimi

Klemen Volontar

Pregled plazovine z lavinskimi sondami v strnjeni vrsti Foto: Klemen Volontar

V prejšnji številki sem pisal o pripravi ture in na kaj vse moramo biti pozorni pri izbiri cilja. Poleg spada tudi oprema, ki jo moramo imeti in poznati njeno uporabnost. Vsi kosi opreme, ki bodo omenjeni, so opisani splošno. Za dobro poznavanje in rokovanje je nujen obisk seminarja ali tečaja, kjer boste poleg podrobne razlage in utemeljitve dobili še nekaj prakse in napotkov, kako lahko sami vadite posamezne veščine.

Oprema

Poleg toplejše zimske obleke in zimske obutve imamo navadno tudi nekoliko težji nahrbtnik. Potrebujemo dereze in cepin. Ne pozabimo že doma nastavitvi derez na naš čevljev. Sledi lavinska oprema – lavinski trojček. Seveda govorim o treh kosih opreme, ki absolutno spadajo skupaj – lavinska žolna, lavinska sonda in lopata. Kakor sem pisal v prispevku z zadnjih dveh kongresov IKAR,¹ v zadnjih letih v statistikah, ki obravnavajo nesreče v snežnem plazu, zelo visoko mesto zavzemajo fizične poškodbe, predvsem poškodbe glave. Snežni plaz je lahko le posredni vzrok za poškodbo, lahko je samo potisnil

gornika čez steno ali po strmejšem pobočju. Plaz je zavil po svoje in gornika ni zasul. Torej bi kot četrti priporočeni element v lavinskem kompletu lahko dodali čelado. Pa še ni konec.

Naš največji sovražnik pri iskanju zasutih v snežnem plazu je čas. V primeru, da je zasuti viden, postopke določanja mesta zasutja izpustimo, čas iskanja je enak nič in takoj lahko nadaljujemo z nadaljnjimi postopki – odkopavanje, prva pomoč, transport. Delno zasuti je nekdo, ki ima nad plazovino vsaj glavo, torej ima prosta zunanja dihala, popolno zasuti pa je nekdo, ki ima lahko pod snegom samo glavo (obraz), kar pomeni, da je dihanje oteženo ali celo nemogoče. Za žrtev je najbolje, če je vidna in delno zasuta. Že več kakor 20 let je na tržišču nahrbtnik z napihljivimi zračnimi blazinami,

ki telo naredi plovno. Z njim imamo veliko več možnosti, da ostanemo na površju, da smo vidni in le delno zasuti. Dodali smo peti priporočeni kos opreme. Kaj pa tisti, ki so popolno zasuti in nevidni? Tudi za takšen slučaj so strokovnjaki našli rešitev. Avalung je naprava, ki podaljšuje preživetje pod snegom. S tem omogočimo tovarišem, ki so v vlogi reševalcev, da opravijo svoje delo. Dihalno napravo Avalung bi lahko označili kot šesti pomembni pripomoček, ki nam lahko pomaga pri reševanju težav ob zasutju v snežnem plazu. Kako bomo opremljeni za določeno turo, je seveda odvisno od več dejavnikov. Najprej je treba vedeti, da vsi ti pripomočki obstajajo in za kaj so koristni. Na tržišču se pojavlja veliko različnih znamk in vsaka znamka ima več modelov. Pri odločitvi za nakup bistvenih kosov opreme cena ne bi smela biti jeziček na tehtnici.

Lavinska sonda

Lavinska sonda je aluminijast, železen ali iz umetnih materialov narejen cevast predmet, sestavljen iz enako dolgih elementov, ki so med seboj povezani s tanko jeklenico ali vrvcico

¹ International Commission for Alpine Rescue – Mednarodno združenje za gorsko reševanje.

ali pa sestavljivi z navojem. Dolga je do štiri metre, premer pa ima do petnajst milimetrov. Z njo prebadamo plazovino in na podlagi občutka ob dotiku objekta ter globine vboda iščemo predmete in osebe, ki jih je zasul snežni plaz. Sonde naslednje generacije so predvsem lažje in krajše, konica pa je topo zaobljena. Zobci niso več potrebni, ker so današnja oblačila iz umetnih, gladkih materialov. Uporaba je že davno prerasla okvire reševalnih služb, saj je dokazano, da čas od začetka iskanja z lavinsko žolno pa do izkopa občutno zmanjšamo, če v zadnji fazi določanja mesta zasutega uporabimo sondo. Hitri pregled in grobo sondiranje kritičnih mest na plazovini ne zahtevata štirimetrskje lavinske sonde, zato so sonde, namenjene gornikom in turnim smučarjem, dolge od 240 do 320 centimetrov. Posamezni segmenti praviloma merijo 40 centimetrov.

Statistika govori, da je globina glave zasutega v povprečju 105 centimetrov pod površino snežne odeje. Kot gorniki se bomo z uporabo lavinske sonde največkrat srečali takoj po nezgodi. Torej bo plazovina še relativno mehka, če odštejemo posamezne trde kepe. Na kratko in v grobem smo ugotovili, kaj potrebujemo. 240 centimetrov dolga, trpežna, ne pretežka sonda bo primerna za nas. Ker takšne opreme ne kupujemo vsako sezono, je dobro, da preverimo, kakšen sistem napenjanja bomo izbrali, da bo rokovanje preprosto tudi z rokavicami. Morda ni odveč, če bodo posamezni segmenti sonde žive barve z zarisanim merilom, da jo po potrebi lahko uporabimo še v druge namene. Nekoliko

Odkopavanje je najnapornejši del reševanja. Foto: Klemen Volontar

drugačna merila bo postavil vodnik, spet drugačna gorski reševalec in glede na to bo tudi lavinska sonda zanj izbrana drugače. Povprečen gornik ima s seboj reševalno opremo samo za vsak primer. Praviloma so vsa njegova dejanja usmerjena k čim višji stopnji varnosti na turi in preprečevanju nesreče. Več o sondah nove generacije si lahko preberete v Planinskem vestniku 1/2010.

Lavinska lopata

Z lopato lahko odstranimo zamet na cesti, skopljemo bivak, jo uporabimo za izdelavo preizkusa trdnosti snežne odeje in – le z lopato bomo hitro in učinkovito odkopali zasutega v snežnem plazu. Spet si pomagamo z vprašanjem, za kakšen namen jo bomo potrebovali. Če je prioriteta reševanje,

Dobra lopata je zagotovilo za hiter in uspešen odkop.

bo lopata precej drugačna, kakor če kupujemo lopato izključno kot nujno opremo na turnih smukih ali če bomo teden preživeli v snežnih bivakih na Komni.

Lopata mora po navadi zadovoljiti več potreb. Če je med njimi reševanje, odkopavanje zasutega v plazu, bo to

Prijetno s koristnim. Tako najlažje dobimo najboljši občutek za sondiranje. Foto: Klemen Volontar

naše vodilo. Najprej trpežnost in teža. Z zlomljeno ali skrivljeno lopato ne bomo učinkoviti. Težko lopato se bomo kmalu naveličali nositi s seboj, kar pomeni, da bo doma ostal pomemben člen nujne reševalne opreme. Lopata naj bo sestavljiva, da v nahrbtniku zavzame čim manj prostora. Nosimo jo v nahrbtniku, saj nam jo ob morebitnem prevračanju v plazovini z nahrbtnika sigurno odtrga. Vsaj zajemalni del mora biti kovinski. Držalo naj bo teleskopsko, da je z njo možno dobro rokovati. Ročaj naj bo na koncu oblikovan v obliki črke T, da je lažje držati. Preklop² – da ali ne? Za izvedbo preizkusa trdnosti snežne odeje je seveda pomembno, da se lopata preklopi v nekakšno motiko. Tudi pri odkopavanju to kdaj pride prav. Preklop pa je lahko tudi šibek člen. Preizkus trdnosti snežne odeje lahko opravite tudi z nepreklopno lopato. Zajemalni del naj bo nekoliko vbočen, da sneg brez težav ostane na zajemalu. Na spodnji strani naj bo zajemalni del nekoliko priostren, da z njim brez težav

² Pri nekaterih lopatah je zajemalnemu delu možno spremeniti kot za 90 stopinj glede na ročaj.

presekate še tako trd sneg. Na zgornji strani zajemala, tik ob ročaju, naj bo rob narebren, da čevlji pri "štihanju" ne zdrsne z lopate. Trdnost lopate, predvsem zajemalnega dela, preverite tako, da postavite lopato v vertikalnem položaju na trdno podlago, z eno roko držite za konec držala in ob tem stopite s polno težo na narebreni, zgornji del lopate. Zajemalni del lopate mora brez težav zdržati vašo težo, ne da bi se upognil ali celo trajno deformiral. Lopata reševalca bo ustrezno večja in s tem težja, lopata, namenjena izključno opravljanju preizkusov trdnosti snežne odeje, bo obvezno narejena na preklap, zajemalni del bo skoraj ploščat itd. Bolj vsestranska je lopata, manj dobra je samo v enem segmentu.

Lavinska žolna

Za večino ljudi sicer predstavlja najpomembnejši kos nujne lavinske opreme, vendar so vsi trije kosi opreme, za

katere smo rekli, da obvezno spadajo skupaj, enako nepogrešljivi. Je pa res, da ji pomembnost daje njena vloga pri iskanju zasutega. Samo s sondo ali lopato bi težko hitro in učinkovito locirali zasutega. In obratno: brez sonde in lopate nam nič ne pomaga, če smo dokaj hitro našli izvor oddajnika, ko pa nimamo s čim natančno določiti mesta zasutega in ga odkopati. Elektronska oddajno-sprejemna naprava, lavinska žolna, ima dvojno vlogo: lahko je nastavljena na oddajanje, to pomeni, da je tisti, ki jo nosi, označen, in ga bo v primeru zasutja lažje locirati, lahko pa je nastavljena na sprejemanje, iskanje signala, kar pomeni, da služi tistemu, ki je v vlogi reševalca. Lavinskih žoln je na tržišču mnogo. Iz generacije v generacijo se proizvajalci trudijo izboljšati njeno delovanje. Vse lavinske žolne na svetu morajo zadostiti mednarodnim standardom. Oddajajo in sprejemajo na isti frekvenci, maksimalna odstopanja od frekvence so točno določena. Določen standard govori o vodoodpornosti in drugih pomembnih parametrih, ki zagotavljajo pravilno delovanje naprave.

Pomembno je, da je naprava trpežna, da z osnovnim napajanjem zagotavlja dovolj dolgo dobo delovanja, predvsem pa, da je z njo preprosto in logično rokovati. Večina sprememb se vrsti okoli maksimalnega dosega naprave, torej kdaj najprej zazna oddaljeno napravo, in proizvajalci se trudijo, da bi indikatorji na napravi čim bolj natančno vodili iskalca k izvoru oddajnega signala. Trend novejših modelov naprav je tudi, da zaznajo več oddajnih naprav

hkrati in jim določijo razdaljo oziroma jakost signala, kar naj bi pomagalo pri tako imenovani triaži³ zasutih. Ta funkcija pride v poštev v primerih, ko gre za nesrečo v snežnem plazju, ko je hkrati zasutih več oseb. Takšni primeri so redki. Če se držimo priporočil o varnem gibanju na plazovitem terenu, da imajo udeleženci zadostno razbremenilno razdaljo, da je na zelo nevarnem delu poti vedno le en sam, drugi pa ga opazujejo, bo zasutja več oseb hkrati skoraj ne bi smelo priti. Za sedaj pa je le eno podjetje (Ortovox) uvedlo novost na strani zasutega. V napravi je praviloma ena oddajna antena. Če se naprava znajde v neugodnem položaju, lahko sevanje antene slabo prodre na površje do sprejemne naprave. Novejši modeli omenjenega podjetja pa zagotavljajo oddajanje dveh anten (oddaja tista antena, ki je v najugodnejšem položaju) in kar za polovico zmanjšajo tveganje, da bi naprava in s tem oddajna antena oddajala v neugodnem položaju.

Pri lavinskih žolnah velja, da za malo denarja dobimo "malo muzike". Glavni namen je jasen – da je imetnik med gibanjem označen in da lahko z isto napravo v primeru zasutja tovariša tudi najde. Vodnik bo za svoje varovance izbral naprave, ki dobro oddajajo. Gost praviloma ne bo v vlogi reševalca. Za gorskega reševalca je zelo pomembno, da je dobro označen, saj bo večkrat kakor običajen gornik, ki gre na turo v ugodnih razmerah, med pristopom na reševalno območje in med samim reševanjem izpostavljen neposredni nevarnosti zasutja. Seveda tudi funkcija sprejema ni zanemarljiva.

Test lavinskih žoln si lahko preberete v Planinskem vestniku 3/2013, o iskanju z žolno pa v Planinskem vestniku 12/2008.

Nahrbtnik z zračnimi baloni in Avalung

Airbag ali nahrbtnik z zračnimi blazinami nas naredi bolj plovne. Ob sprožitvi se v zelo kratkem času pri zanemarljivo povečani teži poveča površina telesa. Mehanizmi za sprožanje se razlikujejo od proizvajalca do proizvajalca, kar uporabnika načeloma ne zanima. Najstarejši in najbolj razširjen je način sprožanja s "piro

Pri lavinskih žolnah velja, da za malo denarja dobimo "malo muzike". Glavni namen je jasen – da je imetnik med gibanjem označen in da lahko z isto napravo v primeru zasutja tovariša tudi najde.

Iskanje z lavinsko žolno terja nekaj znanja in vaje. Foto: Klemen Volontar

³ Triaža pomeni zaporedje reševanja zasutih s ciljem, da preživi čim več ponesrečenih. Najprej rešujemo tiste, ki imajo največjo možnost preživetja, to pa so tisti, ki jih lahko najprej najdemo in preverimo njihovo stanje.

Blazini se napihneta v manj kot treh sekundah. Foto: Vladimir Habjan

Naprava Avalung, integrirana v nahrbtnik.

nabojem⁴, za polnjenje pa se uporabi stisnjen plin v jeklenki, ki je nameščena v hrbtišču nahrbtnika. Drugi, nekoliko manj razširjen način je z mehanskim proženjem, plin za polnjenje balonov pa je kar običajni zrak. Oba terjata posebno obravnavo jeklenk in sprožilnih mehanizmov. Pri prvem je treba opraviti polnjenje celo pri proizvajalcu. Pri drugem, ki uporablja običajni zrak, lahko sami poskrbimo za polnjenje uporabljene jeklenke kar pri lokalnih gasilcih. Oba načina sta nekoliko omejena z zalogo plina, saj moramo po proženju jeklenko zamenjati, kar pomeni, da moramo rezervo nositi s seboj. Tretji, popolnoma nov patent,

⁴ Pirotehnični element, ki je nameščen v potezni/sprožilni ročici.

pa deluje na osnovi lastne, vgrajene črpalke, ki stisne zrak v poseben rezervoar. Ob sprožitvi še dodatno pomaga napolniti balon.

Po uporabi, sredi ture, ponovno zaženemo črpalke, ki ponovno napolni rezervoar z zrakom iz okolice, in naprava je spet pripravljena na uporabo. Pri tem načinu ne gre spregledati izjemne prednosti, da je uporaben večkrat zapored, po drugi strani pa je izjemno negativno, ker smo odvisni od energije v baterijah. Pri nakupu bomo verjetno najbolj gledali na težo, prostornino nahrbtnika in seveda ceno. Vsi novejši

V tujini je uporaba nahrbtnika z napihljivimi baloni skoraj stalnica. Foto: Klemen Volontar

modeli imajo standardno oblikovano hrbtišče, ki se prilaga na različno velike nahrbtnike različnih proizvajalcev. Tako lahko isti nahrbtnik s poletnim hrbtiščem uporabljamo poleti, ko pa na jesen zamenjamo hrbtišče z vgrajenimi baloni, ta postane nahrbtnik za zimske vzpone.

Na tržišču je najti tudi nekakšno izpeljanko nahrbtnika z napihljivimi baloni v obliki jopiča brez rokavov, ki na hrbtnem delu skriva blazine. Ob potegu za sprožilo se napihne in podobno kakor nahrbtnik ustvari boljše plovne pogoje.

Avalung je naprava, ki filtrira izdihani zrak, hkrati pa zajema zrak iz okolice in s tem podaljšuje čas preživetja zasutega v snežnem plazju – tovariši reševalci imajo tako več možnosti, da opravijo svoje delo. Za sedaj je na tržišču proizvod le enega proizvajalca, tako da tu pri izbiri ne bo težav.

Za obe napravi velja, da sta zelo uporabni, a le če zanju skrbimo v skladu s predpisi in navodili.

Za konec

Imejte vso potrebno opremo in se pred odhodom na turo usposobite za rokovanje z njo. Opazujte okolico, upoštevajte čutila, premislite, kako vse zaznana vpliva na razmere, in šele nato opravite premik. V naslednjem prispevku se bom posvetil opraviлом tik pred turo in aktivnostim med turo. ●

(Se nadaljuje.)

"Urejena" brežina potoka Foto: Dušan Klenovšek

Pustimo jim živeti

Voda. Zaradi nje je Zemlja modri planet. In zaradi nje je na modrem planetu življenje, kot ga poznamo. Navsezadnje predstavlja dve tretjini mase našega telesa. Vsi jeziki oziroma kulture poznajo polno modrih misli o njej, zgodovina nas uči, da so v preteklosti zaradi njenega pomanjkanja propadle mnoge človeške civilizacije. Pa znamo danes ob vsem nakopičenem znanju človeštva v našem vsakdanjem življenju "modro" ravnati z njo?

Ne bom pisal o tem, da mnogi celo življenje ne zaužijejo kapljice čiste vode, da smo sposobni izsušiti cela morja, temveč bom o naših potokih in rekah tokrat napisal nekaj razmislekov. Še pred stoletjem so se dedje kopali tako rekoč v vsaki reki, pili vodo iz vsakega potoka ali kar z golo roko v njej ulovili postrv ali raka. Takratni časopisi so le redko poročali o poplavljenih kletah ali poteh, kaj šele o poginih vodnega življa. Ne zato, ker novinarji ne bi dobro "pokrivali" terena. Ljudje so reke in potoke spoštovali, se zavedali njihove moči, skratka sobivali z njimi.

Pa je vse večje tehnično znanje v naši zavesti skupaj z naraščajočim pohlepom po materialnih dobrinah ustvarilo lažni občutek, da lahko Naravo, torej tudi vodotoke, ukrotimo. Da lahko njihovo moč nadziramo z nasipi, pregradami in jezovi. Da lahko neomejeno izkoriščamo prodišča, struge pa vse bolj ožimo in ravnomo v kanale. Pa smo res tako "pametni"?

Zakaj je potem danes toliko plazov, ob vsakem rahlem dežju pa poplavljene stotine hiš in cest?

Problematika je preobsežna za eno stran Planinskega vestnika, zato le o zelo pogostem spornem poseganju v brežino vodotokov, tako gorskih kot nižinskih. O čiščenju (odstranjevanju) obrežne lesne zarasti.

V prvih dneh tega leta sem opazil sveže "očiščeno" strugo Bistrice na Kozjanskem. Verjetno je po Sloveniji podobnih prizorov še veliko. Gole brežine s številnimi štori črne jelše in vrb so na več kot sto metrih dolžine razkrile našo butalsko pamet. Bližina ceste in lahek dostop sta lokalnemu proizvajalcu omogočila večji dobiček pri pripravi lesnih sekancev, lastnikom pribrežnih travniških parcel pa kakšno balo travinja več. V drugih primerih se mora obrežna zarast umakniti za nekaj kvadratnih metrov njive, industrijske cone ali samo zato, ker dela senca. Kakšen scenarij pa se obeta hudourniški Bistrici in drugim "oskubljenim" brežinam? Do prvih obilnejših padavin verjetno nič katastrofalnega. A nekaj desetkrat povečani vodni pretoki imajo ogromno energije. Preje je njihovo moč krotila obrežna zarast, debela so upočasnila pretok, gosti koreninski spleti pa preprečili erozijo. Nič več, še posebej po nekaj letih, ko korenine propadejo. Tudi poletno sonce bo zaradi odsotnosti zelenega filtra pregrevalo brežino in vodo v strugi. Manjši poletni pretoki in povišane temperature posledično

povzročajo še pomanjkanje kisika v vodi. Številni organizmi teh sprememb ne prenesejo in očiščeni del reke bo ostal brez življenja.

Če pogledam še malo dlje – prej kot slej se lahko zgodi (posek je na zunanji strani okljuka), da bo voda odnesla meter ali dva brežine in travnika. Poznam povsem svež primer iz istega vodotoka par kilometrov višje. Bo tedaj lastnik sprejel to kot "nagrado" za svoje početje ali bo pozval državo, da prepreči "uničevanje" njegove nepremičnine. In država se praviloma "strokovno" odzove z dokončno rešitvijo problema – v beton utopljene skale ali celo betonska škarpa vodotok dokončno spremeni v mrtvi pretočni kanal. A to ni rešitev, temveč vzrok novih težav – erozija nad mestom sanacije in pod njim, hitrejše prevajanje voda in posledično večkratne poplave niže po vodotoku . . .

Pa nismo samo Slovenci tako butalsko pametni pri urejanju vodotokov. Ravno med pisanjem prispevka sem prebral intervju s hrvaškim strokovnjakom Goranom Šafarekom, ki opozarja na enake probleme pri urejanju njihovih rek in potokov. Pa "razvita" Zahodna Evropa? Tudi njih ni obšel tak način urejanja vodotokov – a so večinoma že pred desetletji spoznali zmoto in sedaj kanalizirane vodotoke z milijoni evrov osvobajajo kamnitih in betonskih okov. Namesto da bi se iz njihovih napak kaj naučili, jih raje ponavljamo.

Kaj lahko storimo sami? Mnogi verjamejo, da ničesar. A ni tako! Ne samo lastniki parcel ob vodi, tudi drugi lahko prispevamo k rušenju prepričanja o "tehničnem" urejanju voda. Vsako vodno telo je kompleksna združba vode, konfiguracije in kamninske sestave terena, klime in živega sveta v njem in ob njem. Še najmanj "težav" bo imel človek z njimi, če jim bo pustil prostor, da normalno delujejo. Zato se ustavimo kdaj ob njih in jim prisluhnimo. Iz domačega naslo-njača, pisarne, kabine bagra ali izza krmila vodnega skuterja jih zagotovo ne slišimo.

Nesmrtni spremljevalec človeka

Bor (*Pinus* sp.)

Storž bora s pelodom Foto: Lovro Vehovar

Ljudje smo del narave; od nekdanj smo bili z njo povezani in odvisni od nje, nekoč bolj, danes pa vsaj navidezno manj. Narava pa je bila vedno tudi neizčrpen vir znanja in navdih. Če si vzamemo čas za opazovanje in razmišljanje, ugotovimo, da nam vzorci in dogajanja v naravi lahko pomagajo pri ustvarjanju našega življenjskega okolja in pri reševanju težav. Ena izmed rastlin, ki so jo imeli ljudje priložnost spoznati in se učiti od nje, je bor.

V Sloveniji samoniklo uspevajo tri vrste borov, morda štiri. To so rdeči bor (*Pinus sylvestris*), črni bor (*Pinus nigra*), rušje (*Pinus mugo*) in cemprin (*Pinus cembra*). Rdeči bor je najbolj razširjen.

Njegova razširjenost sovпада s poselitvijo ljudi. Naseljuje opuščena, izčrpana kmetijska zemljišča na suhih in sončnih legah. Naravna rastišča črnega bora so prisojna, suha, apnenčasta pobočja v gorskem svetu. V velikem številu je bil zasajen na Krasu. Najmanjši od naših borov – rušje, gradi obširne sestoje na zgornji gozdni meji v gorskem svetu in je končna stopnja razvoja drevesne vegetacije na visokih barjih. Cemprin je pogosto drevo na gozdni meji v Centralnih Alpah, v Sloveniji pa je redkejši, večinoma posajen. Nekaj rastlin v Smrekovškem pogorju (Krnos, Bela peč) naj bi bilo samoniklih. Bori so pionirske drevesne vrste. Prilagojene so za rast v pogojih, kjer druga drevesa ne uspevajo. Najsi je to visoko v gorah, kjer so poletja kratka, zime hude, prsti malo, vetrolomi in snegolomi pogosti, najsi na Krasu ali na obalah Sredozemskega morja, kjer je tisočletni razvoj civilizacij pustil za seboj opustošenje, tako da je namesto nekdanj bogate in debele plasti prsti pod krošnjami dreves v mešanih gozdovih sedaj komajda dovolj zemlje, da lahko vzklije borovo seme. Da bori v težkih pogojih laže preživijo, imajo v vseh svojih delih velike količine smole. Smola zadela, razkuži in prepoji poškodovane dele. Vodi prepreči prodiranje v les, zavre razvoj bakterij in gliv. Naši predniki so poznali lastnosti smole in jih uporabili sebi v prid.

Borova smola se uporablja za preprečevanje okužb, za zdravljenje obolenj dihal (inhalacije) in za zaviranje rasti

glivic. Po ljudskem izročilu je vsakodnevno uživanje majhnih količin smole zagotovilo, da ne bomo zboleli za drisko, da se v nas ne bodo naselili zajedavci in tudi druge okužbe se nas bodo težje prijele. Ker smola v večjih količinah draži kožo in izboljšuje prekrvavitve, se uporablja za lajšanje revmatičnih težav, ublažitev bolečin v mišicah in zdravljenje nevralgij. Iz smole si lahko pripravimo odlično mazilo. Potrebujemo 1 liter oljčnega olja, 100 gramov voska in 50 gramov smole. V posodi na vodni kopeli segrevamo vse sestavine, dokler se vosek in smola ne raztalita. To precedimo skozi kuhinjsko krpo in nalijemo v kozarčke.

V času pred razmahom naftne industrije so smolo množično uporabljali pri izdelovanju lakov, barvil, zdravil in umetnih mas. Pomešana z ogljem se uporablja kot lepilo, pomešana z lanenim oljem je naravno zaščitno sredstvo za les. Vse do druge polovice prejšnjega stoletja je bilo smolarjenje na borovih drevesih zelo razširjeno. Poleg smole so uporabni tudi drugi borovi deli. Sveže borove iglice vsebujejo precej vitamina C. Priročne so za pripravo okrepičnih čajev v zimskem času. Čaje iz iglic uporabljamo tudi za inhalacije, kopeli in za izpiranje las in lasišča. Iz borovih vršičkov lahko naredimo sirup.

Spomladi nabrane mlade vršičke naložimo po plasteh izmenično s sladkorjem v steklen kozarec in pustimo na sončnem mestu toliko časa, dokler se ves sladkor ne raztopi. Potem gosto

tekočino precedimo skozi kuhinjsko krpo in nalijemo v kozarčke. Sirup pomaga pri obolenjih dihalnih poti. Namesto sladkorja lahko uporabimo med.

Pelod borovcev je zelo bogat s hranilnimi in zdravilnimi snovmi. Vsebuje številne vitamine (A, B, D, E), minerale in aminokisljine, med njimi je vseh osem esencialnih. Uživanje peloda zvišuje raven testosterona – ima androgen učinek. V času cvetenja borov so v zraku velike količine peloda in že samo sprehod po borovem gozdu nam dobro dene. Morda spomladi celo pripomore k paritvenemu razpoloženju. Pelod, ki je v moških cvetovih (storžih), lahko tudi nabere. Preden se storžki popolnoma razprejo, jih poberejo z dreves in damo v steklene ali glinene kozarce. Če hočemo pelod shraniti za kasnejšo uporabo, storžke zamrzemo ali naredimo tinkturo.

Zaradi vseh dobrih lastnosti je bor zasedel pomembno mesto v mitologijah starih ljudstev. Zimzelenost je obljubljala neminljivost, večno življenje. Pogost motiv v upodobitvah je borov storž, simbol nesmrtnosti, pa tudi simbol za žlezo česariko, ki po obliki spominja na storž. Česarika je "sedež duše", v vzhodnih mitologijah pa predstavlja našo povezavo med snovnim in duhovnim svetom, tj. tretje oko. Da so bori res uspešno prilagojeni za življenje na Zemlji, govori tudi dejstvo, da so najstarejša živeča drevesa. Zato je kar prav, da jih spoštujemo, si pomagamo z njimi in se učimo od njih.

Smolarjenje Foto: Lovro Vehovar

Zmagovalna ekipa z mentorjem Foto: Zdenka Mihelič

Zmagovalci tekmovanja Idrijčani

V Braslovčah se je 11. januarja 2014 na 25. državnem tekmovanju Mladina in gore pomerilo 28 ekip, ki so se na regijskih tekmovanjih najbolj izkazale med 80 ekipami. Tekmovanje je organizirano pod okriljem Mladinske komisije (MK) Planinske zveze Slovenije (PZS), soorganizatorja zaključnega tekmovanja sta planinsko društvo in osnovna šola lanskeoletnega zmagovalca. Tokrat sta bila že drugič PD Dobrovlje Braslovče in OŠ Braslovče. Soorganizatorja sta bila tudi Zavod za šport RS Planica (ZŠRSP) in PZS.

Po kulturnem programu, v katerem so sodelovali učenci OŠ Braslovče, so mlade pozdravili predsednik PZS Bojan Rotovnik, predsednik PD Dobrovlje Braslovče Toni Ramšak, predsednik MK PZS Matej Ogorevc in ravnateljica OŠ Braslovče Andreja Zupan. Uspešno tekmovanje, sproščeno druženje in varen korak tudi v prihodnje so jim zaželeli še

predsednica Savinjskega Meddruštvenega odbora planinskih društev Manja Rajh, župan Občine Braslovče Branimir Strojanshek, predstavnik ZŠRSP Planica Gašper Plestenjak in Brigita Čeh, koordinatorica tekmovanja.

Ekipa štirih učencev od 6. do 9. razreda so najprej pisale teste, na katerih so mladi lahko pokazali znanje, ki so ga pridobivali na planinskih pohodih in skozi eno- ali večletno delo v planinskih krožkih. Šest najboljših ekip se je uvrstilo v finalni del državnega tekmovanja, ki je potekal v obliki kviza. Ekipa so odgovarjale na vprašanja iz gorniške tematike Planinske šole, zgodovine, dodatne teme, vremenoslovja, prikazati pa so morale tudi praktično znanje iz prve pomoči, varnega gibanja v gorah pozimi in izdelovanja vozlov. Za naslov državnih prvakov so se potegovali člani naslednjih ekip: **Rostfraj radiatorji** (OŠ Slivnica pri Celju, PD Slivnica

pri Celju), **Planinske muhe** (OŠ Idrija, PD Idrija), **Planinska mafija** (OŠ Toneta Tomšiča Knežak, PD Snežnik Ilirska Bistrica), **Bistri norčki** (OŠ Gorje, PD Gorje), **Krompirjev hribovc** (OŠ Šenčur, PD Kranj) in lanskeoletni zmagovalci, domači **Nepredvidljivi** (OŠ Braslovče, PD Dobrovlje Braslovče).

V napetem finalu so morali pokazati veliko gorniškega znanja in tudi po desetem, zadnjem vprašanju bitka za prvo mesto še ni bila odločena. V podaljškju so se pomerili Nepredvidljivi in Planinske muhe. Ker sta ekipi tudi na dodatni vprašanji pravilno odgovorili kot iz topa, so morali vsi člani obeh ekip narediti še podaljševalni voz. Bolje so se odrezale Planinske muhe, zato bo naslednje leto 26. državno tekmovanje v Idriji. Tretji so bili Kranjčani (Krompirjev hribovc), četrta ekipa Rostfraj radiatorji, peta Planinska mafija in šesti Bistri norčki. Zmagovalci so nagrajeni

z udeležbo na taboru v Planinskem učnem središču Bavšica v organizaciji MK PZS, najboljše ekipe s pokali in z medaljami, vse ekipe pa še s praktičnimi nagradami.

Zmagovalci **Barbara Čibej, Ana Petkovšek, Andrej Erjavec in Luka Jesenko ter njihova mentorja Marija Bončina in Nace Breitenberger** so bili zmage po več drugih mestih nadvse veseli. O tekmovanju, svojih upih in pripravah so mladi povedali: *"Na začetku nismo pričakovali takega rezultata. Vendar smo v zmago verjeli, med finalom smo si prigovarjali, da to zmoremo in želimo. Podaljševalni voz, ki smo ga morali narediti, ni težak, vendar pa so se nam malo roke tresle od vznemirjenja. Ker smo se ga dobro naučili, ni bilo težav. Na tekmovanje sta nas mentorja veliko pripravljala, postavljala sta nam vprašanja, na katera smo pridno odgovarjali. V soboto pred tekmovanjem smo imeli celodnevne priprave. Že več let obiskujemo planinski krožek, planinske pohode in taborne. Na pohodih je enkratno, zahtevnejše poti pa so še zanimivejše."*

Mentor Nace Breitenberger je povedal: *"Snov planinske šole je zelo obsežna in nemogoče je, da bi mladi znali vse, kar je predvideno. Največ znanja, sploh pa praktičnega, pridobijo na planinskih krožkih, pohodih, zimovanjih in taborih, ki jih organiziramo že od leta 1977. Vse, kar usvojijo, je naložba v njihovo prihodnje hribočenje. 'Okužimo' jih, upam, s tem, da bodo hodili v gore in da se bodo v naravi obnašali tako, kot si vsi želimo. Krasno je, če uspejo na tekmovanju, a zame to ni bil nikoli prvi cilj. Skušal sem jim dopovedati, da je največ vredno tisto, kar odnesejo zase, za svoje kasnejše planinarjenje in za življenje na sploh. Na tem tekmovanju smo večkrat dosegali druga mesta, enkrat pa smo končno zmagali. Zmage sem vesel tudi zato, ker letos praznujem 44 let dela z mladimi."*

Honnold soliral Sendero Luminoso

Čeprav je lani rekel, da bo počasi prenehal s delikatnimi solo vzponi, ameriški plezalec Alex Honnold ni zdržal prav dolgo in začel leto 2014 v velikem slogu. Sam je prosto (brez varovanja) ponovil smer Sendero Luminoso (7c oz. IX), 450 m, na severu Mehike, v steni Potrero Chico. S tem je Honnold pokazal, da ne obvlada "le granita", ampak da je mojster tudi v apnencu. In ta je v Potreru menda še posebno oster. "Za boljše poznavanje smeri sem jo z Alexom preplezal štirikrat. Stotine oprimkov in stopov si je treba zapomniti in včasih te na steni drži le nekaj milimetrov kože na prstih ali gume na plezalnikih," je dejal Alexov prijatelj Cedar Wright, sicer tudi sam odličan skalni plezalec. "V steni sploh nisem hotel razmišljati, kako bo Alex soliral, saj je bilo tako strašljivo," je še dodal. Alexov komentar je bil pričakovano: "Šlo je precej tekoče. Ko sem začel, sem bil navdušen. Niti enkrat mi ni odneslo noge. Kot da bi bil balerina." Wright je dejal, da gre za enega najdrznejših skalnih solo vzponov, in dvomimo, da bi se našlo veliko ljudi, ki bi temu oporekali. Svoje doda tudi podatek, da povprečna naveza za to tehnično zahtevno smer potrebuje dva dni, medtem ko je Honnold opravil z njo v vsega treh urah. Za tiste, ki jih zanimajo še ocene po posameznih raztežajih: 5.12b (7b), 5.12 (7a+), 5.12 (7a+), 5.11d (7a), 5.12 (7a+), 5.12 (7a+), 5.11a (6b+), 5.10 (6a), 5.10 (6a), 5.12d (7c), 5.11c (6c+), 5.11 (6b+), 5.10 (6a), 5.7 (5a). Od 15 raztežajev je najtežji enajsti po vrsti (5.12d oz. 7c).

Težka prosta ponovitev za brata Pou

Na začetku novembra lanskega leta sta brata Pou prosto ponovila smer Tarrago v Montseratu pri Barceloni.

Smer so z uporabo tehnike prvi preplezali David Tarragó, Raúl Ballesteros, Dani Fernández, Xavier García in Toni Castelló leta 2002. Brata Pou nista potrebovala prav veliko časa, da sta smer naštudirala in jo nekoliko očistila, pri tem pa nista dodala nobenega novega svedrovca. Uporabila sta le tiste, ki so v smeri tičali že prej, in sta 240-metrsko previsno smer preplezala prosto ter jo ocenila z 8b+. Po 20 dneh sta se baskovska plezalca vrnila v Montserrat s filmsko ekipo, da bi o vzponu posneli še film. Pod steno sta precej debelo pogledala – v smeri ni bilo nobenih svedrovcev več, saj jih je medtem nekdo izbil.

Očitno gre za vojno proti svedrovcem, ki je v Španiji zadnje čase precej silovita, in to kljub temu, da brata Pou nista dodala nobenega novega. Ali gre za nesporazum med baskovski- ma plezalcema in lokalnimi plezalcji? Kakor koli, smer Tarrago iz leta 2002 ne obstaja več oziroma je kot takšna nepreplezljiva.

V treh dneh čez vse zimske Tatre

Slovaški alpinist Dodo Kopold je na začetku tega leta izkoristil odlične razmere (malo snega, minimalna nevarnost plazov, veliko kopne skale in ne prenizke temperature) in v 72 urah prečil vse Tatre, od vzhoda proti zahodu. Začel je po grebenih Belianskih Tater, kar je bil pravzaprav najlažji del vse poti. Na pot se je podal ob 16.20, s seboj pa je imel vsega skupaj 10 kg opreme (60 in 30 metrov 5-milimetrske vrvi, tri kline, ledeno orodje, dereze, čelado, plezalnike, dve svetilki, bivak vrečo, kuhalnik, telefon, obleko in hrano).

Sredi prve noči je že opravil s prvim delom poti in na vrsti je bilo 26 km grebena Visokih Tater. V tem ključnem delu je moral po ozkih grebenih premagati številne vrhove in stolpe. Zaradi ponekod slabih razmer se ni

povzpел na prav vse vrhove in špice, a je vseskozi ostal na območju grebena. V Visokih Tatrah je bilo veliko plezanja do IV. stopnje, za kar je Kopold potreboval 48 ur neprestanega plezanja in spuščanja po vrvi, preden je 7. januarja ob 23.45 uri zaključil s tem najtežjim delom. Po načrtu bi si moral tam privoščiti kratek spanec, a ker je bil premočen od potu in ga je kmalu začelo zebsti, je nadaljeval s prečenjem Zahodnih Tater. Za ta 42-kilometrski snežni greben je Kopold porabil 12 ur in končal svoj veliki projekt po točno 72 urah. Do sedaj je bilo opravljeno le eno zimsko prečenje vseh Tater, ki ga je izvedel Pavol Pochyly, za kar je porabil 14 dni. Kopold je za vse skupaj potreboval točno tri dni, spal pa je vsega skupaj pol ure. "Najtežje je bilo dejstvo, da sem se velikokrat mislil umakniti in predčasno končati vse skupaj. Pogosto je bila ta možnost kar mikavna," je povedal Kopold.

"Črna smrt" za Jasperja in Liebicha

Enajstega decembra sta Robert Jasper in Wolfram Liebich v Kanderstegu v Švici opravila prvenstveni vzpon ter ga ocenila z WI7/M8, E5, 250 m. Smer sta imenovala Black Death. Pravzaprav sta bila uspešna v drugem poskusu, potem ko ju je prvič prehitela noč. Jasper je Črno smrt opisal kot zelo zahtevno, celo ekstremno smer, ki ni ravno za vsakega. Večino varoval je treba nameščati sproti in so precej vprašljiva, tudi če to počne izkušen plezalec. Skala je namreč zelo krušljiva in je treba imeti veliko izkušenj z urejevanjem varovanja v takšnem svetu. Jasper je "potehničaril" le del najtežjega raztežaja, ga opremil s klini in ga potem preplezal v prvem poskusu.

Na vprašanje, če lahko primerja Black Death z npr. Ritter der Kokosnuß (M12, WI5), ki jo je preplezal lani, je Jasper odgovoril: "Primerjava teh

dveh smeri je skoraj nemogoča. Obe sta nevarni, če nimaš dovolj izkušenj. Ritter je težek približno M12 E4/5 (za ilustracijo, Flying Circus, še ena Jasperjeva tamkajšnja legendarna mojstrovina, je ocenjena le z E3/4) in čeprav so tehnične težave pri Black Death samo WI7/M8, je stopnja nevarnosti okoli E5/6. Rekel bi, da sta obe primerni le za zelo izurjene specialiste."

Dujmovits odnehal na Nanga Parbatu

Ne gre vedno vse po na načrtih. V prejšnji številki smo poročali o drznem načrtu Nemca Ralfa Dujmovitsa, ki se je za vzpon po Diamirski steni aklimatiziral na drugem koncu sveta, na Aconcagui. Iz Argentine je šel naravnost v Pakistan in pod Nanga Parbatom čakal na ugodno vreme. A izkazalo se je, da največja težava sploh ni bilo vremensko dogajanje, temveč podirajoči se seraki, pod katerimi si je zamislil vzpon. Dujmovits je sicer poskusil v steni, a so ga ogromni ledeni projektili nekajkrat le za malenkost zgrešili, zato se je nadaljnjim poskusom odpovedal. Čeprav je 52-letni Nemeček stal na vseh 14 osemtisočakah, se bo spomladi še enkrat podal na Everest. To je namreč edina gora, ki je ni osvojil brez uporabe dodatnega kisika, in bi rad popravil "lepotno napako".

Novice je pripravil Urban Golob.

Domen Škofic z dvema 9a

Domen Škofic je med božično-novoletnimi prazniki v španskih plezališčih preplezal kar dve smeri z oceno

9a, svojo četrto in kot peti teh težav in prvi zunaj slovenskih meja. Najprej je v katalonskem plezališču preplezal smer Estadocritico (9a). Smer je znana predvsem po tem, da je bila prva 9a, ki je bila preplezana na pogled. Marca

minulega leta je to uspelo mlademu nemškemu plezalcu Alexandru Megosu. Za zaključek plezanja v Španiji je Domen v Margalefu preplezal še smer Era Vella (9a).

Tim Unuk preplezal peto smer 8c

Za mladega plezalca (PK Laško) iz Rimskih Toplic se je leto 2014 začelo zelo uspešno, saj je v začetku januarja uspel v Mišji peči preplezati svojo že peto smer z oceno 8c. Mladi plezalec, ki je lani presešel 100 smeri, ocenjenih z 8a ali več, je bil uspešen v smeri Naturalink oziroma liniji, imenovani Missinglink (8b+), a brez umetnih lukenj, kar je sicer kot prvemu uspelo Urošu Perku leta 2003.

Večraztežajna 8a na pogled

Na svojem novoletnem plezanju po Španiji je Jernej Kruder preplezal smer Ortega-Camacho (8a, 110 m) v Montsantu, in to na pogled. Odličnemu balvanskemu plezalcu, ki se je zadnje čase spet ogrel za plezanje na štrik, je želja po novih daljših smereh seveda zrasla. Tudi zaradi tega, ker gre menda celo za najtežjo večraztežajno smer z oceno 8a, ki so jo na pogled zmogli naši plezalci.

Nov 8b problem v Ožbaltu

Rok Klančnik, tretji Slovenec, ki je uspel v balvanskem problemu z oceno 8c (marca lani je v švicarskem Chironicu preplezal balvan From Dirt Grows the Flowers), je v koroškem balvanišču Ožbalt preplezal nov problem Vizija ostaja, za katerega pravi, da je verjetno najtežji tamkajšnji balvanski problem. Balvansko plezališče Ožbalt je sicer pred približno šestimi leti odkril Rok Šisernik. Od takrat se je počasi, a vztrajno razvilo v enega najboljših v Sloveniji.

... in prvi 8b za Gregorja Vezonika

Leto 2014 se je začelo zelo dobro tudi za mladega koroškega plezalca Gregorja

The Last Great Climb (Zadnji veliki vzpon)
Arhiv IMFFD

8. mednarodni festival gorniškega filma Domžale

Letos bo festival od 24. do 28. februarja. V štirih tekmovalnih kategorijah – alpinizem; plezanje; gore, šport in avantura; gorska narava in kultura – bo predvajanih 43 filmov iz 25 držav. Glavnina dogajanja bo v Ljubljani v Cankarjevem domu, nekateri filmi bodo prikazani tudi v ljubljanskem Kinodvoru, Mestnem kinu Domžale, Kinu Metropol v Celju in Mestnem kinu Ptuj. V tekmovalnem programu bodo tudi slovenski filmi *Mira Marko* in *Vdih drugoga* (oba 2013) ter *Drugo življenje macesna* in *V objemu gora* (oba 2014). V retrospektivi si bomo lahko ogledali starejše kulturne filme *Steber* (1997), *Triglavske strmine* in *Vihar na Kočni* (oba 1932), za mlajše pa bo zanimiv neugnani in dobrovoljni *Kekec* (1951). Filma, ki ju v retrospektivi velja posebej omeniti, sta *Vzpon na Matterhorn* (1901), najstarejši gorniški film, in *Vihar na Mont Blancu* (1930). Letos bodo predavali ameriški alpinist in publicist Michael Kennedy, udeleženci celjske odprave na Gaurišankar leta 1983, prvi Slovenec v El Capitanu Janez Dovžan in Kazimir Mikec Drašler, član odprave na Anapurno II. Mednarodno žirija sestavljajo Bernadette McDonald iz Kanade, mednarodno priznana avtorica knjig o alpinizmu in gorski kulturi; Michael Kennedy, začetnik zimskega plezanja v Koloradu, fotograf, pisec, nekdanji lastnik revije Climbing ter urednik revije Alpinist; zamejski Slovenec Roman Benet iz vasi Fusine pod Mangartsko skupino, Slovenec z največ preplezanimi osemtisočaki (v alpskem slogu, brez dodatnega kisika in višinskih nosačev sta jih skupaj z ženo Nives osvojila enajst); Matjaž Pograjc, režiser, ustanovitelj skupine Betontanc – njegova gledališka predstava *Pavla nad prepadom* bo v sklopu festivala prikazana v Slovenskem mladinskem gledališču; Mire Steinbuch, dolgoletni sodelavec Planinskega vestnika, od lani član uredniškega odbora, avtor Angleško-slovenskega plezalskega slovarčka. V sklopu festivala bo tudi izbor najboljšega alpinista in športnega plezalca za leto 2013.

Mire Steinbuch

Vezonek, ki je že prve dni novega leta v Ožbaltu opravil drugi vzpon v balvanskem problemu Twister, hkrati pa preplezal svoj najtežji problem doslej. Linijo je januarja 2012 prvi preplezal Rok Klančnik in jo takrat ocenil z 8a+. Po Gregorjevem vzponu pa sta se oba strinjala, da je težji, in oceno dvignila na 8b.

Tekma v hitrosti – Jesenice

21. decembra se je na Jesenicah odvijala že tradicionalna božično-novoletna tekma v hitrostnem plezanju. Tekme se je udeležilo 77 tekmovalcev in tekmovalk v vseh kategorijah. Namen tega je druženje v prijetnem tekmovalnem vzdušju s tekmovalci

domačega in drugih klubov: AO Kranj, ŠPO Kamnik, ŠPK Andreja Kokalj, ŠPD Korenjak, ŠPO Tržič in AO Žiri. Med mlajšimi cicibankami in cicibani sta zmagala Tjaša Korbar in Maj Savorgnani, pri starejših cicibankah in cicibanih sta bila najboljša Dominika Kodra in Matevž Pogačnik, pri mlajših deklicah in dečkih Anja Balantič in Luka Potočar, pri starejših deklicah in dečkih Ajda Auersperger in Tom Godec, pri članicah in članih pa Tjaša Kosič ter Luka Potočar.

Športnoplezalne novice je pripravil Klemen Mikša.

Gregor Vezonek je svoj najtežji balvanski problem preplezal v Ožbaltu. Foto: Miha Britovšek

OSPREY

Nahrbtniki
vrhunske oblike in
kvalitete!

Factory store d.o.o., Griže 125, 3302 Griže • Tel: 03 710 36 86 • E-mail: info@factorystore.si • www.factorystore.si

Zgodovina slovenskega alpinizma

Peter Mikša, Urban Golob, dodatno besedilo Aleksander Bjelčevič: Zgodovina slovenskega alpinizma. Ljubljana, Friko, Mikša in partnerji, d. n. o., 2013. 240 str., 27 €.

V uvodu avtorja poudarjata, da sta se namenoma omejila zgolj na športno plat slovenskega alpinizma, čeprav se zavedata, da alpinizem zajema mnogo več kot zgolj telesno dejavnost. Zato ne omenjata podrobno gorskih vodnikov, gorske reševalne službe in drugih pomembnih spremljevalnih dejavnosti alpinizma, kot so leposlovje, alpinistična literatura, fotografija in

film, saj bi s tem bistveno preseгла obstoječe število strani. Zasnova knjige je kronološka, kar je edino logično, čudim pa se temu, da sta končala že z letom 2005. Časovna distanca je sicer pripraven pripomoček za realnejšo presojo, toda za nekatere vzpone je takoj po nastanku jasno, da so izjemni in za objektivno ovrednotenje ne potrebujejo časovnega odmika. Vsaj take bi lahko vključila v Zgodovino slovenskega alpinizma.

V monografiji je veliko fotografij. Večina je solidnih oziroma dobrih, nekatere pa so slabše oziroma slabe. Razlog je v starih skeniranih diapozitivih, ki sta jih avtorja želela vključiti v knjigo. Fotografije so dokumentarnega značaja. Večina alpinistov – razen redkih izjem, ki hočejo kvalitetnejše fotografije – vzame fotoaparata na turo, da posnamejo dokument, dokaz, da so nekaj naredili, in ne zaradi umetniškega vtisa. Tudi ni pričakovati, da bodo najeli kakšnega Heinza Zaka, da jih bo umetniško poslikal.

V nekaj primerih sem naletel na podvajanje nekaterih podatkov, čemur pa se zaradi načina podajanja snovi ni mogoče izogniti. Ob glavnem besedilu namreč vzporedno poteka tudi predstavitev 37 alpinistov in alpinistk, ki jih avtorja obravnavata kot stebre

slovenskega alpinizma, kar se mi zdi zelo dobra zamisel. Vzporedno teče tudi pisanje Aleksandra Bjelčeviča o zgodovini plezanja v Severni triglavski steni, ki zajema vse pomembnejše dogodke v tej, tudi v evropskem merilu veliki steni.

Naslednje stavke sem napisal zelo nerad, a ne morem drugače. Če na vsebino knjige nimam večjih pripomb, pa to ne velja za njeno formalno podajanje. Res je škoda, da je v knjigi toliko napak. Tipkarskih, slovničnih, tudi stvarnih. Predvidevam, da bo monografija postala vir navajanj in sklicevanj, zato bi morala biti tudi po tej plati neoporečna. Mislim, da je huje, če pride do napačnega podatka, kot če npr. manjka vejica ali kakšna črka. Nekaj primerov: Pavla Jesih se ni ponesrečila leta 1933, temveč 18. avgusta 1934. V Mt. Hunterju je smer Moonflower Buttress in ne Moonlower Buttress. Pravilno je Gjačung Kang in ne Gjačung Kang. Nerodnosti so tudi pri imenih. Zumba je Janko Oprešnik in ne Orešnik. Uroš Župančič se je le krajši čas podpisoval kot Župančič (str. 36 in 37), potem se je ustallil kot Župančič; Rožiču je ime Slavc ne Savc. Sprašujem se, kako so pregledovali besedilo številni bralci – pomočniki. Morda se komu zdi, da iščem dlako v jajcu, toda če bi knjiga premogla stvarno in imensko kazalo, bi bila točnost vseh lastnih imen zelo pomembna. Na žalost nima ne enega ne drugega, kar bo otežilo iskanje konkretnih podatkov. Prav bi prišlo tudi kazalo preglednic, ki jih je v knjigi kar nekaj.

Izid te monografije je kljub vsemu pomemben za slovenski alpinizem. To je prva knjiga pri nas, v kateri je na kupu zbranih toliko informacij o našem alpinizmu. Sicer privlačna knjiga je dobra osnova za nadaljnjo izdelavo in morda nekoč novo, dopolnjeno izdajo, kot je upajoče omenil Urban Golob na predstavitvi ob izidu monografije.

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Planinska zveza Slovenije (PZS) je na začetku leta objavila vzorčni Pravidnik meddruštvenih odborov planinskih društev, ki je bil z dopolnili sprejet na 18. seji UO PZS. Društva je povabila k dajanju predlogov tem za obravnavo na Skupščini PZS 2014, na zimske posvete za vodstva planinskih društev ter na sejem Alpe-Adria Turizem in prosti čas, kjer se je od srede, 29. januarja, do sobote, 1. februarja 2014, predstavljala skupaj s sorodnimi organizacijami. PZS se je z zavarovalnico Coris dogovorila za ugodno ponudbo zdravstvenega zavarovanja za tujino za člane PZS, ki pa ni vezano samo na planinsko dejavnost. Javnosti so bili predstavljeni kandidati za **predsednika PZS in podpredsednike PZS**. Edini kandidat za predsednika PZS je sedanji predsednik Bojan Rotovnik (PD Šoštanj), ki je predstavil Programске smernice PZS 2014–2018. Kandidati za podpredsednike PZS so: Miro Eržen (PD Dovje-Mojstrana), Stanko Gašparič (PD ZZV Celje), Tone Jesenko (PD Brežice) in Roman Ponebšek (PD Litija).

V začetku januarja je PZS na podlagi poročanja medijev o grobem posegu plezalcev v jami Grad pri vasi Osp javnosti sporočila, da se zaveda problematike v vasi Osp in Osapski steni, saj je to za slovensko in evropsko plezanje pomembno območje. Zato si s pomočjo plezalcev, lokalne skupnosti in Mestne občine Koper močno prizadeva razrešiti nastalo situacijo.

Izšla je knjiga Živeti z gorami Vladimirja Habjana. Gre za knjigo doživetij in raznolikih zgodb izkušenega gornika. Izšel je tudi **Planinski kažipot 2014**, ki prinaša podatke o planinskih društvih, njihovih pohodih, o planinskih kočah, predvsem pa obilo informacij, novosti in koristnih nasvetov.

Gospodarska komisija (GK) obvešča, da so na medmrežju brezplačno na voljo izsledki **raziskave**, ki je sad sodelovanja med Fakulteto za gradbeništvo in

Mire Steinbuch

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana T: 01 2410 656, E: konzorcij@mk-trgovina.si

Izredno privlačno čtivo, sodi v sam vrh alpinistične literature.

John Hunt: Ascent of Everest (An epic story)

Hodder, maj 2013

(mehka vezava; 320 strani; cena 17,12 EUR)

Obiščite našo novo spletno stran! www.konzorcij.si

geodezijo Univerze v Ljubljani in Gospodarsko komisijo PZS ter Raziskovalno skupino PZS. Raziskavo – diplomsko nalogo Urbana Čepona "Analiza delovanja čistilnih naprav za odpadno vodo pri planinskih kočah" najdete na naslovu <http://drugg.fgg.uni-lj.si/4460/>. Ker morajo vse kočice do konca leta 2015 oz. 2017 urediti odvajanje in čiščenje odpadnih voda, raziskava išče odgovore na vprašanih kako delujejo obstoječe čistilne naprave pri planinskih kočah in kako se odločati v prihodnje.

PZS je vse zainteresirane (predsednike PD, načelnike gospodarskih odsekov PD, oskrbnike oz. gospodarje planinskih koč in druge strokovne delavce v planinstvu) povabila na **3. konferenco o planinskem gospodarstvu**, ki je bila v soboto, 1. februarja, na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani.

Na januarjski seji Upravnega odbora PZS so člani UO potrdili vpis **novih planinskih koč** v seznam planinskih koč PZS III. kategorije. Na spisku 177 planinskih koč, zavetišč in bivakov je nova planinska koča v Tihi dolini, 925 m, v lasti Društva za ohranjanje naravne in kulturne dediščine Gora. UO PZS je potrdil **novi prejemniki certifikata** Okolju prijazna planinska koča (OPPK,

za obdobje 2014–2018) in prve prejemnike certifikata Družinam prijazna planinska koča (DPPK, za obdobje 2014–2018). Za certifikat OPPK je kandidiralo šest planinskih koč. Vse razen ene so prejele certifikat OPPK, za certifikat DPPK pa je od trinajstih planinskih koč kandidatki pogoje izpolnjevalo dvanajst kandidatki, ki jih je UO PZS tudi potrdil. Certifikate so prejemnikom podelili na 3. konferenci o planinskem gospodarstvu.

Komisija za gorske športe (KGŠ) je predstavila letošnje tekme svetovnega pokala v tekmovalnem turnem smučanju in lednem plezanju ter letošnje tekme slovenskega pokala, kjer smo na prvi tekmi na Zelenici že dobili državnega prvaka v vzponu. To je postal naš najboljši tekmovalnik v turnem smučanju **Nejc Kuhar** (Turni.si). Kuhar je to sezono odlično, zmagal je na tekmi Champ or Cramp v Avstriji, na izjemni in eni najzahtevnejših turnosmučarskih preizkušnji, tekmi Mountain Attack v avstrijskem Saalbachu, pa je dosegel 3. mesto. Peti je bil na zahtevni tekmi Misurina Ski Raid konec leta 2013. Druga in tretja tekma slovenskega pokala v TTS sta bili zaradi pomanjkanja snega odpovedani, 25. januarja pa je bila izpeljana tekma

na Jezerskem v idiličnem vremenu in z odličnimi snežnimi pogoji. Zmagala sta **Matjaž Mikloša** in **Klemen Triler** (TSK Olimpik), ki sta postala državna prvaka v parih.

Janez Svovljšak (AO PD Kranj) je tekmoval na štirih dosedanjih tekmah svetovnega pokala v tekmovalnem lednem plezanju UIAA 2014, kjer je imel na prvi tekmi v Koreji smolo, ko se mu je zlomil cepin, na drugi v Romuniji je bil 11., v Švici se je že prebil v finale in dosegel 7. mesto, v Franciji pa je priplezal do 6. mesta. Tik pred izidom februarске številke je Janez v Franciji gladko pometel s konkurenco in postal mladinski svetovni prvak v težavnostnem in hitrostnem lednem plezanju.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK) je na januarjski seji UO PZS prvič predstavila nastajajočo Slovensko turno-kolesarsko pot po vzoru Slovenske planinske poti (SPP), a je krožna in skoraj trikrat daljša od SPP.

Komisija za športno plezanje (KŠP) je 1. februarja na plezalni steni v dvorani Zlato polje v Kranju izvedla licenčni seminar za trenerje, inštruktorje in vaditelje športnega plezanja. Objavili so tudi razpis za seminar in izpite za pridobitev naziva inštruktor športnega

plezanja in vaditelj športnega plezanja. Seminar se je začel 7. februarja. Izpiti za športne plezalce v letu 2014 bodo v soboto in nedeljo, 22. in 23. marca 2014, v Kranju.

Članska in mladinska reprezentanca v športnem plezanju sta za obdobje 2014–2017 dobili tudi **nova selektorja**. Člane je prevzel Roman Krajnik (PK Škofja Loka), mladince pa Anže Štremfelj (PD Kranj). Roman Krajnik se zadnja leta profesionalno ukvarja s športnim plezanjem in kot trener beleži velike uspehe. Bil je trener mladinske reprezentance, zadnja štiri leta pa je bil prvi glavni trener članske reprezentance pod vodstvom prejšnjega selektorja Simona Margona. Je tudi trener naše najboljše športne plezalke Mine Markovič. Anže Štremfelj pleza od mladih nog, športno plezanje je treniral tudi sam. V mladinski reprezentanci je bil zadnjih pet let trener, trenira tudi eno izmed naših najuspešnejših športnih plezalk Majo Vidmar. Nova selektorja sta podpisala selektorski pogodbi.

Komisija za alpinizem (KA) je povabila alpinistične kolektive in vse alpiniste k zbiranju gradiva za zbornik Slovenski alpinizem 2013; rok za oddajo gradiv je 3. februar 2014.

Zdravstveno zavarovanje v tujini z asistenco

24h brez skrbi
CORIS
Zavarovanje

Enostavno, hitro in udobno do zavarovanja na spletu:

coris.si

Neprekinjeno 24 ur dnevno CORIS informacije in telefonsko sklepanje zavarovanj:

01 51 33 500

Zakaj CORIS?

V svetovnih turističnih destinacijah so večinoma le zasebne zdravniške ambulante, klinike, bolnišnice, lekarne, privatni izvajalci reševalnih prevozov, zasebni hotelski zdravniki in drugi izvajalci medicinskih storitev, ki niso v javni zdravstveni mreži.

CORIS v tujini krije medicinsko utemeljene stroške zdravljenja v javnem zdravstvu in pri zasebnikih.

CORIS ima vsepovsod po svetu lastno mrežo pogodbenih zdravnikov ter ostalih izvajalcev medicinskih storitev.

CORIS asistenčni center v Ljubljani je z vami neprekinjeno 24 ur vse dni v letu.

CORIS krije dejansko nastale stroške nujnih prevozov, zdravljenja in zdravil, česar evropska konvencija / kartica ne pokriva.

CORIS poleg vseh potrebnih prevozov krije tudi povratek v domovino zaradi medicinskih razlogov.

AS

AdriaticSlovenica

Vodniška komisija (VK) je redno opozarjala na bližajoče se roke prijav na izpopolnjevanja in usposabljanja.

Komisija za varstvo gorske narave (KVGNG) je do 3. februarja podaljšala razpis za zbiranje predlogov kandidatov za organe KVGNG PZS za obdobje 2014–2018.

PZS je poročala tudi o natečaju za mlade znanstvenike (rok za oddajo prišpevkov je 30. april 2014) in o Slovenki Simoni Vreč, ki je z novim letom 2014 prevzela funkcijo namestnice generalnega sekretarja pri Stalnem sekretariatu Alpske konvencije.

Zdenka Mihelič

60-letnica društva in Poštarskega doma na Vršču

PD PTT Ljubljana (zdaj PD Pošte in Telekom Ljubljana) je bilo ustanovljeno 29. septembra 1953. Vključevalo je članice in člane iz vrst PTT delavcev celotne Slovenije. 28. maja 1957 je nastopilo samostojno pot tudi PD PTT Maribor (zdaj PD Pošte in Telekom Maribor). Medsebojno sodelovanje obeh društev se je nadaljevalo z vsakoletnimi skupnimi izleti in doživelo vrhunec pri pripravah za ustanovitve Transverzale kurirjev in vezistov NOV Slovenije leta 1969. Prvi zbor planincev PTT Slovenije je bil 16. junija 1968 pri Poštarski koči na Vršču. Srečanja so postala tradicionalna, udeležba pa je bila vedno številna. Letos je organizacijo prevzelo PD Pošte in Telekom Ljubljana, ob dvojnem jubileju – tako društvo kot Poštarski dom na Vršču sta namreč praznovala 60 let obstoja.

Gostje na srečanju Arhiv PD Pošte in Telekom Ljubljana

Poštarski dom na Vršču, 1688 m, najvišje ležeča koča na Vršču, ima za seboj dolgo zgodovino. Leta 1953 je bila na mestu nekdanje mejne stražnice zgrajena prvotna koča, ki je bila leta 1978 temeljito razširjena. Leta 2005 je Poštarski dom kot prva koča na Vršču in med prvimi v TNP dobil sodobno biološko čistilno napravo. V naslednjih letih je bila izvedena še prenova kuhinje in sanitarij s toplo vodo, centralno ogrevanje, obnovljeni so bili notranji prostori in spalnice, zamenjana vsa okna ... Zaradi dobre oskrbe in ponudbe je bil dom večkrat izbran za najbolj gostoljubno planinsko kočo v sredogorju. Tudi letos se je uvrstil med pet finalistov v akciji Planinske zveze Slovenije in časopisa NeDelo za najbolj priljubljeno planinsko kočo. Srečanja Planinskih društev Pošte in Telekom Slovenije imajo dolgotrajno tradicijo, saj se jih planinci udeležujejo že vse od leta 1968. Zadnje, ki je bilo že 46. po vrsti, je potekalo na Vršču 8. septembra 2013. Udeležilo se ga je okrog 400 planink in planincev. Udeleženci planinskih društev PT Ljubljane, Maribora in Celja so se lahko pod vodstvom vodnikov odpravili na tri različno dolge izlete: peš od Jasne oziroma od cestarske hiše do Poštarskega doma na Vršču ali z Vrščica na Slemenovo špico. Planinska skupina PT Nova Gorica pa se je na Vršču odpravila od izvira Soče. Tam je bil tudi start novogoriških kolesarjev, ki so se pripeljali do Poštarskega doma. Pri domu je sledil še uradni del srečanja s pozdravnimi nagovori gostov in bogatim kulturnim programom. Navzoče je na koncu nagovoril še častni predsednik društva Jože Dobnik, njegove fotografije o 60-letni zgodovini izgradnje Poštarskega doma pa so bile na ogled na dveh panojih. Društvo je za vzorno vzdrževanje planinskega doma letos izpolnilo pogoje za pridobitev certifikata

PZS, imenovanega Okolju prijazna koča. V skladu s tradicijo je pri Poštarskem domu na Vršču delovalo izpostavljeno poštno okence 4285 Vršč. Društvo je za to priložnost izdalo posebno jubilejno razglednico ter jubilejni znamki A in C, na razpolago pa je bil tudi priložnostni žig.

Stane Tomšič

Spominski večer

Spominski večer, ki ga je 15. 1. 2013 pripravilo planinsko društvo Tolmin in je bil posvečen 30-letnici tragične smrti utemeljitelja slovenskega himalajzma in vodje številnih himalajskih odprav Aleša Kunaverja, bo vsem udeležencem ostal v lepem spominu. Že uvodni akordi pevskega zbora iz Dolenje Trebuše pod vodstvom Mateja Kavčiča so temu svojevrstnemu srečanju ljubiteljev gora v knjižnici Cirila Kosmača v Tolminu dali svečan pečat. Tak je bil tudi namen prirediteljev, saj so v okviru cikla zimskih predavateljskih večerov hoteli posvetiti jubileju posebno pozornost. Izrazili so tudi željo, da bi se v letošnjem letu zvrstilo več dogodkov v čast Alešu

Kunaverju. Da so se odločili prav, je ta večer potrdila množica ljudi. Tisti, ki niso več dobili sedežev, so kar stoje vztrajno in zbrano spremljali skoraj dve uri trajajoč program. Ob spremljanju odlomkov z DVD-jev o Aleševih odpravah na Trisul, Makalu, Lhotse, o ogledni odpravi v deželo Šerp (Nepal) in o zimskem vzponu preko Čopovega stebra, ki jih je ob pomoči hčerke Brigite uredila in v samozaložbi izdala njegova žena Dušica, glavna gostja večera.

Dušica Kunaver je v razgovoru osvetlila ozadje velikih dosežkov naših himalajskih odprav, ki jih je vodil njen pokojni mož. Veliko so k predstavitvi Aleševga lika pripomogli tudi gostje himalajci Janko Ažman, Janez Brojan, Janez Dovžan, Klavdij Mlekuž in Peter Podgornik, ki so najbolj dramatične trenutke z naših odprav opisali doživeto in iz prve roke. Svoje himalajske vtise je pred številnim občinstvom strnila tudi Aleševa hči Vlasta Kunaver, ki je alpinistični vzpon čez zahodno steno Trisula I – smer, ki so jo poimenovali po njenem očetu, leta 1987 kronala

OBVESTILO

skupaj z velikimi količinami novozapadlega snega v večjem delu slovenskih gozdov poskrbel za veliko podrtega drevja. Naravna nesreča je med drugim povzročila ogromno škodo tudi na planinskih poteh, ki so zato marsikje delno ali celo popolnoma neprehodne. Zadrževanje na teh območjih je zaradi padajočih vej lahko celo smrtno nevarno.

Planinska zveza Slovenije je tudi zaradi priporočila Uprave za zaščito in reševanje RS, da naj se ljudje ne odpravljajo v gozdove, 7. 2. 2014

Zaprte večine planinskih poti v Sloveniji

Izredne vremenske razmere v Sloveniji v začetku februarja 2014 so povzročile nastanek žleda, ki je

Razdejanje na Šmarni gori
Foto: Marjan Kadivec

še s poletom z jadrnim padalom z njegovega vrha. Dotaknili so se tudi Aleševih zaslug za osnovanje šole za nepalske gorske vodnike v Manangu, ki je z našimi alpinističnimi inštruktorji v 34 letih obstoja vzgojila 900 vodnikov. Tak strokovni kader pa lahko že opazno posega v razvoj turizma in osvajanje gora v tej oddaljeni deželi. Spominskega večera sta se udeležila tudi podpredsednik PZS Miro Eržen in predsednik MDO PD Posočja Gregor Rupnik. Večer, napolnjen s spoštljivim podoživljanjem Aleševih prizadevanj za razcvet našega himalajizma in za njegovo enakovredno mesto med himalajskimi velesilami, je udeležencem pustil več pomembnih pozitivnih sporočil, primernih tudi za današnji čas. Nenazadnje je večer minil v prijetnem druženju enako mislečih ljudi, prijateljev in znancev, skratka ljudi dobre volje. Takim pa se navadno ne mudi domov, ampak se je večina po končanem uradnem delu zadržala v prostorih knjižnice in pokramljala med seboj.

Žarko Rovšček

sprejela sklep, da **do nadaljnje-ga zapira vse planinske poti na prizadetih območjih**. Odprte planinske poti so tako ostale le v Prekmurju in na zahodnem obrobju Primorske (Brda, Kras, Istra/Čičarija).

Ko se bodo razmere umirile, jih bodo planinska društva in skrbniki planinskih poti z markacisti PZS pregledali in sporočili, ali so že varno prehodne. Vse do tedaj bodo posamezne planinske poti zaprte. V petek, 14. 2., je predsednik PZS javnost seznanil z **odpravo splošne zapore večine planinskih poti** in od takrat naprej zapora velja samo še za tiste planinske poti, ki jih bodo zaprli njihovi skrbniki.

Glede na splošno nevarnost gibanja v gozdovih, ki jih je prizadela naravna ujma, lahko skrbniki planinskih poti tiste, ki so njihovemu skrbništvu, zaprejo, če upravičeno domnevajo, da so delno ali v celoti neprehodne.

Seznam ponovno odprtih planinskih poti na prizadetih območjih bo sproti objavljen na spletnem mestu PZS <http://stanje-poti.pzs.si>. Podatke o stanju planinskih poti lahko društva in obiskovalci gora sporočajo na e-naslov poskodbe.poti@pzs.si.

Trenta – učilnica v naravi

Trentarska muzejska zbirka je bila pred več desetletji ena najpomembnejših in najbolj obiskanih etnoloških zbirk na Slovenskem in postojanka Slovenske planinske poti, kjer je še vedno možno dobiti žig. Tudi pod tem vtisom je bilo leta 1995 urejeno prvo in največje informacijsko središče našega edinega narodnega parka Dom Trenta in prenovljen Trentarski muzej. Nekateri so tedaj izrazili dvom, če taki sodobno urejeni prostori s predstavitvijo edinstvene naravne in kulturne dediščine Julijcev sodijo v to odmaknjeno dolino?! Ravno nasprotno!

S pomočjo evropskih projektnih sredstev so razstavnimi prostori Doma Trenta bogatejši še za dve atrakciji: multimedijško instalacijo Gozd – časovni triptih, delo Andreja Zdravčiča, avtorja bralcem znane instalacije Skrivnosti Soče, in novo, sodobno interaktivno razstavo o biotski pestrosti Julijskih Alp. Ravno slabša dostopnost, odmaknjenost od urbanih središč, geološka razgibanost gornjega dela Posočja, ki ga zaznamujejo ozke in globoko izklesane doline v masivu Julijcev, ter težko dostopna strma pobočja, ki so zaradi milega podnebja ponekod bujno poraščena, vzbujajo v obiskovalcih občutek edinstvenosti Trente. To je bil dobršen motiv za uresničitev večletne ideje o razširitvi obstoječe ponudbe z

ureditvijo izobraževalnega središča. S pomočjo čezmejnega projekta Climaparks je bila v pomožnem objektu Doma Trenta dokončana sodobno urejena večnamenska dvorana. Švicarski mehanizem je podprl zamenjavo dragega ogrevanja na plin z namestitvijo kotla na lesne sekance. Pomožni objekt bo po pridobitvi uporabnega dovoljenja predan v uporabo v pomladanskih mesecih in ni naključje, da bo poimenovan po začetnikih gorniškega vodništva, alpinizma in gorskega reševanja, trentarskih gorskih vodnikov. Večnamenska dvorana je opremljena s sodobno avdio-vizualno in potrebno izobraževalno opremo. Tako bodo v objektu lahko potekali enodnevni in večdnevni izobraževalni programi, skupaj s prenočitvenimi zmogljivostmi v Domu Trenta in okolici pa je nastalo tudi manjše kongresno središče.

Marko Pretner

Večnamenska dvorana je opremljena s sodobno avdio-vizualno in izobraževalno opremo.
Arhiv TNP

V SPOMIN

Boštjan Kozjan - Boško

(1974–2013)

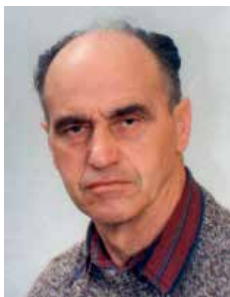
Žalostna vest o Boškovi prezgodnji smrti nas je globoko pretresla. Rodil se je pred 39 leti, ki jih je preživel na Božakovem pri Metliki v prelepem belokranjskem kotičku Slovenije. Čeprav je bil oddaljen od gorskega sveta, so bile gore njegova velika ljubezen; v njih je našel tisto, kar je pogrešal v ravninskem svetu. To ljubezen je znal deliti tudi s prijatelji v PD Metlika.

Boško je bil sedem let vester in zavzet markacist. Udeležil se je skoraj vseh delovnih akcij, pohodov in druženj. Kot aktiven član društva je pridobil licenco markacista in zavzeto deloval na domačem območju in na območju MDO Dolenjske in Bele krajine. Vedno je bil pripravljen pomagati vodnikom pri vodenju skupin v naše "vabljive lepote", kot je imenoval slovenske gore in kraje. Bil je odličen opazovalec in poznavalec naše dežele ter prijeten pripovedovalec. Ko je društvo na Krašnjem vrhu začelo graditi svojo postojanko, je bil prisoten na skoraj vseh delovnih akcijah. Sicer je znal poprijeti za vsako delo, a za les je bil pravi mojster. Veliko prostega časa je vložil v gradnjo brunarice in urejanje okolice. Vestno je opravljal dežurstva v brunarici in planinski pisarni ter bil vedno pripravljen koga zamenjati pri teh dolžnostih. Boško je bil prijeten član naše planinske družine, v kateri je našel sprostitev, razvedrilo in zaslombo. Pogrešali ga bomo, se ga spominjali pri delu, pohodih, akcijah in skupnih dosežkih.

Planinsko društvo Metlika

Anton Zupan

(1933–2013)

Ob vznožju prečudovitih bohinjskih gora smo se 19. decembra 2013 na pokopališču v Bohinjski Bistrici poslovili od Antona Zupana, povojnega vrhunskega alpinista, enega izmed stebrov jeseniškega alpinizma in gorskega reševalca iz Zgornje Savske doline in bohinjskega kota. Anton se je rodil pred 80 leti na Jesenicah. Po opravljeni osnovni šoli se je vpisal v industrijsko šolo Železarne Jesenice ter se izučil za jeklolivarja. Ker je kmalu ugotovil, da ta poklic ni zanj, se je vpisal še v gozdarsko šolo v Postojni in se izučil za gozdarskega tehnika.

V času šolanja je se spoprijateljil z Janezom Vertljem, sinom trentarskega gorskega vodnika Hanze, graditelja nadelanih planinskih poti. Z Janezom sta začela zahajati v gore vse pogosteje. Leta 1949 je postal član Planinskega društva Jesenice in pripravnik Alpinističnega odseka PD Jesenice. V pripraviški dobi se je družil s skalaši, ki so "mlade" alpiniste vzgajali v "prave" gornike. Znani jeseniški alpinist Janez Krušič je postal njegov mentor in vzornik ter tudi prijatelj v navezi. Aktivno se je vključil v delovanje PD in AO Jesenice. S prostovoljnimi delom je sodeloval pri gradnji in obnovi visokogorskih bivakov, planinskih koč in zahtevnejših planinskih poti. Pri tem delu se je naučil odnosa in spoštovanja do prijateljev in gora. Njegova razvojna pot se je strmo povzpela do najvišje možne ravni. Leta 1952 je opravil izpit za gorskega reševalca in aktivno sodeloval v GRS Jesenice, pozneje pa še v GRS Bohinj. Leta 1959 je naredil izpit za gorskega vodnika.

V nekem njegovem zapisu sem prebral, da je bil največkrat v navezi s Petrom Ferjanom (med smrtjo Petra in smrtjo Antona je minilo le 36 dni), sledijo še Janez Krušič, Janko Šiler, Slavko Koblar, Marko Butinar, Pavel Dimitrov, Niko Tancar, Berti Krapež in še drugi. V navezi z omenjenimi alpinisti je preplezal najzahtevnejše smeri v naših gorah, kakršne so: Ašenbrenerevo smer v Travniku, Čopov steber v Triglavu, Raz Jelovca in še veliko drugih. S soplezalci je opravil veliko prvenstvenih smeri v Kotovi špiči, Malem Draškem vrhu, Luknji peči in Prisojniku. Od vseh gora pa je najraje zahajal in plezal v ostenjih Martuljkove skupine in Severne triglavske stene.

Leta 1955 je bil izbran v pripravo za načrtovano prvo jugoslovansko himalajsko odpravo in se udeležil tabora v montblanški skupini, kjer je preplezal vrsto težkih smeri. Zaradi nesoglasij v PZ Jugoslavije je odprava odpadla. Jeseniški alpinisti so leta 1956 plezali v Dolomitih v skupini Treh Cin ter preplezali veliko težkih smeri. Leta pozneje je AO Jesenice organiziral tabor v Zermattu. V zelo slabih vremenskih razmerah so se povzpeli na Matterhorn. Plezal je tudi v Lienških Dolomitih in pogorju Durmitorja v Črni gori. Ob 60-letnici Čopovega stebra je na proslavi v Vratih dobil priznanje. Bil je tudi član alpinistov veteranov in ob 80-letnici dobil knjižno darilo.

Leta 1960 se je z družino preselil v Bohinjsko Bistrico, kjer si je zgradil topel dom na razgledni Majhnovi ulici. Čez čas je plezanje zamenjal z lovom. Postal je član Lovske organizacije Bohinj. Duška si je dal v bohinjskih gorah, po gamskih stečinah in obrobijih gora, obdanih z viharniki in rušjem, kjer je domovanje ruševcev. V slovenski javnosti je leta 1964 postal znan, ko je ustrelil zloglasnega medveda, ki je pokončal 36 govedi.

Gora ni nikoli zapustil, niti v starejših letih. V družbi soproge Stanke in planinskih prijateljev je prehodil vsa bohinjska brezpotja, pretežni del Julijcev in Karavank. Na potepanjih po prelepem

gorskem svetu so mu družbo pogosto delali vnuki, ki so po njegovi zaslugi podedovali ljubezen do gora, najbolj najstarejši vnuk Andraž, ki je alpinist ter načelnik AO Bohinj in član GRS Bohinj. Zapisal je: "Gore in njih ostenja so res nekaj izjemnega; ko te prevzamejo, postaneš del njih. Napolnijo te z ljubeznijo in srečo, le odpreti se jim moraš. In ko se postaraš in ne moreš več v njihov objem, jih gledaš in občuduješ. In zopet si srečen, da znaš to lepoto gledati in čutiti."

Na pogrebu se je zbrala velika množica krajanov, planincev, alpinistov, gorskih reševalcev in lovcev, ki so ga cenili in imeli radi. Obljubljamo, da ga ne bomo nikoli pozabili. Ko bo vzhajajoče sonce osvetlilo pobočja bohinjskih gora in v zahajajočem soncu zažarelo bohinjsko jezero, bo v naših srcih bolečina in hkrati spomin na Antona, zvestega ljubitelja gora, planinca, alpinista, gorskega reševalca in lovca.

Pavel Dimitrov

Marjan Andrej Princič

(1932–2013)

Na splošno za vse vodnike velja, da je njihova duša polna vedrine, ki jih spremlja na vsakem koraku, sicer se ne bi vključevali v to zahtevno in prostovoljno dejavnost. Ta lastnost je krasila tudi našega kolega Marjana. Čeprav njegova življenjska pot ni bila vedno lahka, je navzven skoraj vedno deloval vedro in takšen tudi odšel. Tih, spokojno in brez vidno izražene žalosti smo se od njega poslovili lani sredi oktobra.

Marjan ni nikoli kazal mrkega obraza in se bal jutrišnjega dne; njegov optimizem nas je vedno spremljal tudi v dolini.

V mladih letih je bil nemiren in zvedav otrok, te lastnosti je prenesel tudi v kasnejša, zrelejša leta. Zelo aktiven je bil tudi izven poklicnega življenja, saj si je za hobbije izbral gledališče, pohodništvo in planinarjenje. Z vodenjem planinskih tur je začel v PD Viharnik Ljubljana. Zaradi dobrega poznavanja gora so ga planinci Viharnika spoštovali in večkrat prosili, da jim je kazal pota in širil razglede. Čeprav le kot planinec, je kasneje organiziral izlete, kar ga je uvedlo v pravo vodništvo. Predlagali so ga za podelitev naziva planinski vodnik, s čimer je dobil formalno pravico za vodenje in registracijo v Planinski zvezi Slovenije. Vključil se je v vodniški odsek PD Kranj in v njem aktivno sodeloval. Kot dolgoletni planinski vodnik v PD Kranj in PD Viharnik ter kasneje v Društvu upokojencev Kranj je planince vodil večinoma na manj zahtevne ture in jih pri tem poučeval o varovanju in lepota narave. "Čudovito je hoditi z Marjanom, ob njem postajamo pravi planinci," so govorili udeleženci izletov, ki so cenili njegovo obsežno znanje in strpen odnos do ljudi. Kot planinec se je samostojno podajal tudi na zahtevnejše ture v Zahodne Julijce, Visoke Ture in Dolomite, bil je tudi na Mont Blancu. Prevzemal je vodstvene funkcije v PD Kranj, predvsem v vodniškem odseku in častnem razsodišču. V družbi je bil na splošno poznan kot osebnost visokih moralnih vrednot, zavzemal se je za socialne pravice ljudi na robu preživetja. Bil je tudi krvodajalec, ki je več kot stokrat daroval kri.

V zahvalo in spomin na njegovo nesebičnost tale skromen stavek. Zagotovo je slovo od plemenite osebnosti, kot je bil Marjan, grenko, toda solze nam lahko mirno nadomesti spomin na njegovo plemenito osebnost, ki ostaja v naših srcih. Ta nam daje novih moči, vliva vedrino in smeje poglede v bodočnost.

Planinsko društvo Kranj

**ZIMSKA DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

radio ognjišče
<http://oddaje.ognjisce.si/dozivetja>

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

**RADIO
UNIVOX**

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

SE SLIŠIMO!

PRI NAS POSLUŠAMO

RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

gorenjska televizija
www.gtv.si

www.gore-ljudje.net

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

DOBRODOŠLI V DOBRI DRUŽBI!

KAKO LEPO JE TAM GOR V DRUŽBI VESELIH, PRIJAZNIH LJUDI, KI RADI V DOLINI PUSTIMO SKRBI.

Vzpetina, kucelj, grič, hrib, planina, gora ... vseeno, kje se sprehajate in kaj vse še imate v načrtu: imejte ob tem tudi dober občutek in varnejši korak! Včlanite se v eno od več kot 270 društev, povezanih v najbolj množično zvezo društev v Sloveniji, humanitarno organizacijo, ki deluje v javnem interesu in ki že več kot stoletje druži nas, ki radi hodimo tja gor. Slovenci smo planinski narod: kot člani planinskih društev imejte tudi vi popust pri prenočevanju v planinskih kočah doma in na tujem, nezgodno ter druga zavarovanja doma in na tujem, možnost izobraževanja, usposabljanja in druženja ter kopice drugih ugodnosti in popustov.

Samota ali družba prijaznih ljudi – vseeno, kaj iščete v planinah. V neprijaznih časih, ko se vse bolj odtujujemo drug od drugega, člani Planinske zveze Slovenije v neokrnjenem gorskem okolju na svežem zraku zagotovo dobimo tisto, po kar smo prišli. In če bi se kaj zgodilo, je občutek boljši, ko veš, da s PZS v gorah nikoli nisi sam. Zato dobrodošli med članicami in člani PZS, med vrstniki in somišljeniki, ki gremo radi v naravo in radi naredimo kaj – zanjo in predvsem zase!

www.pzs.si

